

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FOR ÅR

1862.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN.
1864.

INLEDNING

TILL

**Bidrag till Sveriges officiella statistik. K, Hälso- och sjukvården. 2,
Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... – Stockholm
: P.A. Norstedt & Söner, 1862-1910.**

Täckningsår: 1861-1910.

**Överstyrelsens över hospitalen underdåniga berättelse för år ... ersattes
1903 av Medicinalstyrelsens underdåniga berättelse angående
sinnessjukvården i riket året 1901**

Överstyrelsen över hospitalen ersattes 1902 av Medicinalstyrelsen.

Föregångare:

Sundhets-collegii underdåniga berättelse om medicinalverket i riket. – Stockholm : P.A. Norstedt & söner, 1853-1862.

Täckningsår: Årg. 1(1851)-10(1860).

Efterföljare:

Sinnessjukvården i riket / av Kungl. Medicinalstyrelsen. – Stockholm : P. A. Norstedt & söner, 1913-1941. - (Sveriges officiella statistik).

Täckningsår: 1911-1939.

BIDRAG TILL
SVERIGES OFFICIELA STATISTIK.

K) HELSO- OCH SJUKVÅRDEN II.

ÖFVERSTYRELSENS ÖFVER HOSPITALLEN

UNDERDÅNIGA BERÄTTELSE

FOR ÅR

1862.

STOCKHOLM,
TRYCKT HOS JOH. BECKMAN.
1864.

Innehållsförteckning.

Underdånig berättelse.

1.	Sjukvård.....	Sid.	IV.
2.	Religionsundervisning och själavård.....	»	V.
3.	Byggnader m. m.....	»	V-XI.
	a) Hernösands hospital.....	»	V.
	b) Upsala hospital.....	»	VI.
	c) Stockholms hospital.....	»	VII.
	d) Nyköpings hospital.....	»	VIII.
	e) Wadstena hospital.....	»	IX.
	f) Wexjö hospital.....	»	IX.
	g) Göteborgs hospital.....	»	X.
	h) Malmö hospital.....	»	XI.
	i) Wisby hospital.....	»	XI.
4.	Beklädnads- och sängutredning samt inventarier.....	»	XII.
5.	Utspisning och mathållning.....	»	XIII.
6.	De sjukas sysselsättning.....	»	XIII.
7.	Allmänna hospitals- och barnhusfonden.....	»	XIV.

Bilagor.

Bil. A.	Redogörelse för sjukvården vid samtliga Hospitalen under år 1862; af Generaldirektören öfver Hospitalen.....	Sid.	1-35.
Tab. 1.	Öfversigt öfver antalet vårdade sinnessjuka å Rikets samtliga Hospital under år 1862.....	»	1.
Tab. 2.	Å Läns-Lasarettens vårdade sinnessjuka under år 1862.....	»	2.
Tab. 3.	Öfversigt öfver de olika former af sinnessjukdom, hvilka blifvit vårdade å samtliga hospitalen under år 1862.....	»	4.
Tab. 4.	Öfversigt öfver de komplikationer med sinnessjukdom, hvilka bland fallsotssjuka förekommit under 1862.....	»	6.
Tab. 5.	Öfversigt öfver de under år 1862 å samtliga hospitalen intagne sjuka.....	»	8-9.
Tab. 6.	Öfversigt öfver de under år 1862 från samtliga hospitalen afförde. »	»	12-13.
Tab. 7.	Öfversigt öfver de under år 1862 å samtliga Hospitalen aflidne.... »	»	14-15.
Tab. 8.	Öfversigt öfver de å samtliga hospitalen under år 1862 vårdade sinnessjukas lefnadsålder.....	»	16.
Tab. 9.	Öfversigt öfver de å samtliga hospitalen den 31 December 1862 befintlige sjuka.....	»	18-19.
Tab. 10.	Öfversigt öfver de sjukas fördelning inom de samtliga Hospitalen den 31 December 1862.....	»	20.
Tab. 11.	Öfversigt öfver de å samtliga Hospitalen den 31 Dec. 1862 befintlige sjukas födelseort, boningsort och civilstånd.....	»	22-23.
Tab. 12.	Öfversigt öfver å samtliga hospitalen den 31 Dec. 1862 befintlige sjukas stånd och yrke.....	»	25-26.
Tab. 13.	Uppgift på de atagliga orsaker, under vilkas inflytelse sinnessjukdom uppkommit bland de å samtliga hospitalen under år 1862 vårdade sjuka.....	»	28.
Tab. 14.	Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland de å samtliga hospitalen under år 1862 vårdade sjuka.....	»	30-31.
Tab. 15.	Öfversigt öfver antal sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuka för dag, äfvensom öfver kostnaderna för utspisning, läkemedel och totalkostnad för sjukvården vid samtliga hospitalen under år 1862.....	»	32.
Tab. 16.	Uppgift på de vid samtliga hospitalen i och för sjukvården anställda tjenstemän och betjening.....	»	35.

Bil. B.	Vetenskapliga iakttagelser	Sid.	36-44.
	1. Sjukdomsfall. Meddelade af Öfverläkaren D:r Lénström i Hernösand.....	»	36-38.
	2. Anmärkningar. Af Öfverläkaren, Professor Kjellberg i Upsala.....	»	38-39.
	3. Iakttagelser. Af Öfverläkaren, D:r Hjertstedt i Wadstena.....	»	39-40.
	4. Rättsmedicinskt utlåtande. Af Öfverläkaren, D:r Liedholm i Wexiö.....	»	40-44.
Bil. C.	Redogörelse för religionsundervisning och själavård vid Stockholms hospital. Af Hospitalspredikanten Carl Joh. Petersson.....	»	45-49.
Bil. D.	Berättelse rörande religionsöfningarne och undervisningen vid Wadstena hospital under år 1862. Afgifven af Predikanten C. A. Bånge.....	»	50-51.
Bil. E.	Beskrifning af Hernösands Hospital. Af Öfverläkaren, Doktor A. A. Lénström (Med 3 plancher).....	»	52-56.
	1. Byggnader.....	»	52-54.
	2. Utrymme.....	»	54-55.
	3. Uppvärmning, Upplysning och Luftvexling.....	»	55.
	4. Bad- och Tvättanstalter.....	»	55-56.
Bil. F.	Utspisningslista.....	»	57-58.
	a) för Upsala hospitals 2:dra och 3:dje patientklass samt betjening.....	»	57.
	b) för Stockholms hospital för år 1862.....	»	58.
Bil. G.	Uppgift å de under år 1862 af sjuke verkställda arbeten.....	»	59-61.
	a) Upsala hospital.....	»	59.
	b) Stockholms hospital.....	»	60.
	c) Wadstena hospital.....	»	60-61.
Bil. H.	Sammandrag öfver Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fondens Utgifter år 1862	»	62-63.
Bil. J.	Sammandrag öfver Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fondens Inkomster år 1862.....	»	64.
	Rättelser och tillägg (i Bilagorne).....	»	65.

STÖRMÄGTIGSTE ALLERNÅDIGSTE KONUNG!

Till Eders Kongl. Maj:t för Serafimer Ordens-Gillet i underdånighet afgifva berättelse om rikets hospitalsväsen under år 1862; den redogör för sjukvården vid hospitalen, religionsundervisningen och själavården, byggnaderna, utredningen (beklädnad, inventarier, m. m.), utspisningen samt de sjukes sysselsättning, hvartill slutligen kommer uppgift å inkomster och utgifter eller den s. k. Hospitalsfondens ställning.

1. Sjukvård.

Vid 1861 års slut funnos å rikets samtliga hospital platser för 1074 sjuke; under loppet af 1862 ökades detta antal till 1206, d. ä. med 132. Tillökningen egde rum vid Hernösands hospital med 70, vid Nyköpings med 6, vid Wadstena med 48, vid Wexjö med 7 och vid Wisby med 1. Härvid bör dock anmärkas, att de nya platserna å Hernösands och Wadstena först vid årets slut blefvo tillgängliga för sjukens mottagning och således ej kommo sjukvården till godo förr än under 1863.

Under redogörelseåret vårdades 1304 sjuke, af hvilka 1026 voro qvarliggande från föregående år, och 278 under året intagne. Under året affördes såsom friske, förbättrade, obotlige eller döde 258, hvadan vid 1862 års slut qvarlägo 1046, således 20 flere än vid årets början. Enär antalet å hospitalen vårdade under 1861 var 1258, visar sig att 46 flera blifvit vårdade under 1862 än under 1861 och att sålunda hospitalens verksamhet varit något mera omfattande under redogörelseåret än under det förutgående.

Antalet underhållsdagar för alla vårdade har under året uppgått till 380,925, och medeltalet vistelsedagar för hvarje vårdad har varit 292. Å samtliga hospitalen har medeltalet dagligen vårdade varit 1044. Under 1861 voro underhållsdagarne 327,284 och medeltalet vistelsedagar för hvarje vårdad var 260. Redogörelseåret visar sålunda 53,641 flera underhållsdagar och 32 flera vistelsedagar för hvarje vårdad, än det nästföregående året; hvarvid dock bör anmärkas, att antalet underhållsdagar för Stockholms hospital ej ingick uti beräkning för år 1861 af skäl, som uti den underdåniga Berättelsen för detta år blifvit angifna.

Utgifterna för sjukvården, uti hvilka ej inbegripas hospitalsfondens utgifter för nybyggnader och reparationer vid hospitalen, ej heller för onera, utskylder och Öfverstyrelsens förvaltning, hafva utgjort 330,515 R:dr 65 öre. Kostnaden för hvarje, hela året om upptagen, sjukplats blir 316 R:dr 58 öre; för hvarje sjuk för dag 86,76 öre. Under 1861 var kostnaden i förra hänseendet 261 R:dr 99 öre; i det sednare 71,78 öre; utgifterna för sjukvården hafva sålunda utfallit något högre under redogörelseåret än under det näst föregående, hufvudsakligen beroende dels på under året skedd anskaffning af fullständigare och bättre beskaffad utredning för beklädnad och sängkläder, företrädesvis i och för ordnandet af de vid åtskilliga hospital tillökta sjukplatser, dels ock på något högre utspisningskostnad under år 1862 än under 1861.

Antalet af den för sjukvården afsedda betjening har under redogörelseåret blifvit förökadt vid Upsala, Wadstena och Wexjö. Då de vid årets slut nytillkomna sjukplatserna i Hernösand och Wadstena ej medtagas uti beräkningen, eger det förhållande rum mellan antal sjukbetjening och antal sjukplatser, att vid alla hospitalen sammanlagda 10,17 sjukplatser komma på hvar och en af sjukbetjeningen. Detta förhållande är olika vid olika hospital: vid fyra komma 7—8 sjuke på hvar och en af betjeningen, vid de öfriga 10 å 16. — Då sednare årens erfarenhet mer och mer, såsom ock uti Berättelsen för 1861 blifvit anfördt, ådagalagt svårighet att för de knappa löneförmåner, som hitintills varit anslagna till hospitalens sjukbetjening, erhålla pålitlig och duglig sådan, jemte det att den, som kunnat erhållas, sällan qvarstannat någon längre tid utan afflyttat, till följd hvaraf betydande olägenheter för sjukvården uppkommit, har Öfverstyrelsen sett sig föranlåten att äfven under detta år vid åtskilliga hospital höja lönerna, ej allenast till det belopp, som i orten bestås tjenare i privata hus, utan ock något derutöfver genom tilldelande af lämpliga gratifikationer. Vid beviljande af förhöjda löner har dock alltid fästats såsom vilkor, afstående från den förr brukliga s. k. staten, i hvars ställe betjeningen erhåller utspisning från hospitalets kök lika med de sjuke, men uti något större portion.

Rörande den speciela sjukvården och med densamma i samband stående förhållanden får Öfverstyrelsen i underdånighet bifoga af General-Direktören öfver Hospitalen afgifven redogörelse (*Bilag. A och B*).

2. Religionsundervisning och själavård.

I öfverensstämmelse med Eders Kongl. Maj:ts nådiga stadga angående sinnessjukes behandling och vård, finnes vid hvarje hospital en Predikant, som besörjer gudstjensten och öfriga presterliga göromål, biträder vid de sjukes religiösa och moraliska handledning, efter Öfverläkarens anvisning, samt anordnar och har tillsyn öfver de sjukes undervisning. Huru önskligt och ändamålsenligt det än vore, att Predikanten hade bostad inom hospitalet, för att desto närmare vara tillhands för de sjukes handledning och undervisning, finnes dock ej utrymme dertill vid flera hospital, än Upsala, Stockholms och Wadstena; vid de öfriga är han boende utom inrättningen. Vid hospitalen i Hernösand, Stockholm, Wadstena och Wexiö finnas nya, prydliga kyrkor, de tre sistnämnda försedda med orgelverk; vid Götheborgs förrättas gudstjenst uti den invid hospitalet belägna s. k. gamla hospitalskyrkan; uti Upsala och Malmö finnas ändamålsenliga kyrksalar; vid Nyköpings och Wisby sker gudstjensten uti något af sjukrummen. Vid de hospital, der Predikanten ej är boende inom inrättningen, är han dock pligtig att vid kallelse infinna sig och dessutom vissa dagar i veckan besöka de sjuke. Särdeles viktigt och magtpåliggande är i allmänhet Predikantens kall vid meddelande af upplysningar och undervisning uti religiösa frågor för konvalescenter och sådana lugne sjuke, hvilka, åtminstone tidtals, äro för undervisning emottaglige, men isynnerhet då religionsgrubbel, som enligt hvad uti Bilaga A. § 11 här nedan anföres, är en bland de oftast uti vårt land förekommande orsaker till sinnessjukdom, fortfarande förvirrar den sjukes tankegång. Beklagligen äro nära 10 % af de å hospitalen med kända sjukdomsorsaker vårdade, sådana, som af religionsgrubbel blifvit sinnesförvirrade; och ännu beklagligare är att dessas antal synes år för år tillväxa. Såsom exempel på hospitalspredikanternas något olika uppfattning af den verksamhet dem åligger, bifogas de årsberättelser, som af predikanterna vid Stockholms och Wadstena hospital för året blifvit afgifna (*Bilag. C och D*).

För undervisningen i öfrigt, utom den religiösa, åt sådana, som antingen vid en späddare ålder blifvit intagne eller ock före intagningen ej erhållit någon uppfostran, är äfven inom hospitalen sörjdt antingen genom särskildt antagen skolmästare, der ett större antal för undervisning emottaglige finnes, eller ock genom någon af betjeningen. För detta ändamål finnes vid hvarje hospital en större eller mindre boksamling, hvilken derjemte är tillgänglig för alla sjuke, som under lugna och rediga perioder kunna sig deraf, till sysselsättning och förströelse, begagna. Sjuke med fallandesot i förening med periodisk sinnesförvirring, hvilka vanligen i yngre år blifvit intagne och merändels före intagningen saknat undervisning, äro de, som företrädesvis undervisas uti läsa, skrifva, räkna m. m.

3. Byggnader m. m.

a) Hernösands hospital.

Sedan Eders Kongl. Maj:t, på Öfverstyrelsens underdåniga framställning, meddelat nådig proposition till Rikets Ständer vid 1854 års riksdag om anslag till uppförande af ett nytt hospital i Hernösand, och Rikets Ständer för detta ändamål beviljat 75,000 R:dr R:mt, behagade Eders Kongl. Maj:t, sedan uppgjorda ritningar och kostnadsförslag blifvit i nåder gillade, anbefalla Öfverstyrelsen att gå i författning om nödiga byggnaders uppförande. Arbetet påbörjades under våren 1857 och fortgick till hösten 1858. Den hastiga och betydliga stegring i pris både å byggnadsämnen och arbetslöner, som under dessa år inträdde, gjorde anslagssumman otillräcklig för byggnadernas fullbordande. På Eders Kongl. Maj:ts nådiga proposition beviljade Rikets år 1860 församlade Ständer ett förnyad

anslag af 100,387 R:dr 29 öre. Med denna summa fullbordades det nya hospitalet under åren 1861 och 1862 samt blef den 1 och 2 September sistnämnda år inspekteradt af General-Direktören och den 29 December afsynadt af vederbörligen förordnad byggmästare. Det var då äfvenledes försedt med behörig utredning, så till beklädnad och sängkläder som till inventarier, för sjukas emottagning.

Uti planen för den nya hospitalsbyggnaden ingick att äfven det äldre hospitalshuset skulle bibehållas, men då detta tarfvade åtskilliga betydande reparationer och förändringar, hvilka ej kunnat verkställas förr än de sjuke blifvit flyttade till det nya, hafva dessa först kunnat fullbordas under år 1863.

Uti det nya hospitalshuset har Öfverstyrelsen förordnat, att endast lugne, snygge och i mindre grad orolige sjuke skola inrymmas; uti det äldre de våldsamme och osnygge. Härigenom uppkommer en för sjukvården särdeles beqväm och ändamålsenlig separation. Det antal sjuke, som detta hospital i sin helhet får på en gång inrymma, har Öfverstyrelsen bestämt till 120, af hvilka 4 skola tillhöra första betalningsklassen och 116 den andra och tredje.

Det nya hospitalet är särdeles väl beläget med en leende utsigt öfver en vik af hafvet; uti berättelsen öfver ofvannämnda inspektion har General-Direktören vitsordat, att dess inre anordningar fullt motsvara nutidens fordringar på en väl ordnad kur- och vårdanstalt för sinnessjuke. Dess yttre omgifningar med promenadgårdar, inhägnader, planteringar m. m. äro beräknade att kunna ordnas under följande år.

Ehuru större delen af den för hospitalet inköpta jordegendom först får tillträdas efter nuvarande, redan till hög ålder komne, innehafvarens död, finnes dock äfven nu tillräckligt tillfälle till utarbete för de sjuke, medelst planeringsarbeten å gårdar och promenadplatser, anläggning af trädgård och planteringar m. m. Sedan hela det inköpta området tillfallit hospitalet, blifva alla behof för de sjukas sysselsättning med jordbruk fullt uppfyllda.

Med det utrymme Hernösands hospital nu erhållit, anser Öfverstyrelsen, att det för den närmaste framtiden bör kunna motsvara de nordligaste länens behof för vård af sådane sinnessjuke som till hospitalsvård äro berättigade.

För en närmare öfversigt af Hernösands hospitalsinrättnings nuvarande beskaffenhet bifogas en speciel beskrifning deröfver med tre plancher (*Bilag. F*).

b) Upsala hospital.

Vid detta hospital hafva under redogörelseåret och under det föregående åtskilliga reparationer så väl å hospitalsbyggnaderna som å boställshuset blifvit verkställda, äfvensom ock åtskilliga förändringar vidtagna inom de förra. *Boställshuset*, som innefattar bostäder för öfverläkare, biträdande läkare, syssloman, predikant och uppsyningsman, jemte verkstadsrum för snickare, svarfvare och glasmästare samt förråderna, har undergått en fullständig reparation och befinnes för närvarande uti ett fullt tillfredsställande skick.

Det gamla hospitalshuset, den förr så kallade *Dårkistan*, hvaruti våldsamma och osnygga patienter af qvinnokön äro inrymda, har blifvit dels fullständigt repareradt dels i åtskilliga hänseenden förändradt; så har ett rum, förr begagnadt till kök, men för detta ändamål ej mera behöfligt, blifvit apteradt till dagrum och en lägenhet förr afsedd till mangelbod, inredd för bad samt för sådant ändamål försedd med fullständig utredning. Den för de sjuke inom denna afdelning anlagda promenadgård har blifvit utvidgad, ordnad och planterad. Inom nya eller s. k. *stora hospitalshuset*, har, utom åtskilliga smärre förändringar, ett nytt badrum, hufvudsakligen afsedt för prolongerade bad, blifvit inredd, försedt med ångpanna, 2:ne badkar och i öfrigt fullständig utredning. — För qvinnofdelningens behof har en ny promenadgård blifvit kringstängd med plank, terasserad och försedd med planteringar och gräsplaner; hvarjemte ock alla öfriga promenadgårdar blifvit planterade och förbättrade.

Det nya bad- och tvättuset har under året blifvit fullbordadt så väl till byggnad som till inredning. Detta är beläget vid den bäck, som afflyter från den s. k. hospitalskällan, hvilken bäck drifver ett vattenhjul, som pumpar vattnet från källan upp till husets alla lokaler, så för tvätt som för bad; detta hjul skall äfven sättas i förbindelse med mangeln för att drifva densamma. Apparaterna för tvätten äro alla anskaffade enligt nyaste tidens åsigter; ångapparaten är gemensam för tvätt och bad; torkrummen uppvärmas medelst den från ångpannans eldrum bortgående värmen; bassinerna för tvätten hafva ständigt rinnande vatten o. s. v. Badanstalten är ordnad så väl för kalla och varma bad, som ock för fullständig s. k. kallvattenskurs-behandling; särdeles äro de för den sistnämnda behandlingen afsedda reservoirena, hvilka äro fyllda med ständigt rinnande vatten, ändamålsenligt ordnade. Vid afsynandet af denna bad- och tvättanstalt yttrar General-Direktören: »att den är på ett särdeles förtjenstfullt och ändamålsenligt sätt ordnad, görande heder åt den, som öfver dess ordnande haft närmaste tillsyn».

Enär Öfverstyrelsen under flera år kommit i erfarenhet om det otillräckliga utrymmet för sjukets mottagning å Upsala hospital, samt att ett större antal af till hospitalsvård berättigade årligen måst till följd häraf nekas inträde, beslöt Öfverstyrelsen att till Eders Kongl. Maj:t i underdånighet hemställa om nådig proposition till Rikets Ständer om anslag till uppförande af ett nytt hospitalhus i Upsala. Då Eders Kongl. Maj:t ej härtill behagade lemna nådigt bifall, vågade Öfverstyrelsen under loppet af sistlidne riksdag fasta Eders Kongl. Maj:ts nådiga uppmärksamhet på åtskilliga bristfälligheter vid det nuvarande hospitalet, i synnerhet inom cell- och ekonomiafdelningarne, och hvilka Öfverstyrelsen ansåg nödigt att få afhjulpna, på det sjukvården skulle kunna mera tillfredsställande, än nu vore fallet, ordnas, och derjemte äfven tillfälle beredas till emottagning af ett större antal sjuke. Med nådigt bifall härtill behagade Eders Kongl. Maj:t afgifva nådig proposition till Rikets Ständer om anslag af 40,000 R:dr R:mt, som jemväl af Rikets Ständer beviljades.

Då det jordområde som tillhör Upsala hospital, är otillräckligt för de sjukets sysselsättning med arbete i fria luften, men dylik sysselsättning, som känt är, hör till de viktigaste villkoren för sinnessjukets behandling och vård, har Öfverstyrelsen, för afhjelpande af denna brist, ansett sig böra hos Eders Kongl. Maj:t hemställa om nådig proposition till Rikets Ständer rörande upplåtelse af mark till utvidgning af hospitalets område för sagda ändamål dels från Ultuna Kungsladugård, dels från Kronoparken Åsen. På Eders Kongl. Maj:ts nådiga framställning hafva Rikets Ständer härtill lemnat samtycke.

c) Stockholms hospital.

Uti underdåniga Berättelsen för år 1861 har fullständig beskrifning, med tillhörande plancher, blifvit lemnad öfver Stockholms hospital. Oaktadt hospitalets alla lägenheter voro enligt denna beskrifning antingen nyuppförda eller nyreparerade, har dock Öfverstyrelsen under redogörelseåret måst vidtaga åtskilliga nödiga befurta både nybyggnader och förändringar. Sålunda har ett *magasinshus* för inrymmande af 30,000 kubitfot coles blifvit nybyggt; ett 200 fot långt *stakett* uppfördt utefter mäljarstranden; en *smedja* inredd och försedd med inventarier; åtskilliga felande inredningar ordnade uti sysslomannens boställshus, uti tvättanstalten såsom ock uti stora hospitalshuset.

Bottenvåningen uti det s. k. gula Conradsbergshuset, bestående af fyra rum med kök, har blifvit iordningsställd till bostad åt hospitalspredikanten, hvilken ock uti densamma inflyttade den 1 Oktober.

Uti Berättelsen öfver verkställd inspektion för året anmärkte General-Direktören ett förhållande med de sjukets placering, hvilket menligt inverkade på sjukvården och som derföre påkallade snar förändring. Afdelningen för de orolige sjuke var nemligen belägen intill den för de lugne och snygge, hvarigenom dessa sednare jemt oroades af de förres stöj och skrik; de oroliges afdelning hade dessutom den olägenhet att rummen derstädes voro för stora och

ämnade att hysa för stort antal af dessa sjuke tillsammans, hvilka, då de ej kunde separeras, genom stöj och ständiga rörelser, oroad och upphetsade hvarandra, samt under nätterna förhindrade hvarandras sömn. Som dessa olägenheter kunde afhjelpas genom omflyttning af sjukafdelningarne på det sätt, att de orolige flyttades till de osnygges men lagnes afdelning och tvärtom, beslöt Öfverstyrelsen att låta vidtaga de åtgärder, som härför erfordrades. För sådant ändamål förändrades rummen å de osnygges afdelningar, dit de orolige skulle förflyttas, genom anbringande af kloasonväggar, så att hvarje rum endast skulle inrymma tre sjuke (i stället för sex); fönstren, som sutto på vanligt afstånd från golvet och således voro lätt åtkomliga af de orolige, uppmurades till passande höjd, hvarjemte åtskilliga nya dörrar upptogos och några äldre omflyttades. Erfarenheten har redan visat, att denna förändring fullständigt motsvarade det åsyftade ändamålet.

Beträffande åtskilliga andra af General-Direktörens uti ofvannämnda Berättelse anmärkta felaktiga anordningar och brister inom detta hospital, ansåg sig Öfverstyrelsen, i saknad af tillgängliga medel, nödsakad att uppskjuta åtgärders vidtagande till ett kommande år, och har Öfverstyrelsen, då kostnaderna härföre skulle, enligt uppgjorda förslag, uppgå till 10,305 R:dr 20 öre, hos Eders Kongl. Maj:t anhållit om nådig proposition till Rikets Ständer rörande anslag af denna summa. Denna underdåniga hemställan har Eders Kongl. Maj:t täckts bifalla, hvarefter beloppet af Rikets Ständer anvisades.

d) Nyköpings hospital.

Sedan General-Direktören vid verkställd inspektion anmärkt, att vid detta hospital saknades *dagrum* för qvinnorna och att dessa härigenom måste ej allenast vistas så dag som natt i samma lokal utan äfven derstädes hafva sina måltider, och detta orsakade en särdeles förskämd och osund luft, som ej genom vanliga luftvexlings-åtgärder stod att fullständigt förbättra, föreslog General-Direktören för Öfverstyrelsen åtgärder till afhjelpande af dessa olägenheter. På grund af dessa förslager afdelades inrättningens kök, som var mer än dubbelt större än behovet påkallade, uti tvenne rum, af hvilka det ena inreddes till dagrum för qvinnorna, det andra ordnades till kök. Från det sålunda bildade nya dagrummet upptogs direkt utgång till promenadgården. Dels genom denna förändring, dels derigenom att ett af de å hospitalshusets vind belägna rum, förut upplåtet till begagnande af sysslomannen, blifvit inredt till sjukrum, lemnades tillfälle till ökad utrymme för sjukens intagning, så att sjukplatsernas antal under året kunnat höjas från 48 till 54. Åtskilliga smärre förbättringar inom sjukrummen, såsom ock vid promenadgårdarna, planken o. s. v. hafva äfven under året blifvit vidtagna.

Nyköpings hospital är, med hänsyn till lokalernas beskaffenhet, ett bland de minst väl lottade inom riket. Oaktadt dess lokaler ej medgifva, att det skulle kunna ordnas till en fullt tidsenlig kur- och vårdanstalt, fordrar dock nödig omtanka för de sjukas bästa att det, så länge detsamma måste egnas åt sinnessjukes vård, bör förbättras derhän, att de ej lemnas i saknad af de fördelar, som väsentligen inverka på utsigterna för återställande till helse eller till förbättring. Här saknas, bland annat, arbetslokaler inom hus och lokaler för de sjukens vederbörliga fördelning efter symptomernas beskaffenhet, äfvensom ock tillfällen till arbete utom hus. För att till någon del, åtminstone nödtorftigt, afhjelpa dessa brister hade Direktionen, på hospitalsläkarens framställning, afgifvit förslag, att sysslomannen, som inom hospitalshuset har bostad, bestående af tre större rum med kök och kökskammare, skulle från denna lägenhet afflytta och erhålla boställsrum uti en såsom magasinshus förr begagnad, men numera obehöflig byggnad, hvilken kunde flyttas och för ändamålet på lämpligt sätt iordningställas. Härigenom skulle fyra större rum blifva tillgängliga för sjukvården och dessa så användas, att två egnades till arbetslokaler, en för hvardera könet och två till sjuksalar. Då öfverstyrelsen biträdde denna Direktionens framställning, men saknade medel att

verkställa de föreslagna förändringarna, anhöll Öfverstyrelsen i underdånighet om proposition till Rikets Ständer om beviljande af ett anslag af 8257 R.dr 50 öre, till hvilken summa kostnaden enligt uppgjorda beräkningar skulle uppgå; och behagade Eders Kongl. Maj:t bifalla hvad Öfverstyrelsen i underdånighet hemställt, hvar-
 efter den begärda summan af Rikets Ständer anvisades.

e) **Wadstena hospital.**

Uti underdåniga Berättelsen för år 1861 har fullständig beskrifning med tillhörande plancher blifvit lemnad öfver Wadstena hospitals både nya och äldre byggnader. Af denna beskrifning inhemtas, att den nya hospitalsbyggnaden, egnad uteslutande att inrymma sjuke af manligt kön, var nära fullständigt färdig och uti alla väsentliga delar ordnad. De gamla hospitalsbyggnaderna åter, uti hvilka endast sjuka af qvinligt kön skola emottagas, tarvade ännu, oaktadt vidlyftiga reparationer uti desamma redan blifvit verkställda, åtskilliga viktiga förändringar och förbättringar. Enligt Öfverstyrelsens beslut skola dessa, efter som tillgångarne medgifva, utföras under detta och följande år. Under redogörelseåret hafva följande arbeten blifvit fullbordade: alla fönsterdimensioner uti det gamla Nunneklostret hafva blifvit betydligt utvidgade; de qvarstodo nemligen ännu sådana, som de befunnits under kloster-tiden och gäfvo derföre otillräcklig så väl belysning som luftvexling; genom denna utvidgning har vunnits både i sjukrum och korridorer behöflig tillgång på dagsljus och luft; innanfönster, hvilka hitintills saknats i sjukrummen, hafva blifvit anskaffade; trapporna omlagda; ett diskkök bredvid matsalen inrättadt; den låga och mörka passagen mellan hufvudbyggnaden och cellhuset har blifvit höjd och försedd med förstuga; den till afdelningen hörande badlokalen har undergått fullständig reparation. Vidare hafva promenadgårdarne för stormande och osnygge sjuke blifvit omhågnade med nya plank; den nyanlagda parken nära fullständigt ordnad samt torkplanen utanför nya tvätthuset fylld och terasserad m. m. m. m.

Ehuru, genom den nya hospitalsbyggnaden, sjukplatsernas antal skulle, enligt Öfverstyrelsens beslut, ökas med 48 eller från 292 till 340, kunde detta dock ej ske förr än fullständig utredning af sängar, sängkläder, beklädnad och inventarier blifvit anskaffad. Denna anskaffning har under året fortgått, men ej hunnit fullbordas förr än mot årets slut, hvadan tillökningen af sjukplatser ej kommit sjukvården till godo detta år. Med den utvidgade verksamhet, som Wadstena hospital sålunda erhåller, anser Öfverstyrelsen, att behovet af utrymme för sinnessjukes vård inom denna del af riket bör för den närmaste framtiden vara uppfyllt.

Utom de, enligt hvad ofvan blifvit anfördt, på flera år fördelade reparationerna inom qvinnoafdelningens byggnader, har Öfverstyrelsen beslutat, att under 1863 skall uppföras ny smedja i förening med snickareverkstad, äfvensom lokal inredas för lik- och obduktionsrum samt badbassin för mankönet byggas vid stranden af Wetteren.

f) **Wexlö hospital.**

Uti den del af gamla hospitalshuset, som ej upptages af sysslomannens boställsvåning, har en kyrkosal blifvit inredd och försedd med orgel. Denna kyrkosal är enkelt men särdeles smakfullt ordnad och lemnar fullt utrymme ej allenast för hospitalets nuvarande behof utan äfven för framtiden, i händelse sjukplatsernas antal skulle komma att höjas.

Då erfarenheten under de sistförflutna åren visat ett särdeles missförhållande mellan hospitalets utrymme och behovet af platser för inträdessökande, och då General-Direktören uti Berättelsen öfver inspektionen 1861, för afhjelpande häraf, föreslagit att tvenne till förrådsrum begagnade lokaler, en å hvardera könsafdelningen, skulle upplåtas och ordnas till sjukrum samt nya lägenheter inredas till förrådernas förvaring, beslöt Öfverstyrelsen vidtaga denna åtgärd. Härigenom vunnos 12 nya sjukplatser, sex för hvardera könet; under 1861 ordnades fem af dessa platser och under redogörelseåret sju, hvadan Wexiö hospital under detta år haft 150 sjukplatser tillgängliga, åtta för första betalningsklassen, 142 för andra och tredje. Huru behöflig denna tillökning var, intygas af det förhållande, att underhållsdagarnes antal för redogörelseåret uppgår till 55,009, d. v. s. att 150,68 sjukplatser i medeltal dagligen varit upptagne, således ett högre medelantal än antalet beräknade platser. Detta förklaras deraf att tvingande omständigheter gjort det nödvändigt att tidtals under året intaga ett högre antal, så att ända till 155 på en gång varit närvarande. Då likvisst detta ej kan ske utan betydligt men för sjukvården, följer nödvändigheten att vara betänkt på hospitalets utvidgning, om det skall kunna motsvara den ords behof, der det är beläget.

Uti ofvannämnde inspektionsberättelse anmärkte General-Direktören åtskilliga brister, som vidlådade Wexiö hospital; de viktigaste af dessa voro *a)* latrinernas oändamålsenliga beskaffenhet, hvarigenom stank ej kunde undvikas uti närgränsande rum och korridorer; *b)* saknad af verkstadslokal för mansafdelningen; *c)* saknad af lik- och obduktionsrum; *d)* bristande utrymme för förvaring af stormande sjuke uti cellafdelningen, samt *e)* felande anordning för kalla bad uti den vid hospitalet belägna sjön. Öfverstyrelsen, som pröfvade det vara ett trängande behof att dessa brister blefvo afhjelpa, anmodade Hospitals-Direktionen att låta uppgöra ritningar och kostnadsförslag öfver de förändringar, ny- och tillbyggnader, hvilka för de angifna ändamålen voro behöfliga. De sålunda erhållna kostnadsförslagen uppgingo till ett belopp af 30,269 R:dr 10 öre; men då disponibla medel härför saknades, hemställde Öfverstyrelsen till Eders Kongl. Maj:t om nådig proposition till Rikets Ständer att anslag af detta belopp måtte särskildt beviljas, hvilket uppå nådig framställning Rikets Ständer biföllo.

g) **Göteborgs hospital.**

Redan år 1853 anmälde Öfverstyrelsen inför Eders Kongl. Maj:t det bristfälliga skick, hvaruti Göteborgs hospital befann sig; att det i alla hänseenden vore mindre lämpligt för sinnessjukes vård och att uppförande af en ny anstalt vore att anse såsom ett tvingande behof. På nådig proposition beviljade Rikets Ständer under riksdagen nyssnämnde år, såsom ock vid följande riksmöte, en sammanlagd summa af 265,000 R:dr. Då Öfverstyrelsen till följd häraf gått i författning om uppgörande af ritningar och kostnadsförslag, i öfverensstämmelse med ett af General-Direktören uppgjort program till ett nytt hospital för 150 sjuka visade sig, att kostnaden härför förslagsvis skulle komma att uppgå till 560,000 R:dr, uti hvilken summa dock ej ingick inköp af lämplig tomt för byggnadernas uppförande och af tillräckligt jordområde för de sjukes sysselsättning. Enär under sådana förhållanden någon byggnad ej kunde företagas, hemställde Öfverstyrelsen hos Eders Kongl. Maj:t om nådig proposition till Rikets Ständer om beviljande af ett anslag af 236,000 R:dr, utom det förut beviljade, för uppförande i närheten af Göteborg af ett hospital med platser för 150 sjuke. Denna underdåniga hemställan behagade Eders Kongl. Maj:t i nåder bifalla.

Under afvaktan på Rikets Ständers beslut har Öfverstyrelsen ej ansett sig böra vid det nuvarande hospitalet vidtaga några andra förändringar eller förbättringar än sådana, som voro nödvändiga för upprätthållande af sjukvården uti nödortfigt skick. Sålunda hafva, då vid hospitalet ej fanns mer än en promenadgård till gemen-

samt och samtidigt begagnande af båda könen, tvenne dylika blifvit ordnade, en för hvardera könet; golfven i sjukrummen dels nyinlagda, dels omlagda; kakelugnarne omsatta; väggarne i sjukrum, korridorer och trappor affärgade m. m. Sängarna, hvilka allt hitintills varit så beskaffade att två sjuke lågo i hvarje säng, med en brädbalk emellan sig, hafva blifvit förändrade derhän, att hvarje sjuk fått egen säng o. s. v.

h) Malmö hospital.

Oaktadt ganska väsentliga förbättringar vid detta hospitals byggnader äro af behovet påkallade, hafva de vigtigaste, i saknad af nödiga medel, likvisst måst uppskjutas till ett kommande år. Tvenne rum hafva blifvit nyinredda, det ena till skomakare- det andra till skraddareverkstad; det större dagrummet på mansafdelningen har blifvit utvidgadt genom tillägg till detsamma af tvenne öfverflödiga förstugor; cellafdelningen för män, förut afskiljd i tvenne afdelningar genom ett mellanliggande förrådsrum, har genom dettas borttagande blifvit förändrad till en sammanhängande afdelning, hvarigenom vunnits dels en såsom dagrum användbar korridor, dels ett mindre sofrum, hvarförutan genom denna anordning ej mera än en sjukvaktare för afdelningen behöfves i stället för tvenne, som förut voro anställda.

i) Wisby hospital.

Uti inspektionsberättelse öfver Wisby hospital förmåler General-Direktören att, ehuru åtskilliga förbättringar under sednare åren blifvit inom hospitalet vidtagna, qvarstå dock många brister, hvilka ej tåla uppskof att afhjelpas, särdeles som detta hospital i sin helhet ej befinnes i det skick, att det kan anses motsvara billiga fordringar på en vårdanstalt för sinnessjuka. Könen äro ej fullständigt separerade från hvarandra; cellerna, ehuru belägna inom qvinnoafdelningen, måste dock begagnas äfven för män; dessa celler äro så placerade, att de uti dem inneslutnes stöj och skrik ständigt oroar och uppretar öfrige sjuka; tvättstuga och badrum ligga uti midten af hospitalshusets bottenvåning och härifrån uppstiga immorna till de ofvanpå befintliga sjukrummen, särdeles som nämnda lägenheter, gemensamma för hospitalet och länslasarettet, ofta begagnas; hospitalet har ej eget kök, utan begagnar det i länslasarettshuset; något dag- eller arbetsrum finnes ej, hvadan de sjuka måste, så godt som utan all sysselsättning, hela dygnet om vistas i samma lokaler, och uti dem förtära sina måltider. Härförutan är ock utrymmet otillräckligt för Gotlands behof.

För att, så långt sig göra låter, afhjelpa dessa brister, förordnade Öfverstyrelsen om uppgörande af ritningar och kostnadsförslager öfver de förändringar, som inom hospitalets samtliga lokaler voro nödiga. Dessa kostnadsförslager, uppgjorda uti ändamål att fullständigt särskilja de båda könen, att erhålla en särskild cellafdelning, att bereda lokaler för dag- eller arbetsrum, samt att i sammanhang härmed förskaffa utrymme för emottagande af ett större, efter Gotlands behof någorlunda lämpadt, antal sinnessjuka, uppingo till 13,224 R:dr 85 öre. För erhållande af denna summa anhöll Öfverstyrelsen om nådig proposition till Rikets Ständer. Sedan Eders Kongl. Maj:t täckts lemna bifall till denna underdåniga framställning, anvisade Rikets Ständer de nödiga medlen.

4. Beklädnads- och sängutredning samt inventarier.

Uti underdåniga Berättelsen för år 1861 har redan blifvit anmaldt, hurusom det tillstånd, hvaruti hospitalens beklädnads- och linnepersedelsförråd i allmänhet befinnes, var mindre tillfredsställande. Öfverstyrelsen hade, af bristande tillgångar, sett sig tvungen att ofta nog göra inskränkningar uti de beklädnadsstater, som enligt stadgan angående sinnessjukes behandling och vård, af vederbörande hospitalsdirektioner årligen skola uppgöras och underställas Öfverstyrelsens pröfning. Till följd häraf voro förräderna knappt försedda och ej sällan otillräckliga för behöfliga ombyten så väl af beklädnad efter olika årstider såsom ock af linne- och sängklädespersedlar för vidmagthållande af tillbörlig snygghet. Öfverstyrelsen hyllar den åsigt, att det skulle leda till ordning, enkelhet och större kontroll i förvaltningen, derest för samtliga hospitalen bestämmes en gemensam stat, upptagande, särskildt för män och särskildt för qvinnor, de persedlar, som för hvarje person vid hospitalet böra finnas, äfvensom slitningstiden för hvar och en af dessa persedlar, hvarefter, med tillämpning häraf för hvarje hospital, i mån af dess fastställda sjukantal, anskaffas en fullständig utredning, samt förrådet sedermera genom lokalstyrelsens försorg underhålles, utan särskild anmälan hos Öfverstyrelsen om behovet i hvarje fall. Vid upprättande af en sådan allmän beklädnads- och linnepersedelsstat, fann likväl Öfverstyrelsen, att kostnaden för första uppsättningen skulle öfverstiga befintliga tillgångar. Efter beräkning af kostnaderna för beklädnadsperedlar endast för andra och tredje betalningsklassernas sjuke (emedan de af första betalningsklassen begagna egna kläder), samt för linnepersedlar för alla klasserna, ansågos dessa kostnader komma att uppgå till omkring 60,000 R:dr. Med anledning häraf anhöll Öfverstyrelsen i underdånighet det Eders Kongl. Maj:t täcktes till Rikets Ständer göra nådig framställning derom, att ett kreditiv till belopp af sistnämnde summa måtte beviljas Öfverstyrelsen, som deraf skulle ega använda hvad som erfordrades till bekostande af fullständig beklädnads- och linnepersedels-utredning för samtliga hospitalen. Denna Öfverstyrelsens hemställda behagade Eders Kongl. Maj:t i nåder bifalla, hvarefter Rikets Ständer anvisade det begärda kreditivet.

Att åtgång och slitning af hithörande persedlar vid en hospitalsinrättning måste vara betydlig och betydligare än vid andra sjukhus, beror på de sjukets tillstånd; en del af dem förorenar sig nästan oupphörligt, andra sönderslita beklädnad och sängkläder m. m. utan att sådant, äfven genom den sorgfälligaste tillsyn, kan förekommas.

Under redogörelseåret hafva beklädnads- och sängutredning samt inventarier blifvit anskaffade för en del af de nya sjukplatserna å Hernösands och Wadstena hospital, äfvensom för de nyupprättade platserna vid Nyköpings och Wexiö. Dessutom har förrådet af hithörande persedlar blifvit mer eller mindre vid samtliga hospitalen tillökadt. Ett viktigt bidrag till minskning af utgifterna för anskaffning så af beklädnadsperedlar som af linneförråd utgör de sjukets arbete. De qvinliga hjonen sysselsättas nemligen hufvudsakligast, såsom nedan närmare blir angifvet, med spånad, väfnad, linnesöm m. m., de manliga med skraddare- och skomakarearbete. (*Bilag. G*).

Hvad inventarierna beträffar, hafva de i allmänhet endast blifvit underhållna, utom vid de hospital der ny anskaffning egt rum i och för tillkomne nya sjukplatser.

5. Utspisning och mathållning.

Utspisningskostnaden vid samtliga hospitalen har under redogörelseåret uppgått till 150,961 R:dr 64 öre, enligt hvad uti Bilagan A. § 13 närmare angifves. Medelkostnaden för hvarje sjuk *för dag* har, då alla tre betalningsklasserna sammanläggas, varit 39,52 öre samt *för år*, d. v. s. för hvarje hela året om upptagen sjukplats, 143 R:dr 64 öre. För första betalningsklassens sjuke har portionspriset för dag varit högst 1 R:dr, lägst 75 öre; för andra och tredje betalningsklasserna högst 45 öre, lägst 33 öre. — De utaf Öfverstyrelsen vidtagna åtgärder under de sednare åren att förbättra utspisningen dels genom tillökning i portionerna och genom omvexling af deras beskaffenhet, dels genom införande af egen hushållning och upphörande med den förr brukliga entreprenaden, hafva uti den underdåniga Berättelsen för 1861 blifvit meddelade. Då uti denna Berättelse anføres, att utspisningen vid olika hospital är olika, jemte skälen dertill, och det ej saknar intresse att mellan dessa olikheter anställa jemförelse, bifogas de af Öfverstyrelsen fastställda utspisningslistorna för redogörelseåret för Upsala och Stockholms hospital (*Bilag. F*).

Af dessa utspisningslistor skulle möjligen den slutsats kunna dragas, att den utspisning, som består de sjuke, snarare är för rikligt än för knappt tilltagen. Tvekan om det rätta härutinnan försvinner dock, då det tages i betraktande, att de fleste af hospitalens sjuke äro kroppsligt friske och sål
 erfarenheten ådagalagt, dels att det för den kurativa behandlingen
 lemna utsigt till återställande af helsa eller till förbättring, böra
 om de obotliga o
 sjukdomar, hvilka
 utan ock kunna bli

ersons föda; hvarförutan
 sjuke, hvilkas tillstånd
 ande spis, dels ock att,
 försjunka uti kroppsliga
 det eljest skulle varit,

6. De sjukes sysselsättning.

Med de utvägar och på de sätt, som uti den underdåniga Berättelsen för 1861 blifvit angifna, hafva de sjuke äfven under redogörelseåret förskaffats sysselsättning. Då det, för att kunna ordna en sådan på ändamålsenligt sätt, framför annat är nödvändigt att betjeningen är slöjdkunnig, ligger uti detta förhållande orsaken till svårigheten, som ofvan blifvit vidrörd, att erhålla lämplig sjukvaktare- och sköterskepersonal, äfvensom nödvändigheten att förbättra dennas lönevilkor allt efter som personerna äro mer eller mindre användbara. Öfverstyrelsen har ansett det ändamålsenligaste sättet härför vara att gifva hospitalsdirektionerna rättighet att tilldela passande gratifikationer åt dem, som deraf göra sig förtjente. — Utom nödvändigheten och vigten af att, i och för de sjukes behandling och vård samt ordningens upprätthållande inom inrättningarna, sysselsätta alla som äro arbetsföra med efter hvars och ens förmåga passande arbete, är detta arbete af synnerlig vikt för hospitalsfondens ekonomiska ställning. Utom de bestyr, som tillhöra den inre hushållningen och ordningen och hvilka af de pålitliga sjuke förrättas, tillverkas på de hospital, som hafva fullständigt ordnade verkstadslokaler, af de manliga hjonerna det mesta af behöfligt smide- och snickararbete, ofta äfven glasväfver- och målare-, samt skraddare- och skomakarearbete, af de qvinliga en stor del af den ull- och linspånad som fordras för väfnader till beklädnads- och linneförrådets underhåll, jemte förfärdigande af de till dessa förråder hörande persedlar. Såsom exempel på omfånget af de sjukes arbeten bifogas uppgifterna härom från Upsala, Stockholm och Wadstena hospital (*Bilag. G*).

7. Allmänna hospitals- och barnhusfonden.

I afseende å dess inkomster och utgifter under år 1862 återopas i underdånighet Bilagorne H och J. Såsom af dem visar sig, hafva utgifterna varit..... R:dr R:mt 429,023: 03.
 inkomsterna..... " " 381,945: 95.
 hvadan de förra öfverstigit de sednare med..... R:dr R:mt 47,077: 08.
 och äro, till betäckande af denna inkomstbrist, använda dels kontanta behållningarne från år 1861 och dels i öfrigt på kortare tid upptagna förskott.

Ordens-Gillet framhårdar med djupaste vördnad, trohet och nit.

Stormächtigste Allernädigste Konung!
 Eders Kongl. Maj:ts

underdånigste, tropligtigste undersåter
 och tjenare.

G. A. Sparre.

L. Manderström.

J. F. Fähræus.

F. Braunerhjelm.

Magnus Huss.

Stockholm d. 14 November 1864.

T. A. Billbergh.

Redogörelse för sjukvården vid samtliga Hospitalen under år 1862;

af

Generaldirektören öfver Hospitalen.

§ 1.

Öfversigt öfver antalet vårdade sinnessjuka å Rikets samtliga Hospital under år 1862.

Tab. 1.

	Antal befintli- ga sjuk- platser vid årets slut.	Qvarliggande sjuke från 1861.			Intagne under 1862.			Summa vårdade under 1862.			Afförde under 1862.			Qvarliggande till 1863.		
		m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
Hernösands Hospital	120	25	20	45	5	—	5	30	20	50	1	2	3	29	18	47
Upsala	135	69	65	134	17	11	28	86	76	162	14	12	26	72	64	136
Stockholms	150	50	60	110	36	46	82	86	106	192	28	33	61	58	73	131
Nyköpings	54	22	28	50	11	11	22	33	39	72	9	8	17	24	31	55
Wadstena	340	136	156	292	28	17	45	164	173	337	25	24	49	139	149	288
Wexiö	150	71	72	143	18	17	35	89	89	178	12	15	27	77	74	151
Götheborgs	67	29	37	66	11	10	21	40	47	87	15	13	28	25	34	59
Malmö	175	86	87	173	19	19	38	105	106	211	26	21	47	79	85	164
Wisby	15	8	5	13	—	2	2	8	7	15	—	—	—	8	7	15
Summa	1206	496	530	1026	145	133	278	641	663	1304	130	128	258	511	535	1046

1. Antalet befintliga sjukplatser.

Antalet sjukplatser, som vid 1861 års slut vid alla hospitalen utgjorde 1074, har under året blifvit ökad, så att platserna vid 1862 års slut uppgingo till 1206, således 132 flere vid 1862 års slut än vid slutet af år 1861. Denna tillökning har egt rum vid Hernösands med 70, vid Nyköpings med 6, vid Wadstena med 48 och vid Wexiö med 7 platser. Härvid bör dock anmärkas att de nytillkomna platserna vid Hernösands och Wadstena hospital först vid årets slut blefvo fullt ordnade för sjukets mottagning, hvadan de ej komma sjukvården till godo förr än under år 1863. De hospital, der bristen på platser under året varit kännbarast, hafva varit Upsala, Nyköping och Wexiö.

2. Qvarliggande sjuke från år 1861.

Dessas antal var 1026; 496 män, 530 kvinnor; således 48,33 % af de förre, 51,67 % af de sednare; alldeles enahanda förhållande mellan könen egde rum bland de qvarliggande från 1860 till 1861. Vid 1862 års början voro alla då befintliga sjukplatser i det närmaste upptagna å samtliga hospitalen; endast Stockholms nya hospital, som vid 1861 års slut först blifvit öppnadt för sjukets mottagning, hade lediga platser till ett antal af 40.

3. *Intagne under år 1862.*

De intagnes antal har uppgått till 278; 145 män, 133 kvinnor; således 52,16 % af de förra, 47,84 % af de sednare. Under 1861 intogos 285; 145 män, 140 kvinnor; antalet intagne var sålunda 7 mindre under 1862 än under 1861. Enär skillnaden mellan intagne män och intagna kvinnor under de båda anförda åren är obetydlig, synes kunna antagas att fallenheten för sinnessjukdom är temligen lika för båda könen och att derföre platsernas antal å hospitalen bör öfverhufvudtaget vara lika beräknadt för män och kvinnor. Högsta antalet intagne har Stockholms hospital, dernäst Wadstena, Malmö och Wexjö. Stockholms hospital har ensamt emottagit 82, det är 29,49 % af alla intagne, således nära en tredjedel; detta förklaras deraf att detta hospital vid årets början hade ett större antal platser att disponera, hvarföre sökande, som ej annorstädes kunde intagas, blefvo till detsamma under årets lopp hänvisade, utom det att tillförseln af akuta sjukdomsfall från hufvudstaden alltid måste vara betydlig.

4. *Antalet vårdade under år 1862.*

De vårdades antal har under året varit 1304; 641 män, 663 kvinnor; 49,15 % af de förra, 50,85 % af de sednare. Under 1861 vårdades 1258; 616 män, 642 kvinnor; antalet vårdade under 1862 öfverstiger sålunda det under 1861 med 46; 25 män, 21 kvinnor, hvadan hospitalens verksamhet under 1862 varit något mera omfattande än under föregående år.

Enär å rikets öfriga civila sjukinrättningar, hvilka ej speciellt äro egnade för sinnessjukes behandling, åtskilliga sinnessjuka måste intagas, dels under afbidan på tillstånd att till hospital förflyttas, eller af bristande utrymme vid dessa sednare, dels ock då sjukdomsfallet varit akut eller af lindrigare beskaffenhet och till följd deraf pröfvats kunna behandlas utom hospital, torde det, för erhållande af fullständig öfversigt af hela antalet sinnessjuka, hvilka å rikets samtliga sjukvårdsanstalter blifvit till vård intagna, vara af intresse att äfven här meddela ett sammandrag af uppgifterna för år 1862, hvilka i detta hänseende blifvit till Sundhets-Collegium afgifna från läkarne vid Länens sjukhus.

Å Läns-Lasarettens vårdade sinnessjuka under år 1862.

Tab. 2.

Qvarliggande från 1861.			Intagne under 1862.			Summa vårdade.		Afförde under 1862.		Qvarliggande till 1863.		
m.	qv.	Summa.	m.	qv.	Summa.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	Summa.
20	18	38	160	149	309	180	167	159	155	21	12	33
						347		314				

Läggas de å Läns-Lasarettens vårdade 347 sinnessjuka till dem, som vårdats å hospitalen, blifver hela antalet sinnessjuka, som å rikets sjukinrättningar blifvit under 1862 vårdadt 1651; 821 män, 830 kvinnor, ett förhållande mellan könen, som än vidare bestyrker nyss angifna antagande att fallenheten för sinnessjukdom inom vårt land är ungefär lika hos man och kvinna. Enär bland de från Lasarettens afförde uppgift saknas huru många af dessa blifvit förflyttade till hospital, inträffar att åtskilliga äro upptagne såsom vårdade både å lasarett och å hospital under samma år, och att således den angifna siffran å sammanlagda antalet vårdade ej kan anses såsom fullt exakt.

Härförutom hafva, enligt Fångvårdsstyrelsens underdåniga berättelse för 1862, 25 sinnessjuka fångar, inom rikets samtliga fångelser, under detta år blifvit vårdade, dels inom fångelse insjuknade, dels inkomne såsom redan sinnessjuka; af dessa hafva 12 blifvit förflyttade till hospital eller lasarett, 4 tillfrisknat, 4 afgått obotade och 5 qvarlågo vid årets slut.

5. *Afförde under år 1862*

hafva blifvit 258; 130 män, 128 kvinnor, d. ä. 19,78 % af alla vårdade, 20,28 % af vårdade män, 19,30 % af vårdade kvinnor. Under 1861 affördes 18 % af de vårdade; 19 % af vårdade män, 17 % af vårdade kvinnor. Följande tabell utvisar det procentiska förhållandet mellan afförde och vårdade å de olika hospitalen under åren 1861 och 1862:

Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.	
1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.
6,25 %	6,00 %	22,98 %	16,04 %	34,13 %	31,77 %	20,63 %	23,88 %	11,78 %	14,54 %	16,76 %	15,17 %	20,48 %	32,18 %	14,35 %	22,27 %	23,52 %	0,00 %

Högsta procenten afförde under år 1862 tillkommer Göteborgs hospital och dernäst Stockholms, enär på båda nära en tredjedel af de vårdade blifvit afförd; ett förhållande, som har sin förklaring deruti att dessa hospital, liggande invid större städer, dels emottaga ett relativt större antal akuta sjukdomsfall, hvilka företrädesvis öfvergå till helsa, dels hafva lätt tillfälle att till kommunens fattig- och försörjningsanstalter öfverflytta sådane sjuke, hvilka såsom lugne och oskadlige utan olägenhet kunna vårdas utom hospital. Från Wisby hospital har ingen under året blifvit afförd och från Hernösands endast 6 % af de vårdade. Det ringa antalet afförde från sistnämnde hospital förklaras deraf att detsamma intill den utvidgning det under sista månaden af året erhöi, nära nog varit endast en depôt för öfverhufvudtaget obotlige.

6. *Qvarliggande till år 1863*

äro 1046; 511 män, 535 kvinnor. Enär vid årets början 1026 voro qvarliggande från 1861, äro således 20 flere närvarande å hospitalen vid årets slut än vid årets början. Jemföres antalet, som qvarlåg från 1860 till 1861, nemligen 973, med det vid 1863 års slut, finnes att hospitalens befolkning ökats under 2:ne år med ej mindre än 73 personer; en tillökning, hvilken är afskräckande, om den kan antagas beteckna sinnessjukdomars tillväxt inom landet. Att dessa sjukdomar ökas är faktiskt, men uti hvilken progression detta ökande eger rum, kan endast framtida erfarenhet afgöra. — Förhållandet mellan det angifna antalet sjukplatser och antalet vid årets slut närvarande, utvisande att ej mindre än 160 platser för sjukas emottagning voro vid 1863 års ingång tillgänglige, förklaras deraf att de under året tillkomna nya platserna å Hernösands och Wadstena hospital först vid årets slut, såsom ofvan blifvit anfördt, blefvo fullt ordnade. Vid hospitalen i Upsala, Nyköping och Wexjö fanns vid årets slut en sjuk å hvardera utöfver det angifna antalet platser, utvisande huru strängt anlidade dessa hospital äro med ansökningar om sjukvård för sådana, hvilkas tillstånd ej medgifver uppskof med intagning.

§ 2.

Öfersigt öfver de olika former af sinnessjukdom, hvilka blifvit vårdade å samtliga hospitalen under år 1862.

Tab. 3.

	Ursinne. <i>Mania.</i>			Tungsinne. <i>Melancholia.</i>			Vansinne. <i>Ecnia.</i>			Förryckthet. <i>Paranoia.</i>			Svagsinnet. <i>Dementia.</i>			Fånighet. <i>Idiotia.</i>			Allmän tör- lamning. <i>Paralysisa ge- neralis.</i>			Fallandesot. <i>Epilepsia.</i>		
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
Hernösands Hospital	7	8	15	11	2	13	1	—	1	2	—	2	8	6	14	1	4	5	—	—	—	—	—	—
Upsala „	15	26	41	18	19	37	8	2	10	11	9	20	7	9	16	15	5	20	2	1	3	10	5	15
Stockholms „	27	34	61	21	32	53	6	6	12	12	10	22	8	13	21	5	4	9	4	1	5	3	6	9
Nyköpings „	3	7	10	5	7	12	1	—	1	5	9	14	13	8	21	3	6	9	—	—	—	3	2	5
Wadstena „	23	23	46	12	16	28	14	26	40	29	11	40	26	28	54	36	53	89	2	—	2	22	16	38
Wexiö „	12	18	30	14	9	23	12	8	20	10	9	19	24	35	59	10	6	16	—	—	—	7	4	11
Göteborgs „	14	9	23	11	11	22	1	—	1	—	4	4	5	10	15	8	11	19	—	—	—	1	2	3
Malmö „	34	40	74	23	26	49	1	7	8	1	1	2	30	22	52	8	3	11	1	—	1	7	7	14
Wisby „	4	3	7	—	4	4	—	—	—	1	—	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	2	—	2
Summa	139	168	307	115	126	241	44	49	93	71	53	124	121	131	252	87	92	179	9	2	11	55	42	97

1304

1. *Ursinne, Mania.* Härmed hafva 307 varit under vård; 23,54 % af alla de vårdade; 139 voro män, 168 qvinnor; 21,66 % af vårdade män, 25,34 % af vårdade qvinnor; de sednares antal sålunda med 3,68 % öfverstigande de förres. Under 1861 voro 24,16 % af de vårdade lidande af ursinne; 22,72 % män, 25,54 % qvinnor. Till öfersigt öfver förhållandet i procent mellan antalet uti ursinne vårdade och hela antalet vårdade inom de särskildta hospitalen under åren 1861 och 1862, meddelas följande tabell:

Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexiö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.	
1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.
33,33 %	30,00 %	27,58 %	25,30 %	36,12 %	31,77 %	14,28 %	13,88 %	12,71 %	13,65 %	19,07 %	16,85 %	15,66 %	26,43 %	36,13 %	35,07 %	52,94 %	46,06 %

hvaraf följer, att ehuru det procentiska förhållandet mellan summan af vårdade med ursinne och summan af alla vårdade för båda åren äro nära öfverensstämmande (1861 = 23,54 %; 1862 = 24,16 %), någon olikhet likvisst visar sig uti detta förhållande inom de särskilda hospitalen. Vid Stockholms har t. ex. antalet minskats med 4,75 % och vid Wisby med 6,88 %, men ökats deremot vid Göteborgs med 9,58 %; vid de öfriga äro skiljaktigheterna mellan de båda åren af mindre betydighet. Högsta antalet ursinnige i förhållande till antalet af alla sjukdomsformerna sammanlagde, förekommer under de båda åren, om Wisby med sitt låga sjukantal undantages, å Malmö och Stockholms hospital. Det vill derföre synas som skulle Skånes och hufvudstadens befolkning hafva någon större benägenhet framför öfriga orters, att angripas af denna sjukdomsform.

2. *Tungsinne, Melancholia.* 241 hafva under året blifvit vårdade för tungsinne; 115 män, 126 qvinnor; 18,40 % af hela antalet vårdade; 17,94 % af vårdade män; 19,00 % af vårdade qvinnor. Under 1861 hade 19,23 % af de vårdade haft denna form; 18,50 % af vårdade män; 19,93 % af vårdade qvinnor. Förhållandet under de båda åren öfverensstämmer således ganska nära. För åren 1861 och 1862 utfaller procenten vårdade för tungsinne af hela antalet vårdade å de särskildta hospitalen:

Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexiö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.	
1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.
25,00 %	26,00 %	30,46 %	22,83 %	32,33 %	27,60 %	11,11 %	16,66 %	6,04 %	8,31 %	14,44 %	12,92 %	31,32 %	25,28 %	20,29 %	23,22 %	30,76 %	26,66 %

hvaraf visar sig, att antalet af vårdade med tungsinne relativt ökats å hospitalen i Nyköping, Malmö, Hernösand och Wadstena, minskats deremot å de öfrige. Högsta relativa antalet tungsinnige har vårdats å Stockholms, 27,60 %; det lägsta å Wadstena 8,31 %; denna betydliga skillnad mellan maximum och minimum torde möjligen till någon del böra förklaras af olika åsigtter om denna sjukdomsforms bestämning.

3. *Vansinne, Ecnöia.* Med vansinne hafva 93 under året blifvit vårdade; 44 män, 49 kvinnor; d. ä. 7,13 % af hela antalet vårdade; 6,86 % af vårdade män; 7,39 % af vårdade kvinnor. Under 1861 vårdades 77 med denna form; 36 män, 41 kvinnor; 6,12 % af alla vårdade; 5,84 % af vårdade män; 6,38 % af vårdade kvinnor. Vål hafva 16 flere vårdats under 1862 än under 1861, men de angifna procentiska förhållandena utvisa dock nära öfverensstämmelse mellan de båda åren. På grund af de 2:ne årens erfarenhet synes kunna antagas, att bland de egentliga sinnessjukdomsformerna är vansinnet den som inom vårt land sällsyntast förekommer, då nemligen den allmänna förlamningen ej tages med i beräkning. Denna forms fördelning å de särskildta hospitalen utvisas af följande öfversigt:

Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexiö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.	
1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.
0,00 %	2,00 %	1,72 %	6,17 %	1,19 %	6,24 %	1,58 %	1,38 %	13,29 %	11,87 %	9,82 %	11,23 %	3,61 %	1,14 %	4,26 %	3,31 %	0,00 %	0,00 %

Å Stockholms, Upsala, Wexiö och Hernösands hospital har det relativa antalet vansinnige ökats under 1862 mot under 1861, å de öfrige minskats; å Wisby har intet fall under någotdera året förekommit.

4. *Förryckthet, Paranoia.* Bland under året vårdade hafva 124 lidit af förryckthet; 71 män, 53 kvinnor; d. ä. 9,50 % af alla vårdade; 11,07 % af vårdade män; 7,99 % af vårdade kvinnor. Under 1861 vårdades förryckta 99; män 62, kvinnor 37; 7,86 % af summan vårdade; 10,06 % af vårdade män; 5,76 % af vårdade kvinnor. Antalet förryckta har sålunda å hospitalen något tilltagit och mannen synes hafva en större benägenhet än kvinnan för denna form. Å de särskildta hospitalen har förhållandet under de båda åren varit:

Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexiö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.	
1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.
0,00 %	4,00 %	8,04 %	12,34 %	6,70 %	11,45 %	17,46 %	19,44 %	12,68 %	11,87 %	9,24 %	10,67 %	2,40 %	4,59 %	0,99 %	0,94 %	5,88 %	6,66 %

Det relativa antalet förryckta har ökats å alla hospitalen utom å Wadstena och Malmö, å hvilka det högst obetydligt minskats. Högsta relativa antalet har vårdats å Nyköpings, 19,44 %; det lägsta å Malmö, 0,94 %.

5. *Svagsinthe, Dementia.* Med denna form hafva 252 blifvit vårdade; 121 män, 131 kvinnor; 19,32 % af alla vårdade; 18,87 % af vårdade män; 19,75 % af vårdade kvinnor. Under 1861 var antalet svagsinta 258; män 123, kvinnor 135; 20,50 % af hela summan vårdade; 19,96 % af vårdade män; 21,02 % af vårdade kvinnor. Under året har följande förhållande mellan vårdade svagsinta och summan af alla vårdade inom de särskildta hospitalen egt rum:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
28,00 %	9,87 %	10,93 %	29,16 %	16,02 %	33,14 %	17,24 %	24,68 %	0,00 %

6. *Fånighet, Idiotia.* 179 fånar hafva vårdats å alla hospitalen; 87 män, 92 qvinnor; 13,72 % af alla vårdade; 13,57 % af vårdade män; 13,87 % af vårdade qvinnor. Under 1861 var fånarnes antal 182; 14,38 % af alla vårdade; 14,28 % af vårdade män; 14,64 % af vårdade qvinnor. Fånarnes antal har under året inom de särskildta hospitalen, i förhållande till alla vårdade, varit:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
10,00 %	12,34 %	4,68 %	12,50 %	26,40 %	8,98 %	21,84 %	5,21 %	6,66 %

7. *Allmän förlamning, Paralysis generalis.* 11 fall af denna sjukdomsform hafva förekommit; 9 män, 2 qvinnor; 0,34 % af alla vårdade; 1,40 % af vårdade män; 0,30 % af vårdade qvinnor. Under 1861 vårdades endast 5, alla män. Enligt hvad nedan kommer att anföras, hafva 8 under 1862 blifvit intagne, då under 1861 endast 1 blef intagen; ett förhållande, som möjligen kan häntyda på denna, hitintills inom vårt land lyckligtvis sällsynta sjukdoms stigande frekvens.

8. *Fallandesot, Epilepsia.* 97 fallsotssjuka, d. v. s. sådane, som i förening med fallandesot lida af någon form af sinnessjukdom såsom komplikation, hafva blifvit vårdade; 55 män, 42 qvinnor; 7,43 % af alla vårdade; 8,58 % af vårdade män; 6,33 % af vårdade qvinnor. Under 1861 vårdades 91 fallsotssjuka; 48 män, 43 qvinnor; 7,23 % af hela antalet vårdade; 7,79 % af vårdade män; 6,69 % af vårdade qvinnor. Följande tabell utvisar förhållandet inom de särskildta hospitalen:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
0,00 %	9,25 %	4,68 %	6,94 %	11,27 %	6,18 %	3,56 %	6,63 %	13,33 %

Anmärkningsvärdt är, att hvarken under detta år eller det föregående någon fallsotssjuk funnits å Hernösands hospital. Om Wisby ej tages i beräkning, förekommer det högsta relativa antalet af dessa, för ett hospital vanligen särdeles svårvårdade sjuka å Wadstena, dernäst å Upsala.

För närmare kännedom om förhållandet med de fallsotssjuka inom hospitalen meddelas följande

Öfversigt öfver de komplikationer med sinnessjukdom, hvilka bland fallsotssjuka förekommit under 1862.

Tab 4.

	Vårdade under år 1862.	Summa.	Komplikationer.												Utan kompli- tion.				
			Ursinne.		Tungsinne.		Vansinne.		Förryckhet.		Svagsint- het.		Fånighet.		m.	qv.			
			m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.					
Upsala Hospital	10	5	15	3	4	—	—	—	—	—	—	—	6	—	1	1	—	—	
Stockholms	3	6	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	4	—	—	
Nyköpings	3	2	5	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	1	1	—	—	
Wadstena	22	16	38	2	—	—	—	1	—	1	—	—	10	5	8	11	—	—	
Wexiö	7	4	11	3	1	—	—	—	—	—	—	—	1	3	2	—	—	1	
Göteborgs	1	2	3	1	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Malmö	7	7	14	1	2	—	—	—	—	—	—	—	3	4	3	1	—	—	
Wisby	2	—	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	
Summa	55	42	97	13	8	—	—	1	1	—	—	—	1	1	26	14	13	18	1

Häraf synes att flertalet af dessa olycklige är svagsinte och fånar; 73,19 % af de vårdade tillhöra dessa kategorier; 21,64 % tillhöra kategorien ursinne. Allmän är klagan öfver de olägenheter desse sjuke åstadkomma inom en hospitalsinrättning, så länge de måste vårdas tillsammans med öfrige; åsynen af deras anfall, hvilka merändels äro särdeles våldsamma, uppreta öfrige sjuke och inverka menligt på desse uti flera hänseenden, samt störa ordningen inom inrättningen på ett ej sällan betänkligt sätt. Oftast måste de under anfallet instängas i cell; men då anfallet återkomst ej kan på förhand beräknas, sker »fallet» vanligen i de öfriges närvaro. Det ändamålsenligaste för afhjelpande af denna olägenhet vore, att vid hvarje större hospital en särskild afdelning uti särskild byggnad egnades åt fallsotssjukets vård; men då sådan åtgärd skulle vara förenad med alltför höga kostnader, lär den, åtminstone under den närmaste framtiden, då så många viktiga förbättringar i öfrigt inom anstalterna för sinnessjukets vård erfordras, ej kunna sättas i fråga.

Bland från föregående åren vårdade, har under året sjukdomsformen hos 16 ombytt karakter och öfvergått från den vid inkomsten befintliga till en annan, enligt följande förteckning: från ursinne till vansinne 2 män, 1 qvinna; från ursinne till förryckthet 3 män, 1 qvinna; från ursinne till svagsinhet 4 qvinnor; från tungsinne till förryckthet 2 män; från tungsinne till svagsinhet 1 man, 1 qvinna; från förryckthet till svagsinhet 1 qvinna; summa: 8 män, 8 qvinnor; d. v. s. att sjukdomen hos dessa 8 män och 8 qvinnor öfvergått från en form, inom hvilken botligheten ännu är sannolik, till en annan, inom hvilken botligheten hör till undantagen.

Öfversigt öfver de under år 1862 å

Tab. 5.

Sjukdomsform.	Hospital.																		Årstid för insjuknandet.															
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.		Summa Intagne.			Januari.	Februari.	Mars.	April.	Maj.	Juni.	Juli.	Augusti.	September.	Oktober.	November.	December.	Okänd.
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.													
Ursinne. <i>Mania</i>	1	—	5	5	13	22	2	4	9	5	6	7	8	5	6	8	—	1	50	57	107	9	6	8	5	4	9	5	7	5	5	7	6	31
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	3	—	8	5	12	16	4	5	6	6	3	3	2	2	9	9	—	1	47	47	94	6	4	8	7	11	8	1	8	3	5	3	7	23
Vansinne. <i>Ecnia</i>	1	—	—	—	2	1	1	—	3	4	3	4	—	—	—	1	—	—	10	10	20	2	—	—	—	—	2	—	1	2	—	—	11	
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	1	—	3	2	2	2	2	1	2	—	—	2	—	—	—	—	10	7	17	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	14	
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	—	—	—	—	—	2	2	—	2	1	1	2	—	—	2	1	—	—	7	6	13	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	12	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	2	—	1	—	—	—	—	3	1	1	1	—	—	—	—	—	6	3	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	1	1	4	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	6	2	8	2	1	—	1	—	—	—	—	2	1	—	—	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	—	2	1	—	—	6	—	—	—	—	—	1	—	—	—	9	1	10	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	
Summa	5	—	17	11	36	46	11	11	28	17	18	17	11	10	19	19	—	2	145	133	278	19	12	16	14	16	20	6	17	9	13	12	14	110
	278																		278															

1. *Intagne* under året hafva blifvit 278; 145 män, 133 kvinnor; 21,33 % af alla vårdade; 22,62 % af vårdade män; 20,06 % af vårdade kvinnor.

2. *Sjukdomsformerna*. a) *Ursinne*. Med denna form hafva 107 blifvit intagne; 50 män, 57 kvinnor; 38,49 % af alla intagne; 34,41 % af intagne män; 42,85 % af intagne kvinnor. De intagna ursinniga kvinnornas antal, i förhållande till alla intagne, öfverstiger sålunda männernas med ej mindre än 8,44 %. Under 1861 intogos 96 ursinnige; 55 män, 41 kvinnor; 33,68 % af alla intagne; 37,93 % af intagne män; 29,28 % af intagne kvinnor. Inom de särskildta hospitalen har förhållandet under åren 1861 och 1862 varit:

Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.	
1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.
33,33 %	20,00 %	29,26 %	26,31 %	37,14 %	42,69 %	37,50 %	27,27 %	25,49 %	31,13 %	28,86 %	37,28 %	25,00 %	61,90 %	51,42 %	36,84 %	33,33 %	50,00 %

Häraf följer, att det relativa antalet af intagne ursinnige under de båda åren så betydligt vexlat vid de särskildta hospitalen, att någon slutsats ej bör dragas, hvilketdera hospitalet emottager det högsta antalet ursinnige i förhållande till alla derstädes intagne. Den högsta siffran intagne ursinnige förekommer under de båda åren å Stockholms hospital, nemligen under 1861, 26, eller 24,08 % af alla å samtliga hospitalen intagne ursinnige, och under 1862, 35, eller 32,70 %; d. ä. nära en tredjedel af alla å samtliga hospitalen intagne ursinnige intogs under 1862 å Stockholms; under 1861 tillhörde äfvenledes högsta siffran bland intagne ursinniga detta hospital, nemligen 26, utgörande 27,08 % af alla intagne ursinnige. Stockholms hospital har sålunda under de 2:ne åren till vård emottagit högsta antalet ursinnige; ett förhållande som lätt finner sin förklaring uti lättheten att från hufvudstaden till detta hospital låta införa alla hastigt insjuknade.

b) *Tungsinne*. 94 hafva härmed blifvit intagne, 47 män, 47 kvinnor; 33,82 % af alla intagne; 32,41 % af intagne män; 35,33 % af intagna kvinnor. Under 1861 intogos 87 tungsinnige, 44 män, 43 kvinnor; 30,55 %

3.

samtliga hospitalen intagne sjuke.

Ålder vid intagningen.														Sjukdomens bestånd före intagningen.														Antal förutgångna anfall.														
11-20-åriga lefnadsåret.		21-30.		31-40.		41-50.		51-60.		61-70.		Öfver 70 år.		Under 3 må- nader.		3-12 må- nader.		1-2 år.		2-3.		3-4.		4-5.		Öfver 5 år.		Okändt.		Inet.		Ett.		T-å.		T-å.		Fyra och der- utöver.		Okändt.		
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	
5	7	19	16	8	17	8	10	4	6	5	1	1	—	26	24	8	12	3	6	1	3	1	2	2	—	6	8	3	2	30	40	7	5	1	2	2	1	4	1	6	8	
1	3	14	7	14	19	11	10	6	8	1	—	—	—	9	13	17	17	6	8	2	1	1	3	4	—	2	4	6	1	33	32	3	2	—	3	—	1	1	—	10	9	
1	—	4	2	3	2	2	5	—	1	—	—	—	—	—	1	2	4	1	1	3	—	—	—	—	1	—	2	2	1	2	7	4	1	2	1	2	—	1	1	—	1	—
—	—	5	1	1	3	—	3	2	—	2	—	—	—	—	—	2	1	—	—	1	1	2	1	—	—	3	3	2	1	7	5	4	1	2	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	3	1	—	2	3	—	1	2	—	—	—	1	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	4	4	1	1	5	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1
1	1	3	1	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	3	—	—	6	3	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	—	—	1	—	5	2	—	—	—	—	—	—	1	—	3	1	—	—	1	—	—	1	1	—	—	—	—	6	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
3	—	3	1	2	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	9	1	—	—	9	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
11	11	51	29	30	34	31	31	13	17	8	1	1	1	36	38	32	35	12	15	8	6	4	7	8	—	32	25	13	7	103	92	12	10	4	7	2	3	6	2	18	19	
278														278														278														

af alla intagne; 30,44 % af intagne män, 30,71 % af intagne qvinnor. Inom de särskilda hospitalen har förhållandet under åren 1861 och 1862 mellan alla intagne och intagne med tungsinne varit följande:

Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.	
1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.	1861.	1862.
33,33 %	60,00 %	43,90 %	46,42 %	40,00 %	37,14 %	25,00 %	40,90 %	9,80 %	26,26 %	32,73 %	17,14 %	33,33 %	19,04 %	23,23 %	47,36 %	33,33 %	50,00 %

Enahanda anmärkning, som ofvan blifvit gjord, att någon slutsats ej bör dragas rörande hvilket af hospitalen emottager det högsta antalet ursinnige i förhållande till alla derstädes intagne, gäller äfven till följd af denna tabell rörande de tungsinne. Stockholms hospital har högsta siffran intagne med tungsinne, nemligen 28, d. ä. 29,78 % af alla å samtliga hospitalen med denna sjukdomsform intagne.

Enär dessa nu anförda båda former af sinnessjukdom, ursinne och tungsinne, äro de som erbjuda relativt största sannolikheten af öfvergång till helsa eller förbättring och de öfriga formerna äro att betrakta såsom mer eller mindre obotliga eller oförbätterliga, blir, om jemförelse göres mellan antalet intagne under de två första kategorierna och under de öfriga, förhållandet, att af de under 1862 intagne sjuke tillhöra 201 kategorien *sannolikt botlige* eller *förbätterlige* och 77 kategorien *sannolikt obotlige* och *oförbätterlige*; 72,30 % komma sålunda på den förra och 27,70 % på den sednare; ett förhållande, som synes gifva en gynnsam utsigt för återfående af helsa eller förbättring bland ett betydligare antal af under året intagne. Under 1861 gestaltade sig förhållandet ej så gynnsamt, enär 64,21 % af de intagne tillhörde de förra kategorierna och 35,79 % de sednare.

Uti föregående årsberättelse är redan anmärkt att det öfvervägande högre antalet intagne, tillhörande formerna ursinne och tungsinne, ej får tagas såsom bevisande att dessa former skulle vara bland rikets sinnessjuke talrikast förekommande, utan ligger förklaringen häraf deruti att dessa sjuke äro de, som, enligt gällande föreskrifter för

intagning å hospital, företrädesvis böra intagas; de äro ock i högre behof af hospitals vård än alla öfriga, af hvilka en stor del kan, ehuru med mer eller mindre olägenhet, erhålla vård utom hospital.

c) Bland öfriga, utom nu nämnda, former har *vansinnet* högsta antalet intagne, nemligen 20, 10 af hvardera könet; *allmän förlamning* det lägsta, nemligen 8, 6 män, 2 qvinnor; anmärkningsvärdt, i och för framtida iakttagelser, är förhållandet med den sistnämnda sjukdomsformens ökade frevens, enär under 1861 endast ett enda fall blef till hospital infördt.

3. *Årstid för insjuknandet* bland de intagne. Denna tid har ej kunnat konstateras uti flera än 168 fall bland 278 intagne; uti de öfriga är den okänd; bland 60,43 % af de intagne är sålunda årstiden för insjuknandet känd, bland 39,57 % okänd. Under 1861 var årstiden konstaterad för 152 af 285 intagne; sålunda känd bland 53,33 %, okänd bland 47,67 %. För ett något högre antal hade den således kunnat bestämmas under 1862, än under 1861. Då det ej är utan vikt för hospitalen att på förhand kunna beräkna huruvida de under någon viss årstid böra bereda sig på att emottaga ett större antal akuta sjukdomsfall, d. ä. insjuknade uti ursinne eller tungsinne, kan följande öfversigt öfver tiden för insjuknandet uti dessa båda former under 1861 och 1862, tjena som ledning:

	1:sta kvartalet.			2:dra kvartalet.			3:dje kvartalet.			4:de kvartalet.		
	1861.	1862.	Summa.	1861.	1862.	Summa.	1861.	1862.	Summa.	1861.	1862.	Summa.
Insjuknade uti Ursinne...	14	23	37	19	18	37	20	17	37	15	18	33
» » Tungsinne	10	18	28	25	26	51	12	12	24	8	15	23
Summa	24	41	65	44	44	88	32	29	61	23	33	56

Häraf följer att insjuknande uti ursinne synes lika ofta inträffa under alla årstider; uti tungsinne deremot talrikast under 2:dra kvartalet, så att 40,47 % af de under året intagne komma på detta kvartal. Minsta benägenheten för insjuknande, så väl i ursinne som i tungsinne, synes förefinnas under årets sista kvartal.

4. *Ålder vid intagningen.* Högsta antalet intagne har varit mellan 21—30 år, dernäst mellan 31—40 och 41—50; inom förstnämnda decennium 80, d. ä. 28,77 % af alla intagne; inom det andra 73, d. ä. 26,25 %; inom det tredje 62, d. ä. 22,30 %. Då detta förhållande är nära öfverensstämmande med det som egde rum under 1861, synes antagligt att benägenheten för insjuknande uti sinnesrubbing är öfvervägande för åldern mellan 21—30 år, samt aftager sedan för hvarje decennium, ehuru uti ej bestämbar progression. Före 20:de året hafva endast 22 insjuknat, d. ä. 7,91 % af de intagne. Med afseende på åldern af intagne uti *ursinne* finnes: att 35 varit mellan 21—30 år, 25 mellan 31—40 och 18 mellan 41—50, d. ä. under förstnämnda decennium 32,71 % af de under året med ursinne intagne; under det andra 23,36 %; under det tredje 16,82 %; sålunda finnes största benägenheten till denna form för båda könen sammanslagne mellan 21—30 år, derefter aftagande. Af med ursinne intagne män voro 38,00 % mellan 21—30 år; 16,00 % mellan 31—40 och äfvenledes 16,00 % mellan 41—50; af intagna qvinnor voro 28,07 % mellan 21—30 år; 29,82 % mellan 31—40 och 17,54 % mellan 41—50, hvadan en ej obetydlig olikhet mellan båda könen med hänsyn till åldern tyckes ega rum, så att mannen skulle hafva en öfvervägande benägenhet för ursinne mellan 21—30 mot under åldern mellan 31—40 och 41—50; qvinnan deremot nära lika benägenhet mellan 21—30 och 31—40 år. Af med *tungsinne* intagne voro 21,64 % mellan 21—30 år; 35,05 % mellan 31—40; 21,64 % mellan 41—50; fallenheten för tungsinne, efter beräkning för båda könen sammanslagne, sålunda betydligt större under åldern mellan 31—40, än under den mellan 21—30 och 41—50. Beräknas åter könen särskilt, finnes att af männerna voro 29,78 % mellan 21—30 och mellan 31—40, samt 23,40 % mellan 41—50; af qvinnorna voro 14,89 % mellan 21—30; 40,42 % mellan 31—40, samt 21,29 % mellan 41—50, hvadan största fallenheten för tungsinne hos mannen kan antagas ega rum mellan 21—30 år och hos qvinnan mellan 31—40.

5. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Bland de 278 intagne har förhållandet i detta hänseende kunnat bestämmas uti 258 fall. Uti 74 hade sjukdomen före intagningen bestått under tre månader; uti 67 mellan 3—12 månader; således hade 141 blifvit intagne med sjukdom som varat under ett år, d. ä. 54,26 % af de fall, som kunnat till tiden bestämmas, hade insjuknat inom året. Enär de fall, hvilka komma under behandling inom året från insjuknandet, enligt erfarenhetens intyg, äro de, som lemna relativt fördelaktigaste utsigt till helsa och förbättring, synes det angifna förhållandet ej vara missgynnande. Efter första årets förlopp blifva utsigterna i detta hänseende för hvarje år allt sämre. Såsom merändels obotlige kunna sådane anses, som komma under behandling efter fem års sjukdom; dessas antal är 57; och då till dem med all sannolikhet kunna läggas de, hvilkas sjukdoms beståndstid är okänd, nemligen 20, kunna 77 af de intagne betraktas såsom nära nog obotlige, d. ä. 27,69 %. Under tidrymden mellan 1—4 år hafva 60 blifvit intagne; de flesta af dessa torde ock med skäl kunna hänföras till kategorien mindre botlige. Under 1861 var förhållandet något mera gynnsamt; bland då intagne 285 var sjukdomens bestånd före intagningen känt uti 256 fall; bland dessa hade sjukdomen hos 81 varat under tre månader, hos 67 mellan 3—12 månader, sålunda hos 148; d. ä. bland 57,81 % af under 1861 intagne med känt sjukdomstid, hade sjukdomen varat under ett år; antalet intagne med sjukdomstid öfver fem år och med okänd sjukdomstid utgjorde 92, d. ä. 32,28 % af alla intagne; mellan 1—4 års sjukdomstid blefvo 45 intagne. Enär bland dem, som å hospital intagas med ursinne och tungsinne inom tre månader efter insjuknandet, sannolikaste utsigten förefinnes till helsans återkomst, och till denna kategori höra, för 1861, 55,19 % af uti dessa former intagne, för 1862, 62,68 %, visar sig att förhållandet för 1862 utfaller något fördelaktigare än det var 1861.

6. *Antalet förutgångna anfall.* För första gången insjuknade hafva intagits 195, d. ä. 70,14 % af alla intagne; af dessa tillhörde 70 ursinnet, 65 tungsinnet, d. ä. 65,41 % af intagne uti det förra, 69,14 % af intagne uti det sednare; 1861 utgjorde de för första gången insjuknade 63,85 % af alla intagne; 51,04 % af intagne med ursinne; 71,26 % af intagne med tungsinne. För andra gången insjuknade hafva, under 1862, 22 inkommit, af hvilka 12 med ursinne; för tredje gången och derutöfver hafva 25 inkommit; med okänt antal förutgångne anfall äro 37 antecknade. Under 1861 inkommo för andra gången insjuknade 28; för tredje gången och derutöfver 21, samt med okänt antal förutgångne anfall 54. — Bland alla intagne var under 1862 recidivernas antal 29,86 %; bland dem med ursinne var antalet 34,59 %; bland dem med tungsinne, 30,86 %. Under 1861 var recidivernas antal bland alla intagne 36,15 %; bland intagne med ursinne 48,96 %; med tungsinne 28,74 %. Enligt dessa två årens erfarenhet skulle således recidivernas antal för ursinne förhålla sig till recidivernas antal för tungsinne :: 41,77 : 29,80, hvadan ursinnet visar sig vida oftare recidivera, än tungsinnet.

Öfversigt öfver de under år 1862

Tab. 6.

Sjukdomsform vid intagningen.	Hospital.																		T i l l-																		
																			Ålder.																		
	Herröanda.	Upsala.	Stockholm.		Nyköpings.		Wadstena.		Westö.		Götheborgs.		Malmö.		Wistby.		Summa afförde.			11-16-20-års lefnadsåret.		21-30.		31-40.		41-50.		51-60.		61-70.		Öfver 70 år.					
m.			qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.			
Ursinne. <i>Mania</i>	—	1	2	6	10	17	3	5	7	6	2	5	8	—	4	7	—	—	36	47	83	3	2	8	11	5	13	3	8	1	2	2	1	1	1		
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	1	—	6	6	8	10	3	3	3	5	1	4	3	4	5	2	—	—	30	34	64	—	—	3	1	4	8	4	5	3	5	—	—	—	1		
Vansinne. <i>Ecnia</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	—	3	3	2	2	—	—	—	—	—	6	6	12	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—		
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	—	—	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	1	1	1	—	—	4	3	7	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—		
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	—	1	1	—	1	2	1	—	2	3	3	2	2	4	12	6	—	—	22	18	40	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1		
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	—	1	—	5	1	—	—	4	5	2	2	2	3	2	1	—	—	16	12	28	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	1	—	2	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	5	—	5	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	2	—	1	2	1	—	3	2	2	—	—	—	1	1	3	—	—	10	8	18	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Okänd	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	1	2	14	12	28	33	9	8	25	24	12	15	15	13	26	21	—	—	130	128	258	3	2	13	12	11	24	7	13	5	8	3	1	1	2		

258

105

*) Jfr § 2, tab. 3.

Enligt hvad ofvan § 1 blifvit anfördt, blefvo under året från samtliga hospitalen 19,78 % af alla vårdade afförda, 20,28 % af vårdade män, 19,30 % af vårdade qvinnor.

1. *De affördes sjukdomsform vid intagningen.* Högsta antalet af de afförde hade vid intagningen haft ursinne, nemligen 83, d. ä. 27,03 % af de uti denna form vårdade; med tungsinne affördes 64, d. ä. 26,55 % af de uti denna form vårdade. De uti dessa båda former afförde utgöra 56,97 % af alla afförde.

2. *Tillfrisknade.* a) *Antalet tillfrisknade* utgör 105; d. ä. 8,05 % af alla vårdade hafva utgått från hospitalen såsom till helsan återställda. Under 1861 utgingo såsom friska 8,02 %; förhållandet för båda åren således lika; af alla afförde utgöra de tillfrisknade 40,69 % under 1862; under 1861 utgjorde de 46,29 %. Af män hafva under 1862, 43 tillfrisknat, af qvinnor 62; 6,70 % af vårdade män, 9,35 % af vårdade qvinnor; ett relativt högre antal qvinnor har således tillfrisknat, än män. Under 1861 tillfrisknade 8,44 % män, 7,63 % qvinnor. Från *ursinne* hafva 61 blifvit återställda, 23 män, 38 qvinnor; d. ä. 19,86 % af alla uti denna form vårdade; 16,47 % af vårdade män, 22,61 % af vårdade qvinnor. Qvinnornas behandling har sålunda under detta år gifvit lyckligare resultat, än männernas. Under 1861 tillfrisknade 15,46 % af vårdade uti ursinne; 17,85 % af vårdade män, 13,41 % af vårdade qvinnor; hvadan ett omvänt förhållande mellan könen under 1861 och 1862, egde rum. Från *tungsinne* blefvo, under 1862, 34 återställda; 14 män, 20 qvinnor, d. ä. 14,09 % af alla med tungsinne vårdade; 12,17 % af vårdade män, 15,87 % af vårdade qvinnor. Under 1861 återställdes af vårdade tungsinnige 15,70 %; 14,02 % af vårdade män, 17,26 % af vårdade qvinnor; sålunda är antalet af från tungsinne tillfrisknade qvinnor något högre än männernas, under de båda åren.

b) *Åldern* bland de tillfrisknade. Om åldern bland de tillfrisknade jemföres med åldern bland de vårdade, enligt Tab. erhålles följande öfversigt:

4.

från samtliga hospitalen afförde.

f r i s k n a d e.																																												
Vistelsetid inom Hospital.												Sjukdomens bestånd från dess uppkomst.												Summa tillfrisknade.			% tillfrisknade af hela antalet vårdade %).			Förskrätrade.			Öfrskrätrade och obotliga.			Döde.			% döde af hela antalet vårdade %).					
Under 1 år.		1—2.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfrer 5 år.		Under 3 månader.		3—12 månader.		1—2 år.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfrer 5 år.		Okänt.		m. qv. S.a.			m. qv. m. qv. m. qv. S.a.			m. qv. m. qv. m. qv. S.a.			m. qv. S.a.							
20	26	1	4	—	3	—	1	—	2	2	2	8	7	9	16	4	4	—	1	—	2	—	2	2	5	—	1	23	38	61	19,8	7	3	—	—	6	6	12	3,9					
13	14	—	1	1	4	—	—	—	—	—	1	4	3	4	7	4	4	—	2	—	1	—	1	—	2	2	—	14	20	34	14,09	4	7	2	1	10	6	16	6,6					
2	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4	4,3	2	2	—	1	2	1	3	3,2					
—	1	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2	1	3	2,4	—	—	2	2	—	—	—	—				
—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	0,7	1	2	12	4	7	12	19	7,5					
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	8	5	6	5	11	6,1		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	2	—	2	—	2	—	18,1	
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	8	5	13	13,4		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
35	43	3	6	2	7	—	1	—	2	3	3	12	10	15	23	9	10	—	3	—	3	—	3	5	7	2	3	43	62	105	—	17	16	28	15	42	35	77	—					
105												105																																

11—20 år.			21—30 år.			31—40 år.			41—50 år.			51—60 år.			61—70 år.			Öfver 70 år.		
Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.
49	5	10,20	261	25	9,58	342	35	10,23	333	20	6,00	203	13	6,40	84	4	4,76	29	3	10,34

Lägsta, d. ä. det minst gynnsamma förhållande mellan vårdade och tillfrisknade har varit mellan 61—70 år; det högsta, d. ä. det gynnsammaste, öfver 70 år och nära lika härmed under åldern mellan 31—40 och 11—20. Öfverhuvudtaget synes som åldern ej skulle särdeles inverka på en större eller mindre utsigt till återställande af helse, utan torde detta företrädesvis bero af sjukdomsformens beskaffenhet; dock bör härutinnan ej någon slutsats dragas af endast detta års erfarenhet. Beräkningen för 1861 är uti ifrågavarande hänseende ej pålitlig, emedan den blifvit gjord efter jmförelse mellan de tillfrisknades ålder och de vid årets slut qvarliggandes ålder, hvilket berodde derpå att någon fullständig tabellarisk öfversigt öfver samtliga vårdades ålder för detta år ej af då tillgänglige uppgifter kunde åstadkommas. — Med hänsyn till könen eger följande förhållande rum:

M ä n.																				
11—20 år.			21—30 år.			31—40 år.			41—50 år.			51—60 år.			61—70 år.			Öfver 70 år.		
Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.
29	3	10,34	143	13	9,09	169	11	6,50	162	7	4,32	86	5	5,81	37	3	8,10	13	1	7,53

Q v i n n o r																				
11—20 år.			21—30 år.			31—40 år.			41—50 år.			51—60 år.			61—70 år.			Öfver 70 år.		
Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.	Vårdade.	Tillfrisknade.	Proc.
20	2	10,00	118	12	10,16	173	24	13,87	171	13	7,60	117	8	6,83	47	1	2,13	16	2	12,50

Att draga några slutsatser af skiljaktigheterna uti förhållandet mellan vårdade och tillfrisknade efter olika kön, enligt dessa tabeller torde lämpligen böra uppskjutas, tills flera års erfarenhet blifvit samlad.

c) *Vistelsetiden*, d. v. s. den tid de tillfrisknade ifrån inkomsten till utskrifningen vistats inom hospital, lemna följande upplysningar; att inom ett års vistelse hafva 78 tillfrisknat; mellan 1—2 års, 9; mellan 2—3 års, 9; mellan 3—4 års, 1; mellan 4—5 års, 2; öfver 5 års, 6; sålunda uti första kategorien 74,28 % af alla tillfrisknade; uti den andra och tredje 8,57 % i hvardera o. s. v., ett förhållande, som mer än tydligt ådagalägger att utsigten för helsans återställande är störst under första året, men att den efter dettas förlopp hastigt förminskas.

d) *Sjukdomens bestånd från dess uppkomst*. Bland de tillfrisknade har helsan inträdt efter 3 månaders sjukdom hos 22, efter 3—12 månaders hos 38, således inom sjukdomens första år bland 60, d. ä. bland 57,14 % af de tillfrisknade. Mellan 1—2 år från insjuknandet har helsa inträdt hos 19; d. ä. 18,09 % af de tillfrisknade; mellan 2—3, 3—4, 4—5 år hos 3 under hvardera året, samt hos 12, d. ä. 11,42 %, efter en sjukdomstid af öfver 5 år. Oafsedt den gifna erfarenhetslagen att de flesta sinnessjuka återställas till helsan under första året från sjukdomens uppkomst, och att sålunda ju tidigare en sinnessjuk kommer under hospitalsvård desto gynnsammare är utsigten för återvinnande af helsa, bör dock derjemte anmärkas, att ej mindre än 11,42 % af de under år 1862 tillfrisknade, varit sjuke öfver 5 år, och att derföre skäl ej finnes att endast på grund af sjuk-

§

Öfersigt öfver de under år 1862

Tab. 7.

Sjukdomsform vid intagningen.	Hospital.														Ålder.													Vistelsetid inom hospital.																									
	Hernösanda.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wisby.		Samma afdne.		% afidne af hela antalet vårdade.	Under fyrtio åren.		11:te—20:de lehnadåret.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.		Under 1 år.		1—5.		6—10.		11—15.		16—20.		Öfver 20 år.					
	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.		m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.	m.	q.
Ursinne. <i>Mania</i>	1	1			2		2	1			1		2	2			6	6	12	3,9			1	3			1	3			3		1				5	5			1	1											
Tungsinne. <i>Melancholia</i>		1		2	2	2		2	1		1	1	3	1			10	6	16	6,6					1	3			2	1	3	3	2		1		7	4	1	1	1	1					1						
Vansinne. <i>Ecnia</i>							2	1									2	1	3	3,2											1		1				1		1	1													
Förryckthet. <i>Paranoia</i>																																																					
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	1	1			2	1		3	1	1		2	4	3			7	12	19	7,5					1	1	2	3	3	1	2		1	2	3		2	5	2	1	1	1					3	5					
Fånighet. <i>Idiotia</i>		1					4	4			1	1					6	5	11	6,1	1		1	1	1	1	3	1	3								2	1	2	1	1	1	1	1	1	1	2						
Allmän förlamning. <i>Paralysisa generalis</i>				1								1					2	2	18,1								1		1					2																			
Fallandesot. <i>Epilepsia</i> .		2				1	3	2	1			1	3				8	5	13	13,4						1	3	4	2	1		2						3	2	3	2	1	1				1						
Okänd.....						1						1					1	1																	1												1						
Summa	2	6	3	6	5	11	13	3	1	2	4	12	9				42	35	77	—			1		1	5	6	10	5	14	5	7	11	2	3	3	4	16	16	6	6	9	5	2	2	1	1	8	5				

1. *Antalet afidne* är 77; 42 män, 35 kvinnor; d. ä. 5,90 % af alla vårdade; 6,55 % af vårdade män; 5,27 % af vårdade kvinnor. Under 1861 aflädo 5,69 % af alla vårdade; 5,84 % af vårdade män; 5,45 % af vårdade kvinnor. Inom de särskilda hospitalen har dödligheten varit följande:

Hernösanda.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
4,00 %	3,70 %	4,68 %	6,94 %	7,12 %	2,24 %	6,88 %	9,95 %	0,00 %

Om afseende ej fästes vid antalet afidne under fyllda 10 år och öfver 70 år (ty de vårdades antal under förra kategorien är alltför ringa och de till sednare kategorien hörande lära väl ändå, oberoende af sinnessjukdomen, efter naturens ordning kunna anses varit hemfallne till snart inträffande död), synes öfverhufvudtaget åldern ej särdeles inverka på dödligheten; från perioden mellan 11—20 år, under hvilken den är lägst, stiger den småningom för hvarje decennium till mellan 51—60 år, då den är högst; under decenniet 61—70 sjunker den till nära 3 % under det föregående.

3. *Vistelsetid inom hospital.* Inom första året efter inkomsten hafva ej mindre än 32 afidit d. ä. 41,55 % af alla afidne; mellan 1—5 år, 15,58 %; mellan 6—10 år, 18,18 %; mellan 11—15 år, 5,19 %; mellan 16—20 år, 2,59 %, samt öfver 20 år 16,88 %. Likasom, enligt föregående tabell, första årets vistelsetid utvisar högsta procenten af tillfrisknade, så utvisar ock samma år högsta procenten af döda; och likasom det högsta antalet tillfrisknade under första årets vistelse tillhör sjukdomsformerna ursinne och tungsinne, tillhör ock högsta antalet döda dessa samma former.

4. *Sjukdomens bestånd från dess uppkomst, tills döden inträffat.* Ehuru väl ej några slutsatser böra dragas från uppgifterna för endast detta år rörande tidpunkten inom hvilken döden vanligtvis skulle inträffa hos sinnessjuka, räknadt från sjukdomens första uppträdande, kan dock en öfersigt af förhållandet tjena till ledning för framtida beräkningar. Räknadt från sjukdomens uppkomst hafva af de döda afidit inom

3 månader.	3—12 månader.	1—2 år.	2—3 år.	3—4 år.	4—5 år.	Öfver 5 år.	Okänd tid.
11,68 %	12,98 %	1,29 %	5,19 %	2,59 %	3,89 %	45,19 %	16,88 %

hvaraf kunde slutas att en fjerdedel af sinnessjuka skulle afida inom sjukdomens första år; de öfriga trefjerdelarne sednare, utan beräknelig progression för hvarje år.

5. *Dödsorsak.* Rörande de kroppsliga sjukdomar, hvilka närmast föranledt döden, upplyses: att den sjukdom, som skördat de flesta offren, varit lunginflammation; 16 hafva häruti dött, d. ä. 20,77 % af alla afidne; dernäst till följd af allmän aftyning och kronisk tarminflammation 14,28 % i hvardera; uti akuta hjernlidanden, inflammation och slagfluss, 11,68 % o. s. v. Beklagligtvis hafva fyra olyckshändelser under året inom hospitalen inträffat, nemligen tre själfmord, alla hos tungsinne; den fjerdede var en fäne, som blifvit af en af sina medsjuka ihjelslagen.

§ 6.

Öfersigt öfver de å samtliga hospitalen under år 1862 vårdade sinnessjukas lefnadsålder.

Tab. 8.

	Under fyllda 10 år.			I 11:te—20:de lefnadsåret.			21—30.			31—40.			41—50.			51—60.			61—70.			Öfver 70 år.		
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.
Hernösands hospital.....	—	—	—	1	—	1	7	4	11	7	2	9	10	7	17	5	4	9	—	1	1	—	2	2
Upsala »	1	—	1	7	4	11	18	15	33	24	18	42	24	24	48	8	9	17	4	5	9	—	1	1
Stockholms »	1	—	1	4	5	9	23	24	47	19	32	51	26	19	45	6	19	25	5	4	9	2	3	5
Nyköpings »	—	—	—	2	—	2	4	7	11	8	10	18	9	9	18	4	8	12	3	5	8	3	—	3
Wadstena »	—	1	1	11	7	18	34	23	57	41	42	83	37	42	79	31	37	68	7	18	25	3	3	6
Wexiö »	—	—	—	—	1	1	23	23	46	25	26	51	19	26	45	12	8	20	9	3	12	1	2	3
Göteborgs »	—	—	—	1	1	2	8	2	10	10	14	24	8	19	27	8	5	13	4	5	9	1	1	2
Malmö »	—	—	—	3	2	5	25	20	45	31	27	58	28	23	51	12	24	36	4	6	10	2	4	6
Wisby »	—	—	—	—	—	—	1	—	1	4	2	6	1	2	3	—	3	3	1	—	1	1	—	1
Summa	2	1	3	29	20	49	143	118	261	169	173	342	162	171	333	86	117	203	37	47	84	13	16	29

Häraf framgår, att åldern mellan 31—50 år innefattar öfver halfva antalet af alla vårdade, och att sålunda antalet sjuke uti denna åldersperiod är lika högt, som uti alla öfriga perioder sammanlagda. Följande tabell utvisar det relativa förhållandet mellan de vårdades ålder:

Under 10 år.	Mellan 11—20.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
0,23 ‰	3,75 ‰	20,01 ‰	26,22 ‰	25,53 ‰	15,56 ‰	6,44 ‰	2,22 ‰

Ehuru häraf följer, att högsta antalet af vårdade sjuke varit mellan 31—40 år, och det lägsta, då perioden under 10 år ej tages i beräkning, öfver 70 år, får dock ej den slutsats dragas, att sinnessjukdomar i allmänhet förekomma talrikast under den förra perioden och sällsyntast under den sednare; det angifna förhållandet kan på sin höjd beteckna att bland sinnessjuka, hvilka äro till hospitalsvård berättigade, högsta antalet befinner sig uti åldern mellan 31—40 år, dernäst mellan 41—50, så mellan 21—30 o. s. v.

Med hänsyn till könen har följande förhållande egt rum:

11—20 år.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 år.	
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
4,52 ‰	3,01 ‰	22,30 ‰	17,79 ‰	26,36 ‰	26,72 ‰	25,27 ‰	26,45 ‰	13,41 ‰	17,64 ‰	5,77 ‰	7,08 ‰	2,02 ‰	2,41 ‰

hvaraf synes att någon särdeles olikhet ej finnes uti förhållandet mellan könen inom samma åldersperiod.

Öfversigt öfver de å samtliga hospitalen

Tab. 9.

Sjukdomsform d. 31 Dec. 1862.	Hospital.																				
	Hernösands.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Wexjö.		Götheborgs.		Malmö.		Wisby.		Summa befintlige sjuke d. 31 Dec. 1862.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	Summa.
Ursinne. <i>Mania</i>	5	4	11	19	17	17	—	2	15	15	9	13	6	9	30	33	4	3	98	115	213
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	9	2	10	12	13	22	2	4	9	11	13	5	8	7	18	24	—	4	82	91	173
Vansinne. <i>Ecnöia</i>	1	—	8	3	6	6	1	—	11	23	11	6	1	—	1	6	—	—	40	44	84
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	4	1	13	9	11	9	5	9	28	10	10	9	—	3	—	—	1	—	72	50	122
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	8	7	7	10	7	11	11	8	24	28	21	33	3	6	18	16	—	—	99	119	218
Fänighet. <i>Idiotia</i>	1	4	14	5	—	3	3	6	32	48	8	4	6	8	6	2	1	—	71	80	151
Allmän förlamning. <i>Paralysis generalis</i>	—	—	1	1	2	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	4	2	6
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	8	5	2	4	2	2	19	14	5	4	1	1	6	4	2	—	45	34	79
Summa	29	18	72	64	58	73	24	31	139	149	77	74	25	34	79	85	8	7	511	535	1046

1046

1. Antalet sjuke var vid 1862 års slut å samtliga hospitalen 1046, och såsom ofvan blifvit anfördt, 20 flere än vid årets början. Alla platser voro upptagne å hospitalen i Upsala, Nyköping, Wexjö och Wisby; några få lediga å Götheborgs, Malmö och Stockholms; å Wadstena och Hernösands var det lediga antalet betydligt, i anseende dertill att utvidgningen af dessa hospital, enligt hvad redan blifvit angifvet, först vid årets slut blef fulländad.

2. *Sjukdomsformerna.* Bland dessa äro svagsinnet och ursinne talrikast representerade, den förra med 20,84 % af alla vid årets slut närvarande; den sednare med 20,36 %; närmast till dessa i antal komma tungsinnet och fänighet. Med ledning af det angifna antalet sjuke inom hvarje sjukdomsform kan en approximatif slutsats dragas rörande antalet af sannolikt botlige eller förbätterlige och sannolikt obotlige eller oförbätterlige bland dem, som å hospitalen funnos vid 1862 års slut, d. ä. qvarliggande till år 1863. Enligt erfarenhetens intyg eger den relativt fördelaktigaste utsigt till botlighet eller förbättring rum bland dem, som lida af ursinne och tungsinne, särdeles under dessa sjukdomstillståndens akuta stadium; en mindre god utsigt lemna vansinnet; föga hopp lemna förrycktheten; öfriga former: svagsinnet, fänighet, allmän förlamning och fallandesot i förening med sinnessjukdom, äro, utom uti högst sällsynta undantagsfall, att betrakta såsom obotliga och oförbätterliga. Tillämpas denna erfarenhet på antalet af de å tabellen uppförde sjuke inom de skiljda kategorierna, så att de under de tre första antagas tillhöra klassen af sannolikt botlige eller förbätterlige och alla de följande till sannolikt obotlige eller oförbätterlige, erhålles såsom slutsats, att 470, d. ä. 44,92 %, tillhöra den förra, och 576, d. ä. 55,08 % den sednare. Här af följer att af de sjuke, som vid 1862 års slut funnos å samtliga hospitalen, voro nära 45 % sådana, som efter längre eller kortare tid med större eller mindre sannolikhet kunna återställas eller förbättras, och 55 %, hvilka hvarken gifva hopp om helsa eller förbättring. Efter enahanda beräkningsgrund blir förhållandet i detta hänseende för de olika könen, att 43,05 % män, 44,67 % kvinnor tillhöra förra kategorien, 56,95 % män, 55,33 % kvinnor den sednare; sålunda för de båda könen ungefär lika. Af uppgifterna från år 1861 inhämtas, att antalet af de till år 1862 qvarliggande, till förra kategorien hörande, utgjorde 40,93 %, till den sednare 59,07 %; hvadan 4 % flere skulle tillhöra de sannolikt botligas klass vid början af år 1863 än vid början af år 1862, samt att utsigt sålunda finnes.

7.

den 31 December 1862 befintlige sjuke.

Lefnadsålder.														Vistelsetid inom Hospital.										Sjukdomens bestånd före intagningen.																					
Under fyrtio 10 År.		11—20-års lefnadsåder.		21—30.		31—40.		41—50.		51—60.		61—70.		Öfver 70 År.		Under 1 År.		1—2.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 År.		Under 3 må-nader.		3—12 må-nader.		1—2 År.		2—3.		3—4.		4—5.		Öfver 5 År.		Okändt.			
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.		
—	—	3	4	16	15	28	25	26	32	18	26	6	11	1	2	30	33	14	10	7	8	8	4	7	8	32	52	12	13	16	18	9	12	8	13	7	1	4	6	24	30	18	22		
—	—	1	2	25	12	15	26	20	26	12	21	6	3	3	1	31	32	14	19	9	11	4	3	5	2	19	24	9	17	13	17	12	13	10	3	4	7	6	—	13	23	15	11		
—	—	1	—	7	6	8	6	17	15	3	13	3	2	1	2	9	10	11	6	—	—	3	6	3	3	4	11	18	4	5	5	6	6	4	7	3	2	5	2	4	7	16	7	1	
—	—	—	—	11	8	20	13	15	13	15	7	9	7	2	2	11	4	8	7	2	4	5	8	7	6	39	21	—	2	7	6	10	5	11	7	5	3	6	2	21	17	12	8		
—	—	1	—	18	24	29	30	29	34	12	16	9	10	1	5	6	8	5	14	4	8	8	5	4	9	72	75	4	2	7	7	4	3	7	9	6	3	5	7	30	41	36	47		
—	—	8	1	16	13	25	27	15	16	6	15	1	7	—	1	4	1	7	7	4	3	5	5	6	3	45	61	—	1	3	4	1	2	2	5	4	2	3	5	49	50	9	11		
—	—	—	—	—	—	—	—	3	2	—	—	—	—	—	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	
—	—	1	7	4	14	14	13	9	8	3	3	1	—	—	—	8	1	4	4	5	5	3	2	4	2	21	20	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
—	—	1	21	11	107	92	139	136	133	141	69	99	34	42	8	13	101	91	64	67	31	42	40	30	36	34	239	271	29	40	52	60	45	39	47	41	30	22	28	25	176	203	104	105	
1046														1046										1046																					

det ett större antal sjuke bör kunna till helsen återställas eller förbättras under 1863 än under 1862 varit fallet. Framtiden skall visa om detta horoskop för hospitalsverksamheten under 1863 kommer att besannas.

Med hänsyn till antalet af sannolikt botlige eller förbätterlige och obotlige eller oförbätterlige inom de olika hospitalen vid årets slut eger följande förhållande rum:

Hernösands.	Uppsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 48,88	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 51,12	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 46,32	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 53,68	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 61,06	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 38,94	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 13,84	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 86,16	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 29,16
Sannolikt bot- lige eller förbätterlige. 70,89	Sannolikt bot- lige eller förbätterlige. 37,74	Sannolikt bot- lige eller förbätterlige. 62,26	Sannolikt bot- lige eller förbätterlige. 52,54	Sannolikt bot- lige eller förbätterlige. 47,46	Sannolikt bot- lige eller förbätterlige. 68,29	Sannolikt bot- lige eller förbätterlige. 31,71	Sannolikt bot- lige eller förbätterlige. 73,33	Sannolikt obot- lige eller oförbätterlige. 26,67

Häraf finnes att, om Wisby hospital, i och för sitt ringa sjukantal, ej tages i beräkning, hospitalen i Malmö och Stockholm hafva högsta antalet af den förra klassen, Wadstena och Nyköpings högsta af den sednare; särdeles illa lottadt i och för antalet obotlige är det sistnämnda hospitalet. Härvid måste dock tagas uti beräkning att, då rubrikerna ursinne och tungsinne, till hvilka de talrikaste fallen af de under förra klassen uppförda höra, innefatta både akuta och kroniska former, och de akuta äro just de, som företrädesvis äro botliga, men någon åtskillnad uti uppgifterna från de särskildta hospitalen ej blifvit gjord huru många tillhöra den ena eller den andra formen, någon tillförlitlig slutsats ej kan dragas huru stort antal kan med mer eller mindre sannolikhhet tillfriskna eller förbättras. Om t. ex. flertalet bland uti förra klassen uppförda inom Malmö hospital tillhör de kroniska fallen, men flertalet inom Wexjö de akuta, kan väl inträffa att under år 1863 ett relativt större antal tillfrisknar eller förbättras inom det sednare än inom det förra, oaktadt siffran för de botlige eller förbätterlige är nära dubbelt högre å Malmö hospital än å Wexjö.

3. *Lefnadsålderns* förhållande bland dem, som vid redogörelse-årets slut funnos å samtliga hospitalen, var följande:

11—20 år.	21—30.	31—40.	41—50.	51—60.	61—70.	Öfver 70 år.
3,06 ‰	19,02 ‰	26,29 ‰	26,19 ‰	16,06 ‰	7,26 ‰	2,00 ‰

Halfva antalet och något deröfver tillhör således åldersperioden 31—50.

4. *Vistelsetiden* inom hospital gifver vid handen, att af de vid redogörelseårets slut befintlige befunnos

Under 1 år.	Mellan 1—2.	2—3.	3—4.	4—5.	Öfver 5 år.
18,35 ‰	12,52 ‰	6,97 ‰	6,69 ‰	6,69 ‰	48,75 ‰

hvaraf synes att hälften af de vid denna tid å hospitalen vårdade vistats å hospital öfver fem år, d. v. s. äro sannolikt obotlige; inom första året, under hvilket utsigten för återställande till helse är störst, voro 18,35 ‰. Om de, hvilka vistats å hospital öfver 4 år, antagas såsom sannolikt obotlige, visar sig att dessa utgöra 55,44 ‰ af alla vid årets slut befintlige; ett förhållande, som, märkligt nog, öfverensstämmer med det som nyss ofvan blifvit angifvet efter beräkningen af de särskilda sjukdomsformernas relativa botlighet, hvilken beräkning utvisade 55,08 ‰ obotlige. Göres beräkning enligt enahanda grund som ofvan, att de som äro uppförda under sjukdomsformerna ursinne, tungsinne och vansinne antagas såsom sannolikt botlige eller förbätterlige, men att utsigten härtill upphör efter fjerde årets vistelse å hospital, erhålles såsom resultat, att 41,48 ‰ tillhöra dessa tre sjukdomsformer före fjerde årets slut, och 58,52 ‰ efter denna tid; de förra skulle, på ofvan angifna skäl, antagas såsom sannolikt botlige eller förbätterlige, de sednare såsom sannolikt obotlige och oförbätterlige. Slutsatsen efter denna beräkningsgrund skiljer sig sålunda ej särdeles från den, som erhållits efter de förut angifna.

5. *Sjukdomens bestånd före intagningen.* Bland de vid årets slut närvarande hade sjukdomen vid intagningen varat öfver fem år och med okänt bestånd hos 56,21 ‰; inom ett år hos 17,20 ‰. De förra voro att redan vid intagningen betrakta såsom sannolikt obotlige; de sednare såsom sannolikt botlige, allt efter beskaffenheten af den sjukdomsform, af hvilken de vid intagningen voro lidande.

§ 8.

Öfversigt öfver de sjukes fördelning inom de samtliga Hospitalen den 31 December 1862.

Tab. 10.

	Med hänsyn till afgift.													Med hänsyn till symptomernas beskaffenhet.													P. af hela antalet befintlige sjuke.								
	Betalande i första klass.			Betalande i andra klass.			Betalande i tredje klass.			Utan afgift.			Summa befintlige sjuke.	Snygge.						Osnygge.															
	Tillvalde för brottlig hand- ling.		Summa	Lugne.		Orolige.		Väldsamme.		Summa.		Lugne.		Orolige.		Väldsamme.		Summa.																	
	m.	qv.		m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.											
Hernösands Hospital	—	—	1	—	16	12	9	6	3	—	29	18	47	8	3	11	7	5	12	1	—	1	16	8	24	2	5	5	3	6	2	13	10	23	48,9
Upsala »	—	—	1	4	49	47	12	11	10	2	72	64	136	34	31	65	22	24	46	3	—	3	59	55	114	6	2	6	6	1	1	13	9	22	16,1
Stockholms »	10	9	13	4	29	59	—	—	6	1	58	73	131	28	31	59	10	19	29	3	4	7	41	54	95	7	10	4	2	6	7	17	19	36	27,4
Nyköpings »	—	—	—	1	19	19	3	11	2	—	24	31	55	10	13	23	8	6	14	—	2	2	18	21	39	3	7	3	1	—	2	6	10	16	29,0
Wadstena »	8	9	16	13	103	123	3	2	9	2	139	149	288	53	52	105	32	33	65	11	9	20	96	94	190	15	21	17	21	11	13	43	55	98	34,0
Wexjö »	7	2	4	7	54	49	9	11	3	5	77	74	151	46	35	81	13	21	34	5	—	5	64	56	120	3	—	9	10	1	8	13	18	31	20,5
Göteborgs »	—	—	3	2	14	23	5	9	3	—	25	34	59	16	9	25	6	13	19	2	2	4	24	24	48	—	2	—	5	1	3	1	10	11	18,6
Malmö »	—	—	8	8	45	55	14	20	12	2	79	85	164	29	21	50	24	28	52	13	8	21	66	57	123	7	1	5	16	1	11	13	28	41	25,0
Wisby »	—	—	1	1	5	3	1	3	1	—	8	7	15	3	5	8	2	1	3	3	1	4	8	7	15	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Summa	25	20	47	40	334	390	56	73	49	12	511	535	1046	227	200	427	124	150	274	41	26	67	392	376	768	43	48	49	64	27	47	119	159	278	—

1. *Med hänsyn till afgift, a) Betalande i första klass.* Enligt redogörelsen för 1861 funnos 50 platser beräknade för första betalningsklassens sjuke; under 1862 tillkommo 8 nya, hvadan vid årets slut 58 platser voro för desse tillgängliga. Tillökningen egde rum å Hernösands och Wadstena, med 4 å hvardera; men då dessa nya platser först vid årets slut blefvo iordningställda, kommo de ej sjukvården till godo förr än under år 1863. Platserna för denna klass sjuke voro så fördelade, att Hernösands hade 4, Stockholms 20, Wadstena 26 och Wexiö 8. — Vid 1862 års slut funnos 45 af nu ifrågavarande klass under vård, nemligen 19 å Stockholms, 17 å Wadstena och 9 å Wexiö; vid 1861 års slut var antalet 31; 14 sålunda flera vid redogörelseårets slut än vid dess början. Enär behovet af ökad antal platser för sjuke af denna klass under året varit störst å Stockholms hospital, och utrymmet ej alltid medgifvit att till vård emottaga alla sökande, har beslut blifvit fattadt att under 1863 öka platsernas antal vid detta hospital med fyra, således till 24. — Till öfversigt öfver de sjukas omsättning inom denna klass meddelas:

Hospital.	Qvarliggande från 1861.		Intagne under 1862.		Summa vårdade.		Afförde.		Qvarliggande till 1863.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Stockholms.....	2	3	12	9	14	12	4	3	10	9
Wadstena.....	9	10	1	2	10	12	2	3	8	9
Wexiö.....	5	2	2	—	7	2	—	—	7	2
Summa	16	15	15	11	31	26	6	6	25	20
	31		26		57		12		45	

b) *Betalande i andra klass* voro vid årets slut 87, d. ä. 8,31 % af hela sjukantalet; det högsta, relativt till summan närvarande, var å Stockholms och Wisby; det lägsta å Hernösands. Vid 1861 års slut vårdades uti denna klass 84 eller 8,18 % af hela sjukantalet. Förhållandet vid de båda årens slut var sålunda öfverensstämmande.

c) *Betalande i tredje klass.* Hit höra 724, d. ä. 69,12 % af hela sjukantalet. De flesta i denna klass tillhöra fattigvården och erläggas den årliga afgiften af respektive kommuner, hvilka de tillhöra.

d) *Utan afgift.* Under denna kategori innefattas de, som från tiden före år 1858, då en viss årlig afgift för alla, som sökte inträde å hospital, bestämdes, blifvit intagne dels utan erläggande af betalning, dels mot erläggande af dylik för en gång; deras antal var vid årets slut 129, d. ä. 12,34 % af hela sjukantalet. (Uti redogörelsen för 1861 är antalet å betalande i tredje klass och utan afgift oriktigt uppgifvet, beroende deraf att från några af hospitalen äfven de blifvit uppförda såsom betalande årlig afgift, hvilka endast för en gång erlagt dylik.) Stockholms hospital är det enda, der ej någon sjuk utan afgift finnes; ett förhållande, som förklaras deraf att då de sjuke flyttades från Danviks hospital till Stockholms, åtog sig hufvudstadens kommun att för alla dessa sjuke erlægga den årliga afgiften.

e) *Tilltalade för brottlig handling.* Uti redogörelsen för 1861 har blifvit angifvet, att till denna kategori höra två klasser, dels sådana, hvilka i ofritt tillstånd begått brottlig handling och således ej kunnat fallas till straff, dels sådane, som, dömda för brott, under strafftiden insjuknat. Vid 1862 års slut funnos å samtliga hospitalen ej mindre än 61 hithörande sjuke, 49 män, 12 qvinnor; 5,83 % af hela sjukantalet; 4,68 % af antalet män, 1,14 % af antalet qvinnor. Vid 1861 års slut var antalet hithörande sjuke 45, 34 män, 11 qvinnor; 4,38 % af hela antalet; 3,31 % af antalet män; 1,07 % af antalet qvinnor. Tillökningen under 1862 af ej mindre än 16 brottslingar, mot under 1861, är ganska betänklig. Ökas brottslingarnes antal uti denna progression under följande år, blir att befara det hospitalen snart komma att befolkas med ett så stort antal af dessa sjuke, att deras vård å vanliga hospitalsinrättningar ej mera blir möjlig. Olägenheterna och svårigheterna vid brottslingars vård tillsamman med öfrige sjuke hafva

uti redogörelsen för 1861 blifvit vidrörda jemte framställningen om huru önskvärdt det vore att särskild anstalt egnades åt dylika; det vill synas som denna åtgärd snart, ifrån att endast vara önskvärd, blifver nödvändig. Orsaken till att brottslingarnes antal å hospitalen ökas och *måste* år för år tilltaga, ligger dels deruti att de, hvilka uti ofritt tillstånd begått svårare brott, svårligen, om de tillfriskna, kunna utsläppas, såsom varande mer eller mindre opålitlige, således vådliga för samhället, dels ock uti det förhållande att sådana brottslingar, som insjuknat under strafftiden, ofta tillhöra klassen af obotlige; eljest återsändas dessa sistnämnde, då de tillfriskna, till straffanstalten. — Bland hospitalen har Upsala det högsta relativa antalet brottslingar, 8,82 % af hela sjukantalet; Malmö dernäst, med 8,53 %

Af hithörande sjuke hafva följande brott blifvit begångna:

mord å föräldrar af.....	2
mord å egna barn af.....	5
mord å främmande person af.....	13
mordförsök af.....	1
behjplighet vid mord af.....	1
öfvervåld å föräldrar af.....	6
öfvervåld å främmande person af.....	8
stöld af.....	16
våldtäkt af.....	1
mordbrand af.....	8
	61.

2. Med hänsyn till symptomernas beskaffenhet.

Förhållandet mellan de snygge och osnygge var vid årets slut :: 768 : 278, d. ä. 73,42 % af hela sjukantalet

§
Öfversigt öfver de å samtliga Hospitalen den 31 Dec. 1862

Tab. II.

Sjukdomsform vid intagningen.	F — ö — d — e — l																													
	Norrbottens Län.		Westerbottens Län.		Jämtlands Län.		Wester-Norrlands Län.		Gefleborgs Län.		St. Kopparbergs Län.		Wermlands Län.		Örebro Län.		Vestmanlands Län.		Upsala Län.		Stockholms Län.		Stockholms stad.		Södermanlands Län.		Bohus Län.		Elsborgs Län.	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.
Ursinne. <i>Mania</i>	2	1	3	2	—	—	3	4	—	3	1	4	4	6	7	4	1	2	9	9	7	17	1	1	2	4	6	8	4	8
Tungsinne. <i>Melancholia</i>	2	—	—	—	3	—	6	3	—	4	2	5	4	2	—	1	4	1	4	5	13	12	—	—	3	5	3	4	5	5
Vansinne. <i>Ecnia</i>	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	3	2	1	—	3	—	—	—	2	1	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—
Förryckthet. <i>Paranoia</i>	—	—	1	—	—	—	—	—	3	1	2	3	1	—	2	2	4	1	4	2	8	4	1	—	5	5	2	5	2	1
Svagsinnet. <i>Dementia</i>	1	—	3	—	2	—	2	4	3	4	3	1	1	—	2	1	2	2	3	2	7	1	—	3	—	4	3	2	2	
Fånighet. <i>Idiotia</i>	—	1	—	3	1	—	—	2	5	—	4	—	1	2	1	6	4	1	3	4	—	2	1	1	3	7	3	6	9	4
Allmän förlamning. <i>Paralytia generalis</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Fallandesot. <i>Epilepsia</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2	—	2	—	1	4	—	1	2	2	—	3	—	3	2	2	1	—	—	3
Okänd.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	11	—	—	—	—
Summa	5	2	8	5	6	—	12	13	15	12	17	15	15	10	14	19	15	11	26	27	32	45	4	5	31	34	20	26	23	23
	7		13		6		25		27		32		25		33		26		53		77		9		65		46		46	

1. *Födelseort.* Den anmärkning, som uti redogörelsen för 1861 framställdes, att man ej af denna tabells siffror kan draga någon bestämdare slutsats rörande förhållandet mellan antal sinnessjuka och folkmängd eller sinnes-

tillhörde de förre, 26,58 % de sednare. Bland de snygge voro 392 män, 376 kvinnor, d. ä. 76,71 % af närvarande män, 70,28 % af närvarande kvinnor; bland de osnygge voro 159 män, 278 kvinnor, d. ä. 31,29 % af närvarande män, 51,96 % af närvarande kvinnor. Eget nog hörer öfver halfva antalet af vid 1862 års slut närvarande kvinnor till klassen af osnygga. Under 1861 var förhållandet mellan snygge och osnygge: 752:274, d. ä. 73,30 % af de förre; 26,70 % af de sednare, således enahanda som under 1862; enahanda under de båda åren var ock förhållandet mellan könen bland de osnygge. — Bland de särskildta hospitalen hade Hernösands det högsta antalet osnygge, 48,93 % af befintlige sjuke; Upsala det lägsta, 16,17 %, då Wisby, som ej hade några hithörande sjuke, undantages.

Bland hvardera af klasserna snygge och osnygge förekomma trenne kategorier med olikartade sjukdomsyttringar, nemligen lugne, orolige och våldsamme:

a) *Lugne*. Antalet lugne inom de båda klasserna utgjorde 518; 270 män, 248 kvinnor, d. ä. 49,53 % af alla närvarande; 53,81 % af närvarande män, 46,72 % af närvarande kvinnor.

b) *Orolige* inom de båda klasserna voro 387; 173 män, 214 kvinnor, d. ä. 36,99 % af alla närvarande; 33,85 % af närvarande män, 40,00 % af närvarande kvinnor.

c) *Våldsamme* voro 141; 68 män, 73 kvinnor, d. ä. 13,48 % af alla närvarande; 13,32 % af närvarande män, 13,64 % af närvarande kvinnor.

Häraf följer att antalet lugne män med 7,09 % öfverstiger antalet lugna kvinnor; att antalet oroliga kvinnor deremot med 6,15 % öfverstiger antalet orolige män, under det att de våldsammes antal är nära lika inom de båda könen. Bland hospitalens befolkning äro sålunda kvinnorna i allmänhet osnyggare och oroligare än männen.

9.

befintlige sjukas födelseort, boningsort och civilstånd.

s — e — o — r — t.																								Boningsort.				Civilstånd.													
																								Land.		Stad.		Gifte.				Ogifte.		Enkling.		Enka.		Okänd.			
																												Med barn.		Utan barn.				Med barn.		Utan barn.					
m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.				
3	5	10	15	3	8	3	2	8	5	1	2	2	3	3	8	22	23	5	5	2	2	1	—	77	95	36	56	35	41	1	8	73	86	3	—	11	3	1	2		
1	2	7	11	1	2	4	1	8	3	1	2	—	2	5	9	12	15	—	6	—	—	1	—	66	63	23	40	23	31	3	9	55	51	5	1	9	1	2	2		
—	1	5	11	2	1	1	4	3	1	—	—	4	1	—	1	2	7	—	—	—	—	—	—	21	23	13	7	10	7	—	1	23	18	—	—	3	1	1	—		
3	3	8	7	1	4	5	1	5	6	—	—	4	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	39	30	23	15	13	14	2	1	45	25	1	1	4	1	—	—		
8	—	5	7	3	7	4	6	14	18	1	1	3	5	3	2	11	16	—	—	—	1	2	—	67	68	17	23	8	11	3	5	68	66	2	—	4	2	3	3		
2	8	15	11	—	—	3	7	2	4	1	—	2	—	3	3	—	3	1	1	—	—	—	—	59	53	11	17	—	1	—	—	69	64	—	—	—	—	1	5		
1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	1	2	2	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		
1	—	12	4	2	3	2	—	3	2	1	1	2	2	2	1	1	1	2	—	—	—	—	—	35	21	8	11	1	1	—	—	42	31	—	—	—	—	—	—		
—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	12	10	—	1	2	3	—	—	10	8	—	—	—	—	—	—	
19	19	62	66	12	28	26	16	45	37	4	8	15	16	16	21	55	63	8	11	2	3	4	—	379	363	132	172	94	110	9	24	387	349	11	2	32	8	8	12		
38	—	128	—	40	—	42	—	82	—	12	—	31	—	37	—	118	—	19	—	5	—	4	—	742	—	304	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—		

1046

1046

sjukdomarnes olika talrikhet inom särskilda landsorter, förnyas äfven för detta år. Den närmast sanningen gående slutsats, som skulle kunna hemtas, vore att de län, från hvilka ett högt antal sjuke njuter hospitalsvård, haft högsta

antalet af sjukdomsformer, som berättiga till sådan vård; men värdet af denna slutsats förringas genom förhållandet att de län, hvilka förete högsta sjukantalet, äro just de inom hvilka hospital äro belägna, och hvilka till följd deraf hafva lättast att få sina sjuke intagne. Dessutom är det ej födelseorten, som egentligen betingar fallenheten för sinnessjukdom, utan hufvudsakligast de förhållanden under hvilkas inflytelse den insjuknade lefvat; såsom exempel må anföras att den, som är född i ett län och der haft goda förhållanden, afflyttar till ett annat, der han kommer uti missgynnande och insjuknar, är dock uti tabellen upptagen efter födelseorten och ej efter orten för insjuknandet.

Högsta antalet af å hospitalen befintlige sjuke äro födde inom Östergötlands och Malmöhus län, och om till de sednare läggas de inom Christianstads län födde, blir antalet födde i Skåne 155, födde i Östergötland 128, d. ä. 14,81 ‰ tillhörde det förra landskapet, 12,23 ‰ det sednare. Sammanräknas antalet födde inom Jönköpings, Kronobergs och Calmar län, erhålles hela antalet af inom Småland födde; detta utgör 164, d. ä. 15,67 ‰ af alla å hospitalen befintlige. Småland har sålunda i jmförelse med öfriga landskap, det högsta antalet sjuke å hospital. Lägsta antalet äro födde inom Jemtlands och Norrbottens län, 0,57 ‰ af å hospitalen befintliga inom det förra, 0,66 ‰ inom det sednare. De tre förstnämde landskapen äro bland rikets folkrikaste, de båda sednare äro, med undantag af Gotland, de folkfattigaste, enär folkmängden vid 1860 års slut var i runda tal för Småland 544,300, för Skåne 494,000, för Östergötland 240,900, för Jemtland och Herjeådalen 61,200, för Norrbotten 69,200. Rörande uppgifterna uti ofvanstående tabell för antalet födde inom Stockholms stad och Stockholms län, hvilka förhålla sig omvänt till uppgiften uti redogörelsen för år 1861, meddelas såsom upplysning, att sistnämnde års beräkning var felaktig, beroende på de mindre fullständiga uppgifter rörande de sjuke, hvilka vid 1861 års slut flyttades från Danviks hospital. Enligt den beräkning som för 1862 blifvit gjord, visar sig att det ingalunda synes alstra någon särdeles benägenhet för sinnessjukdom att vara född inom hufvudstaden, enär endast 0,86 ‰ af alla å hospitalen befintlige hade denna födelseort.

Med hänsyn till de särskilda sjukdomsformerna finnes högsta antalet såväl med vansinne som med tungsinne hafva Skåne till födelseort.

2. *Boningsort.* Boende å landsbygden hafva vid intagningen å hospital varit 742, i stad 304, d. ä. 70,93 ‰ voro landtbor, 29,07 ‰ stadsbor af de å hospitalen befintlige. Enligt uppgift i Statistiska Centralbyråns underdåniga berättelse för åren 1856 med 1860 utgjorde rikets folkmängd den 31 Dec. 1860 å landsbygden 3,425,209 och i samtliga städerna 434,519; sålunda fanns vid 1862 års slut å hospital *en* af 4,643 af landsbygdens invånare, och *en* af 1,429 af städernas; ett förhållande som utvisar dels att stadsboer äro mera utsatte för sådana inflytelser, som alstra sinnessjukdom, än de hvilka bo å landet, dels att städernas sinnessjuka oftare än landsbygdens söka hospitalsvård. Af från landsbygden befintlige voro 379 män, 363 qvinnor; från städerna 132 män, 172 qvinnor. Enligt nyss angifven källa funnos vid nämnde tid å landsbygden 1,673,469 män, 1,751,740 qvinnor; uti samtliga städerna 200,930 män, 233,589 qvinnor. Häraf kunde antagas, att bland de vid 1862 års slut å hospitalen befintliga sjuke fanns *en* af 4,415 af rikets manliga landtbefolkning, *en* af 4,825 af den qvinnliga; samt *en* af 1,522 af rikets manliga stadsbefolkning, *en* af 1,358 af den qvinnliga.

Med hänsyn till sjukdomsformernas fördelning bland å hospitalen befintliga landt- och stadsbor finnes, att på 742 af de förra komma 172 med ursinne d. ä. 23,18 ‰, och på 304 af de sednare 92 d. ä. 30,26 ‰; med tungsinne komma 17,38 ‰ på de förra, 20,72 ‰ på de sednare; båda dessa sjukdomsformer synas således förekomma oftare bland städernas befolkning än bland landets.

3. *Civilstånd.* Af vid årets slut befintliga voro 237 gifte, d. ä. 22,65 ‰; 736 ogifte, d. ä. 70,36 ‰ af hela sjukantalet; bland de förre vore 103 män, 134 qvinnor; bland de sednare 387 män, 349 qvinnor; bland de gifta var sålunda qvinnornas antal öfvervägande; bland de ogifta männernas. Enklingar voro 13, enkor 40; af okänt civilstånd 20. Med hänsyn till sjukdomsformerna ursinne och tungsinne hade 40,08 ‰ af befintlige gifte, 21,60 ‰ af befintlige ogifte den förra formen; 27,83 ‰ af de gifte, 14,40 ‰ af de ogifte den sednare; sålunda synas

gifte hafva i allmänhet större benägenhet att infalla uti båda dessa sjukdomstillstånd, än ogifte. Af gifta män hade 18,86 % ursinne, af gifta qvinnor 24,64 %; af ogifta män hade 34,95 % denna form, af ogifta qvinnor 36,58 %; så väl den gifta som ogifta qvinnan skulle efter denna beräkning hafva större fallenhet än den gifte eller ogifte mannen att angripas af sjukdomsformen ursinne. För tungsinne synes den gifta qvinnan hafva större anlag än den gifte mannen; bland de ogifta synas båda könen hafva lika anlag för denna form.

§ 10.

Öfversigt öfver å samtliga hospitalen den 31 Dec. 1862 befintlige sjukas stånd och yrke.

Tab. 12.

Stånd och yrke.	Sjukdomsform vid intagningen.																					
	Ursinne. Mama.		Tungsinne. Melancholia.		Varsinne. Emania.		Förröktethet. Paranoia.		Svegsinnet. Dementia.		Rängnet. Idioti.		Allmän förlamning. Paralytisk generalis.		Palladesot. Epilepsia.		Okänd.		Summa.			
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	Sa.	
Presterskap.....	3	2	1	1	—	—	1	—	2	2	1	1	—	—	—	—	—	—	—	8	6	14
Lärare vid högre läroverk.....	2	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3
» » folkskolor.....	1	1	2	—	1	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	2	7
Språklärare och Guvernante.....	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	2
Häradshöfding och Borgmästare.....	—	1	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Rådman.....	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Notarie och Kammarskrifvare.....	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	2
Bergmästare.....	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Poststaten.....	—	—	1	—	—	—	—	2	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Jägeristaten.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	2	—	2
Landskontorist.....	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Fiskal och Länsman.....	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	3	3
Fältkommissarie.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Magasinsförvaltare.....	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Vaktmästare.....	1	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	2	1	3
Hamnfogde.....	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1
Kyrkfogde.....	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Poliskonstapel.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	1
Officerare.....	2	1	1	2	—	1	4	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	8	5	13
Underofficerare.....	1	1	1	—	—	—	2	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	5	1	6
Gemenskap.....	7	—	3	2	1	1	2	—	1	1	—	1	—	—	2	—	—	—	—	16	5	21
Läkare.....	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	2	2	4
Provisor.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	1
Skeppare.....	1	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Sjömän.....	3	—	2	1	3	—	—	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	10	1	11
Båtsmän.....	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2
Lotsar.....	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	2
Fiskare.....	—	1	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	3
Landtbrukare af ståndspersonsklass.....	2	2	2	1	1	—	2	—	1	3	2	1	—	—	1	—	—	—	—	10	8	18
Bönder och jordtorpare.....	20	37	21	18	10	14	12	16	21	32	14	15	—	—	11	8	3	3	112	143	255	
Tjenare och Daglönare af jordbruksklass.....	20	1	17	17	4	2	3	3	10	4	8	10	—	—	3	2	—	—	—	65	49	114
Idkare af bergs- och brukshandtering.....	2	—	—	—	—	—	2	—	—	—	1	—	—	—	1	—	—	—	—	6	1	7
Bergs- och bruksarbetare.....	1	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	3

Stånd och yrke.	Sjukdomsform vid intagningen.															Summa.					
	Ursinne. Meninge.		Tungsinne. Melancholia.		Vansinne. Erosia.		Börryckhet. Paranoia.		Svegitthet. Dementia.		Pånighet. Idiotia.		Allmän förlämn. Paralysia generalia.		Fallandesot. Epilepsia.		Okänd.		Summa.		
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	Sa.
Klädesfabriksarbetare	1	3	1							1		1		1				3	5	8	
Garfware			1															1		1	
Färgare	1							1	1									2	1	3	
Skräddare	3		2	1			1	5	1					2		1		14	2	16	
Skomakare	4		2		1		2	2					1		1			12	1	13	
Sadel- och handskmakare.....	2						1	1										4		4	
Snörmakare.....		1																	1	1	
Svarfware		1	1					1	1									2	2	4	
Snickare	1			1	1			1						1				4	1	5	
Vagnmakare			1															1		1	
Tunmbindare	1		1					1										3		3	
Mekanikus	1																	1		1	
Smeder	3	1	1		2		1	3		1								11	1	12	
Plåtslagare	1																	1		1	
Kopparslagare	1			1														1	1	2	
Tenngjutare							1											1		1	
Gördelmakare	1																	1		1	
Perukmakare			1															1		1	
Hatmakare									1										1	1	
Bagare									1										1	1	
Mjöltnare	1																	1		1	
Grosshandlare	2	1		1			1	2										3	4	7	
Diversehandlare, kontorister	2	1	2				1	1	1	1	1							7	4	11	
Bokhandlare											1								1	1	
Värdshusvärdar	1	1									1	1						2	2	4	
Lumpsamlare							1											1		1	
Musikus }							1		1									1	1	2	
Målare } Artister	2		3		1													6		6	
Aktris }		1																	1	1	
Trädgårdsmästare		1					1											1	1	2	
Murmästare	1	2					1							1				3	2	5	
Skeppsbyggmästare			1				1											2		2	
Timmerarbetare	3	2	1	1			1											5	3	8	
Stenarbetare			1															1		1	
Sömmerskor och hushållerskor		9		7		2		3		5		1							27	27	
Enskild betjening, ej till jordbruksklassen hörande	4	54	3	36	2	7	8	9	8	18	2	3		6	2	7	6	40	135	175	
Skolungdom och studerande	5		1		2		5		9		4			2				28		28	
Barnhusbarn															1				1	1	
Lapp	1																	1		1	
Fattighjon	9	22	5	2	3	1	1	2	9	18	36	29		12	16		2	75	92	167	
Summa	119	163	82	96	35	29	63	42	82	92	71	69	4	2	43	31	12	11	511	535	1046

För undvikande af missförstånd anmärkes att uti kolumnerna för kvinnligt kön äro hustrur och döttrar uppförda under mannens eller fadrens stånd och yrke; de sistnämnda dock endast då de ej kunnat hänföras till tjenare, betjening, sömmerskor, fattighjon o. s. v.

De anmärkningar, hvilka till motsvarande tabell uti redogörelsen för år 1861 blifvit gjorda, gälla i sin helhet äfven för denna. Högsta antalet af vid 1862 års slut befintlige sjuke tillhörde jordbrukande klasserna, bönder och jordtorpare jemte deras tjenare och daglönare, nemligen 369, d. ä. 34,31 % af hela sjukantalet; 177 voro män, 192 qvinnor. Närmast härtill kommer klassen, *enskild betjening, ej till jordbruksklassen hörande*, med 175 d. ä. 16,73 % af hela sjukantalet. Det anmärkningsvärda missförhållandet mellan könen inom denna klass, hvilket uti föregående redogörelse anfördes, kvarstår äfven under detta år, i det att af 175, 40 voro män, 135 qvinnor, således 3,82 % af vårdade män, 25,23 % af vårdade qvinnor. Vid 1861 års slut vårdades uti denna klass 157; 18 män, 139 qvinnor; d. ä. 15,04 % af alla då vårdade; 3,63 % af vårdade män, 26,22 % af vårdade qvinnor. Den sannolikaste förklaringsgrunden till detta missförhållande, att den uti enskildta hus tjenande qvinnan synes hafva en så öfvervägande benägenhet framför den under samma vilkor lefvande mannen, att angripas af sinnessjukdom torde böra sökas uti flere samverkande omständigheter; mäktigast torde dock inverka att den tjenande qvinnan i allmänhet är mera beroende än mannen, jemte det att hon måhända lägger känslan af beroendet mera på sinnet än mannen. — Jemföres förhållandet mellan könen bland tjenande inom jordbruksklassen, finnes att bland 114 hithörande voro 65 män, 49 qvinnor, d. ä. 12,72 % af män, 9,15 % af qvinnor; bland dessa var sålunda männernas antal något högre än qvinnornas; enahanda förhållande egde rum under 1861. Häraf vill synas som några inflytelser måste finnas, olika inverkande på tjenande inom jordbruksklassen och tjenande utom denna klass, med hänsyn till framkallande af sinnessjukdom; hvilka dessa äro, torde böra lemnas till framtida utredning.

Efter nu anförda kategorier komma fattighjonen närmast till antal; bland öfrige är antalet, till hvart och ett stånd eller yrke hörande, för ringa för att deraf söka draga slutsats huruvida någon viss samhällsställning eller något särskildt yrke alstrar större benägenhet än ett annat för sinnesrubbing. Anmärkas må blott, att under rubriken sömmerskor äro 27 uppförda, då för 1861 endast 18 sådana funnos; en tillväxt som, om den ej endast är tillfällig, förtjenar framtida uppmärksamhet; af skolungdom och studerande voro vid 1861 års slut 24 å hospitalen, vid slutet af 1862 deremot 28.

Uppgift på de antagliga orsaker, under hvilkas inflytelse sinnessjukdom uppkommit bland de å samtliga hospitalen under år 1862 vårdade sjuke.

Tab. 13.

	Bland de från föregående år kvarliggande.			Bland de under år 1862 intagne.			Summa.		
	m.	qv.	S.a.	m.	qv.	S.a.			
<i>A. Moraliska orsaker:</i>									
Religionsgrubbel, samvetsförelser.....	22	32	54	11	12	23	77	} 298	
Kärleksgrubbel, svartsjuka.....	9	42	51	4	11	15	66		
Husliga bekymmer.....	13	24	37	8	13	21	58		
Olyckor och motgångar.....	8	6	14	4	3	7	21		
Sårad egenkärlek.....	16	5	21	3	5	8	29		
Häftiga sinnesrörelser.....	6	17	23	1	3	4	27		
Skrämsel hos modren under hafvandeskap.....	1	—	1	—	—	—	1		
Fängelselid och cellstraff.....	5	—	5	1	—	1	6		
Vanvårdad uppfostran.....	11	2	13	—	—	—	13		
<i>B. Intellektuella orsaker:</i>									
Öfveranstängning i själsarbete och studier.....	1	—	1	3	—	3	4	} 6	
» » kroppsligt arbete.....	1	—	1	1	—	1	2		
<i>C. Sensuella orsaker:</i>									
Onani.....	16	1	17	7	1	8	25	} 80	
Öfverdrift uti tillfredsställande af könsdrift.....	2	—	2	—	—	—	2		
Missbruk af spritdrycker.....	32	4	36	14	—	14	50		
Oordentligt lefnadssätt i flera riktningar.....	2	1	3	—	—	—	3		
<i>D. Organiska orsaker:</i>									
Idiotism.....	38	17	55	6	1	7	62	} 239	
Missbildning af hufvudskålen.....	2	4	6	—	—	—	6		
Fallandesot.....	33	22	55	7	1	8	63		
Konvulsioner.....	1	5	6	—	—	—	6		
Hjerninflammation; hjernkongestion; slaganfall.....	4	4	8	6	4	10	18		
Organisk hjernsjukdom.....	1	—	1	—	—	—	1		
Febrar (15 efter frossa).....	12	11	23	6	3	9	32		
Kroniska lidanden i matsmältningsorganerna.....	1	2	3	—	—	—	3		
Bleksot och Blodbrist.....	—	1	1	—	2	2	3		
Menstruationslidanden.....	—	14	14	—	4	4	18		
Sjukdomar i lifmodern.....	—	1	1	—	—	—	1		
Hafvandeskap, barnsäng, mjölkkastning.....	—	11	11	—	3	3	14		
Engelska sjukan.....	—	3	3	—	—	—	3		
Inslaget hudutslag.....	—	1	1	—	—	—	1		
Karbunkel.....	—	—	—	1	—	1	1		
Venerisk sjukdom.....	2	2	4	1	1	2	6		
Repeterad bloduttömning.....	—	—	—	1	—	1	1		
<i>E. Yttre orsaker:</i>									
Skador af åtskillig art.....	8	7	15	5	2	7	22		22
<i>F. Predisponerande orsaker:</i>									
Arf: a) från fäderne.....	21	20	41	7	5	12	53	} 147	
» b) från möderne.....	26	29	55	6	9	15	70		
» c) från fäderne och möderne.....	1	4	5	1	2	3	8		
» d) ej uppgifvet från hvilketdera.....	7	3	10	3	3	6	16		
<i>G. Okända orsaker</i>									
	194	235	429	38	45	83	512	512	
Summa	496	530	1026	145	133	278	1304	—	

De inflytelser, under hvilka sjukdomen uppkommit, d. ä. dess antagliga orsaker, hafva kunnat bestämmas uti 792 fall; för de öfrige 512 har ett dylikt bestämmande ej kunnat ske. Orsakerna äro sålunda kända för 60,73 % af alla under året vårdade; okända för 39,27 %. Bland under redogörelseåret intagne 278 äro orsakerna kända för 185, d. ä. 66,54 %; okända för 83, d. ä. 33,46 %. Under 1861 voro orsakerna kända för 57,79 % af alla vårdade, okända för 42,21 %; bland de under detta år intagne, kända för 63,16 %, okända för 36,84 %.

A. *Moraliska orsaker.* a) Bland alla *vårdade* hafva moraliska inflytelser framkallat sinnesrubbing hos ej mindre än 298, d. ä. 22,85 %. Högst till antal står religionsgrubbel med 77, d. ä. 5,90 % af alla vårdade och 9,72 % af de vårdade med känd sjukdomsorsak; dernäst motgångar i kärlek och husliga bekymmer. Under 1861 funnos moraliska orsaker hos 21,54 %; äfven då var religionsgrubbel den talrikast representerade, med 65, eller 5,16 % af alla vårdade. Könen inom kategorien af moraliska orsaker visa följande förhållande, att nemligen 123 äro män, 175 qvinnor, d. ä. 19,18 % af hela antalet vårdade män, 26,39 % af vårdade qvinnor; 41,27 % äro män bland alla med moraliska orsaker vårdade, 58,73 % qvinnor; hvaraf följer att qvinnan vida oftare än mannen infaller uti sinnessjukdom till följd af moraliska inflytelser. Med hänsyn till de speciela orsakerna visar sig att till följd af religionsgrubbel hafva 33 män, 44 qvinnor, d. ä. 41,55 % af de förra, 48,45 % af de sednare blifvit sinnesrubbede; af motgångar i kärlek, 13 män, d. ä. 19,84 %, 53 qvinnor, d. ä. 80,16 %; af husliga bekymmer, 21 män, d. ä. 36,20 %, 37 qvinnor, d. ä. 63,80 %; sålunda utöfva religionsgrubbel, kärleksmotgångar och husliga bekymmer större förmåga att framkalla sinnesrubbing hos qvinnan än hos mannen; tydligast eger detta rum i fråga om kärleksförhållanden. Under rubrikerna olyckor och motgångar, sårad egenkärlek, fängelselif och vanvårdad uppfostran är deremot männernas antal högre än kvinnornas.

b) Bland de under året *intagne* tillhör högsta antalet religionsgrubbel och husliga bekymmer, 23 höra till den förra orsaken, 21 till den sednare; af alla under året med känd sjukdomsorsak intagne har sinnesrubbing hos 11,79 % förorsakats af religionsgrubbel, hos 10,76 % af husliga bekymmer. Jemföres antalet af under 1862 och 1861 vårdade sinnessjuka af religionsgrubbel, finnes att 77 vårdats under det förra, 65 under det sednare. Ehuru väl detta högre antal af 12 för 1862, mot under 1861, ej ensamt för sig kan antagas såsom bevis på sinnessjukdoms tilltagande frequens till följd af religiöst svärmeri uti en eller annan riktning, blir dock ett dylikt antagande ej endast sannolikt utan en visshet, då härtill lägges, att bland de uti § 1 här ofvan uppgifna sinnessjuka, hvilka vårdats å Länslasarettarna, respektive läkare uti till Kongl. Sundhets-Collegium afgifna rapporter meddela, att det öfvervägande antalet varit sådane, som till följd af religionsgrubbel blifvit sinnesrubbede, äfvensom ock att Provincial-läkarne ifrån flere landsorter uti årsberättelserna till Sundhets-Collegium klaga öfver den tilltagande frequensen af sinnessjukdomar under form af tungsinne och ursinne, ledande sitt ursprung från religionssvärmeri. Ej allenast beklagligt utan högst betänkligt vore, om angifna förhållande skulle än vidare utveckla sig, och religionen, i stället för att bringa eftertanke och besinning åt den som söker dess tröst, förer honom till förtviflan och sinnesförvirring. Om ock många af dessa sinnessjuka blifva till helsan återställda, qvarstanna likvisst äfven många för listid bland hospitalens befolkning. — Utan anmärkning bör ej lemnas, att under året endast en blifvit intagen såsom insjuknad till följd af fängelselif och cellstraff; ett fagnande intyg på det nuvarande fängelsesystemets ändamålsenlighet med hänsyn till fångens bibehållande vid fri själsverksamhet.

B. *Intellektuella orsaker.* Hit höra endast 6 fall; alla af manligt kön; 4 hafva tillkommit under året, 2 voro qvarliggande från föregående.

C. *Sensuella orsaker.* Under dessa äro 80 fall uppförda och bland dem ej mindre än 50, hvilka blifvit sinnesrubbede till följd af spritdryckers missbruk. Under 1861 var de vårdade »försupnes» antal 44; vinsten således för 1862 är 6; 14 hafva under året blifvit intagne, alla män; bland de 50 vårdade finnas dock äfven 4 qvinnor.

D. *Organiska orsaker.* Hit höra 239 fall, d. ä. 30,17 % af de med kända sjukdomsorsaker vårdade; under året hafva blifvit intagne 47, d. ä. 24,10 % af de med kända sjukdomsorsaker intagne. Högsta antalet bland vårdade tillhör fallandesot och idiotism; högsta antalet bland de intagne akuta hjernlidanden och febrar.

E. *Yttre orsaker.* Härunder inbegripas yttre skador, hvilka träffat hufvud eller ryggrad, eller ock i väsentligt afseende inverkat rubbande på nersystemets funktioner. Hela antalet är 22, af hvilka 7 under året blifvit intagne.

F. *Ärftligt anlag.* Hos 147 har detta anlag blifvit konstateradt; d. ä. 11,27 % af alla vårdade hafva fått sinnessjukdom i arf från fäderne eller möderne. Bland med känd sjukdomsorsak vårdade tillhöra 18,56 %, d. v. s. nära en femtedel, det ärftliga anlaget; 72 voro män, 75 qvinnor, hvadan arf synes utöfva lika inflytelse på båda könen. Enär arf från fäderne förekom bland 53, från möderne bland 70, synes det sednare inflytandet något mera öfvervägande; arf både från fäderne och möderne egde rum uti 8 fall.

§ 12.

Uppgift på tillfälliga sjukdomar bland de å samtliga hospitalen under år 1862 vårdade sjuke.

Tab. 14.

Sjukdomar.	Hospital.																		Tullfränkade eller förskräddade.		Döde.		Summa.					
	Herrnånds.		Upsala.		Stockholms.		Nyköpings.		Wadstena.		Yxjö.		Göteborgs.		Malmö.		Wahby.											
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.										
Tyfoidfieber.....						2									1	2					1	1	3	1	4	5		
Inhemsk kolera.....										2												2				2	2	
Rödsot.....															3	3					3	3			3	3	6	
Diarrhé.....	1	2	20	20	2	7	1	1	2	6	1	2		1	18	15					45	54			45	54	99	
Frossa.....			8	14	1	5	3	5	7	2				4	3	2					22	32			22	32	54	
Messling.....									5	3											5	3			5	3	8	
Tuberkelsjukdom.....			7	1	2	4	3			2			1		1						10	5	4	2	14	7	21	
Kräftsjukdom.....										1												1				1	1	
Skörbjugg.....			1	2	1	1															2	3			2	3	5	
Bleksot och blodbrist.....					1	7				3					2	4					3	14			3	14	17	
Vattusot.....		2				1			1	1		1									2	4	1		2	5	7	
Gikt.....				1																		1				1	1	
Fyllerigalenskap.....															1						1				1		1	
Venerisk sjukdom.....																3						3				3	3	
Hjerninflammation.....						1			1	1												1	1	1	1	2	3	
Hjernslagfluss.....					2				4					1		2						2	7			7	2	9
Allmän aftnying.....			1			1	2			1	2		1	3	1							7	5			7	5	12
Ögonsjukdomar.....															2	6					2	6			2	6	8	
Öronsjukdomar.....			1			1									2						3	1			3	1	4	
Inflammation i hjerta och hjertsäck.....										2					1	1						1	3			1	3	4
Organisk hjertsjukdom.....									1							2						3				3	3	
Körtelsvullnad.....				1																		1				1	1	1
Akut och kronisk katarrh i luftvägarna.....						2			3	3					2	8	6				11	12		1	11	13	24	
Lungödem.....						2									1	1						2	1	1	1	3	4	

Sjukdomar.	Hospital.																		Tillfälliga eller förhållande.		Döda.		Summa.			
	Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.																	
	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	m.	qv.	S:a.					
Lunginflammation.....	—	1	7	4	—	1	2	—	7	9	—	—	—	—	6	8	—	—	12	17	10	6	22	23	45	
Akut inflammation i lungsäcken.....	—	—	1	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3	1	—	—	3	1	4	
Akut magkatarrh.....	—	1	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	4	2	—	—	4	2	6	
Enkel gastrisk feber.....	—	—	—	—	—	2	—	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	2	—	—	2	2	4	
Kronisk magkatarrh.....	1	1	5	14	—	1	1	2	—	—	—	2	2	—	4	—	—	—	11	22	—	—	11	22	33	
Enkelt magsår.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	
Kronisk tarminflammation.....	—	—	—	—	—	1	—	10	12	—	—	—	—	—	10	4	—	—	17	9	4	7	21	16	37	
Masksjukdom.....	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	
Tarmbräck.....	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2	
Ändtarmsfall.....	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	
Inflammation i bukhinnan.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	1	3	—	—	1	2	1	1	2	3	5	
Gulsot.....	—	—	1	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2	
Lefvercirrhos.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	1
Ägghvitesjukdom.....	1	1	—	—	1	—	1	—	2	—	—	—	—	1	1	—	—	—	3	2	1	2	4	4	8	
Sjukdom i lifmodern.....	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	5	—	—	—	6	—	—	—	6	6	
Försvärad rening.....	—	—	—	—	6	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	6	—	—	—	6	6	
Akut rheumatism.....	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	
Kronisk d:o.....	—	—	—	—	—	—	—	—	3	—	—	—	—	—	6	6	1	—	6	10	—	—	6	10	16	
Ledgångsinflammation.....	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	2	—	—	1	2	3	
Benbrott.....	—	—	—	—	1	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	—	—	—	2	2	
Ros.....	—	—	—	—	—	1	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2	
Stötar och slag.....	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	1	—	—	1	1	2	
Friska sår.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	—	1	
Rötsår.....	—	—	—	—	3	2	—	3	2	—	—	—	—	—	—	—	—	—	5	5	—	—	5	5	10	
Brandiga liggsår.....	—	3	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	1	1	4	5	
Bulnader.....	—	1	—	2	—	—	1	—	1	1	—	—	—	—	12	7	—	—	14	11	—	—	14	11	25	
Karbunkel.....	—	—	—	—	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	—	1	1	
Kroniska hudsjukdomar.....	—	—	1	—	—	—	1	1	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2	1	—	—	2	1	3	
Summa	4	13	56	61	17	49	22	9	46	61	4	3	5	15	83	85	1	1	199	263	39	34	238	297	535	
	535										462						73									

Enligt denna tabell hafva 535 d. ä. 41,26 % af under året vårdade haft tillfälliga sjukdomar; 37,12 % af vårdade män, 44,76 % af vårdade kvinnor; sjukligheten bland de sednare har sålunda varit större än bland de förra. Under 1861 utgjorde de tillfälligt sjukes antal 31,45 %, hvadan sjukligheten inom hospitalen varit något betydligare under 1862 än under 1861. Jemförelsen mellan antalet tillfälligt sjuke och hela antalet vårdade inom de särskildta hospitalen utvisar följande förhållande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexjö.	Göteborgs.	Malmö.	Wisby.
34,00 %	72,22 %	34,89 %	44,44 %	32,04 %	3,93 %	22,98 %	80,09 %	13,33 %

Inom Malmö och Upsala hospital har sålunda de tillfälliga sjukdomarnes antal varit störst; inom Wexjö lägst.

Bland de särskilda sjukdomarne må anmärkas:

1. *Diarrhéer* hafva talrikast förekommit inom Upsala och Malmö, 40 fall å det förra, 33 å det sednare; inom öfriga hospitalen endast spridda fall. Att denna diarrhéernas talrikhet inom de nämnda hospitalen varit helt och hållet tillfällig, synes deraf att de ej inom dem hade uppträdt under 1861, under hvilket år största antalet förekom inom Wadstena; tillfälliga orsaker framkalla dem och särdeles under sommaren plåga vanligtvis flera fall samtidigt inträffa.

2. *Frossor*; dessas antal har under 1862 varit något lägre än under 1861, hvilket har sin sannolika förklaringsgrund deruti att denna sjukdom inom hela riket förededt betydligt minskad utbredning under det förra året mot under det sednare. Högsta antalet frossor förekom inom Upsala, nemligen 22 (under 1861, 46); orsaken härtill torde vara hospitalets läge i närheten af en sumpig, stundom öfversvämmad större ängstrakt.

3. *Lunginflammationer* hafva förekommit till ett antal af 45 (under 1861, 36); af dessa hafva 16 aflidit, d. ä. en dödlighetsprocent af 35,55. Denna betydliga dödlighet förklaras deraf, att många sjuke, hvilka redan infallit uti allmänt aftyningstillstånd, angripas af lunginflammation, då döden blir nära nog oundviklig. Högsta antalet lunginflammationer har under detta, likasom under föregående år förekommit inom Malmö och Upsala.

4. *Kronisk tarminflammation* eller kroniskt diarrhé. Häraf hafva 37 sjukdomsfall med 11 dödsfall inträffat. Denna sjukdom uppträder äfven vanligtvis hos sådana, som infallit uti aftyning och leder, såsom regel, förr eller sednare till dödlig utgång. — För öfriga sjukdomsformer, som å tabellen blifvit angifna, synes någon närmare redogörelse ej fordras; slutsatsen blifver att, ehuru de tillfälliga sjukdomarnes antal under 1862 varit högre än under 1861, helsotillståndet dock inom hospitalen i allmänhet bör anses hafva varit tillfredsställande.

§. 13.

Öfversigt öfver antal sjukplatser, underhållsdagar och medeltal sjuke för dag, äfvensom öfver kostnaderna för utspisning, läkemedel och totalkostnad för sjukvården vid samtliga hospitalen under år 1862.

Tab. 15.

	Antal sjukplatser vid årets slut.	Antal underhållsdagar.	Medeltal sjuke för dag.	Utspisningskostnad.						Läkemedelskostnad.						Totalkostnad för sjukvården.					
				Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.		Totalkostnad.		Medelkostnad för hvarje person för dag.		Medelkostnad för hvarje person för år.	
				Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.	Rdr.	öre.
Hernösands Hospital.....	120	17,004	47	7,337	43	—	43,1	157	31	46	67	—	0,27	—	97	22,950	21	1	34,96	492	60
Upsala "	135	48,923	134	19,359	58	—	39,5	142	20	487	14	—	0,99	3	56	44,580	88	—	90,92	327	31
Stockholms "	150	43,470	119	18,314	52	—	42,1	153	78	353	27	—	0,81	2	96	59,237	91	1	36,00	497	38
Nyköpings "	54	19,859	54	6,622	33	—	33,3	121	54	97	50	—	0,49	1	79	12,329	34	—	62,03	226	42
Wadstena "	340	106,250	291	41,138	34	—	38,9	141	98	537	9	—	0,50	1	82	75,329	14	—	70,09	258	78
Wexjö "	150	55,009	150	20,090	19	—	36,5	133	22	239	67	—	0,43	1	56	42,168	75	—	76,06	279	59
Götheborgs "	67	22,124	60	10,066	42	—	45,5	166	7	97	89	—	0,44	1	60	19,561	1	—	88,41	312	69
Malmö "	175	63,054	170	25,666	32	—	40,7	148	55	323	43	—	0,51	1	86	49,121	56	—	77,90	284	33
Wisby "	15	5,232	14	2,366	1	—	45,2	164	98	24	85	—	0,47	1	71	5,236	85	1	0,09	365	32
Summa	1,206	380,925	—	150,961	64	—	—	—	—	2,207	51	—	—	—	—	330,515	65	—	—	—	—

1. *Antal sjukplatser*; rörande dessa hänvisas till hvad ofvan uti § 1 blifvit anfördt.

2. *Underhållsdagarnes* antal uppgår under året till 380,925; hvadan medeltalet å samtliga hospitalen dagligen vårdade utgör 1044. Skillnaden mellan det angifna antalet sjukplatser, 1206, och detta medeltal vårdade sjuke förklaras deraf att, såsom ofvan blifvit angifvet, 70 platser vid Hernösands hospital och 48 vid Wadstena först vid årets slut blefvo upplåtna för sjukens intagning. Tagas ej dessa 118 med i beräkning, visar sig att 44 platser dagligen i medeltal vid samtliga hospitalen varit oupptagna, ett förhållande, som nedan blir förklaradt. — Fördelas underhållsdagarnes antal på antalet under året vårdade (1304) finnes, att hvarje vårdad i medeltal vistats inom hospital 292 dagar. Medelantalet underhållsdagar för hvarje sjuk å de särskildta hospitalen har varit följande:

Hernösands.	Upsala.	Stockholms.	Nyköpings.	Wadstena.	Wexiö.	Göteborgs	Malmö.	Wisby.
340	302	226	275	315	309	254	298	348

hvaraf följer, att lägsta antalet varit å Stockholms och Göteborgs hospital, det högsta å Wisby och Hernösands, d. v. s. att största omsättningen af sjuke egt rum vid de förra, den minsta vid de sednare.

3. *Medeltal sjuke för dag* å de särskildta hospitalen. Jemföres det angifna medeltalet för hvarje hospital med det angifna antalet sjukplatser, finnes, att vid Nyköpings och Wexiö alla platser hela året varit dagligen upptagne; vid Upsala och Wisby endast en dagligen oupptagen; vid Stockholms 31, vid Göteborgs 7, vid Malmö 5 äfvenledes dagligen oupptagne. Då vid Hernösands och Wadstena ej tagas i beräkning de vid årets slut tillkomna nya platserna, utan endast de vid årets början befintliga, vid det förra 50, vid det sednare 292, finnes, att vid det förra 3 platser dagligen i medeltal varit obesatta, vid det sednare endast en plats. Högsta antalet obesatta platser var sålunda å Stockholms hospital, ett förhållande, som förklaras dels deraf att detta hospital under redogörelseåret haft den lifligaste omsättningen af sjuke, dels ock att det, såsom nyss öppnadt, ej hunnit fyllas af mer eller mindre obotlige, hvilket är fallet vid alla de äldre hospitalen. Såsom regel böra alltid 2—3 platser, så vidt möjligt är, vid hvarje hospital hållas obesatta för emottagning af trängande fall och hastigt insjuknade; att Nyköpings och Wexiö, detta oaktadt, haft alla platser dagligen upptagna, förklaras derigenom att trängande behof tvingat att stundom intaga flera sjuke än det enligt staten bestämda antalet.

4. *Utspisningskostnaden* vid samtliga hospitalen uppgår för året till 150,961 R:dr 64 öre. Fördelas denna summa på underhållsdagarnes antal, finnes den dagliga medelkostnaden för utspisning för hvarje person vara 39,52 öre; under 1861 var denna medelkostnad 36,63 öre, då likvisst endast beräknad för åtta hospital, emedan Stockholms ej kunde, af angifna skäl, ingå uti detta års beräkning. Det angifna medeltalet innefattar utspisningen så väl för första, som för andra och tredje betalningsklasserna sammanslagne; då första klassens dagportionspris vid de hospital, der platser för denna klass finnas, uppgår till öfverhufvudtaget 80 öre, och för de öfriga klasserna till lägst 33 och högst 45 öre, uppkommer häraf en oegentlighet, som borde rättas genom att särskildt beräkna medelkostnaden för utspisningen för de olika klasserna. Detta kan dock ej för detta år ske i anseende till bristande specificerade uppgifter. — För hvarje under året vårdad sjuk, d. ä. för hvarje under hela året upptagen sjukplats blir utspisningskostnaden 143 R:dr 64 öre; under 1861 var denna kostnad, beräknad för alla hospital med undantag af Stockholms, 133 R:dr 69 öre. — Medelkostnaden af utspisning för hvarje person för dag, d. ä. af dagportionen vid de särskildta hospitalen är ganska olika; den är lägst vid Nyköpings med 33 öre och Wexiö med 36; högst vid Göteborgs och Wisby med 45 öre; detta beror dels på något olika utspisningsstat vid de särskildta hospitalen, dels på matvarornas olika pris inom olika landsorter. Under 1861 var ifrågavarande medelkostnad lägst äfvenledes vid Nyköpings med 31 öre och Wexiö med 34 öre; högst vid Wisby med 46 och vid Göteborgs med 44. Största

skillnaden mellan de båda åren har egt rum vid Malmö, der medelkostnaden under 1861 var 33 öre, under 1862, 40 öre; vid hvarje särskildt hospital har utspisningskostnaden varit högre under 1862 än under 1861. — Uti direkt förhållande till den dagliga medelutspisningskostnaden vid hvarje hospital står denna kostnad för hvarje person *för år*; lägst står den vid Nyköpings med 121 R:dr, vid Wexjö med 133 R:dr; högst vid Götheborgs med 166 R:dr, vid Wisby med 164 R:dr. Under 1861 var den vid Nyköpings 115, vid Wexjö 126, vid Götheborgs 163, vid Wisby 167, vid Malmö under 1861, 120, under 1862, 148.

5. *Läkemedelskostnaden* uppgår vid samtliga hospitalen för året till 2207 R:dr 51 öre; fördelad på underhållsdagarna blifver kostnaden för läkemedel för hvarje person för dag 0,57 öre; för hela året har hvarje vårdad i läkemedel kostat 2 R:dr 11 öre. Under 1861 var ifrågavarande medelkostnad för hvarje person *för dag* 0,62 öre; *för år* 2 R:dr 26 öre. Vid de särskildta hospitalen har den dagliga läkemedelskostnaden högst betydligt varierat; lägst vid Hernösands med 0,27 öre, högst vid Upsala med 0,99 öre. Under 1861 var den likaledes lägst vid det förra, 0,22 öre och högst vid det sednare, 1,35 öre; denna olikhet är beroende dels på de tillfälliga sjukdomarnes antal och beskaffenhet, dels på vederbörande läkares olika åsichter om läkemedels användbarhet och verksamhetsförmåga vid sinnessjukdomarnes behandling. Uti direkt förhållande till läkemedelskostnaden för hvarje sjuk *för dag* vid hvarje hospital står den *för år*; hvarje sjuk har *för år* vid Hernösands kostat 97 öre; vid Upsala 3 R:dr 56 öre, vid Stockholms 2 R:dr 96 öre, o. s. v.; under 1861 var denna kostnad vid Hernösands 80 öre, vid Upsala 4 R:dr 92 öre.

6. *Totalkostnaden för sjukvården*. Under denna rubrik innefattas ej alla utgifter vid hospitalen, utan endast de som utgått i och för den egentliga sjukvården, d. v. s. att, sedan utgifterna för reparationer af byggnaderna och nybyggnader, onera och utskylder blifvit afdragne från totalsumman utgifter vid hvarje hospital, återstå alla öfriga, såsom för utspisning, beklädnad och sängkläder, möbler och inventarier, eldnings- och lysningsämnen, läkemedel, löner och arvoden till tjänstemän och betjening jemte de sistnämndes kosthållning, m. m., såsom utgift för sjukvården. Summan uppgår till 330,515 R:dr 65 öre. Fördelad på underhållsdagarna blir kostnaden för hvarje sjuk för dag 86,76 öre; för hvarje sjuk för år 316 R:dr 58 öre. Under 1861 var kostnaden för hvarje sjuk för dag 71,78 öre; för hvarje sjuk för år 261 R:dr 99 öre. Den betydliga skillnaden mellan de båda åren har sin förklaring *dels* deruti att kostnaderna för 1861 beräknades för endast åtta hospital, emedan Stockholms ej, på ofvan anförda skäl, då kunde tagas med i beräkning (för 1862 är deremot äfven Stockholms inberäknadt och som detta hospital har framför öfriga den högsta underhållskostnaden, jemte ett betydligt antal underhållsdagar, måste derigenom medelkostnaderna, så *för dag* som *för år* för alla hospitalen sammanslagne blifva högre), *dels* uti den ofvan angifna högre utspisningskostnaden under 1862 mot under 1861, *dels* slutligen, och i hufvudsaklig mån, genom det betydliga inköp af beklädnads-, sängklädes- och inventarie-persedlar, som, för ordnandet af de nya sjukplatserna vid Hernösands och Wadstena hospital, varit behöfligt. — Medelkostnaden för hvarje person för dag vid de särskildta hospitalen faller sig betydligt olika; lägst vid Nyköpings, 62,03 öre, högst vid Stockholms, 1 R:dr 36 öre, dernäst vid Hernösands, 1 R:dr 35 öre. Sålunda kostar hvarje sjuk dagligen vid Stockholms och Hernösands hospitaler 2,19 gånger mera än vid Nyköpings; vid öfriga hospital, om Wisby, med hänsyn till dess låga sjukantal, ej tages med uti beräkning, varierar denna kostnad mellan 70 och 90 öre. Detta förhållande förklaras tillfyllest genom jämförelse af de vid redogörelsen för 1861 fogade utgiftsstaterna för samtliga hospitalen. Uti direkt förhållande till medelkostnaden för hvarje person för dag står medelkostnaden för hvarje person för år, d. v. s. medelkostnaden för hvarje året om upptagen sjukplats, vid de särskildta hospitalen. Sålunda har hvarje året om upptagen sjukplats vid Stockholms hospital kostat 497 R:dr 38 öre, vid Nyköpings 226 R:dr 42 öre; vid öfriga har kostnaden varierat mellan detta maximum och minimum; ofvan har blifvit angifvet, att medelkostnaden för hvarje året om upptagen sjukplats för samtliga hospitalen sammanslagne utgör 316 R:dr 58 öre.

§ 14.

Uppgift på de vid samtliga hospitalen i och för sjukvården anställda tjänstemän och betjening.

Tab. 16.

	Öfver- läkare.	Biträ- dande läkare.	Uppsy- nings- man.	Före- stån- derska.	Sjuk- vak- tare.	Sjuk- vakter- ska.	Medeltal sjukplat- ser på hvar och en af sjukbetje- ningen.
Hernösands Hospital	1	—	1	—	1	2	16,66
Upsala "	1	1	1	1	6	11	7,94
Stockholms "	1	1	1	1	10	10	7,50
Nyköpings "	1	—	1	—	1	3	13,50
Wadstena "	1	1	2	2	11	17	10,42
Wexiö "	1	—	1	1	7	5	12,50
Göteborgs "	1	—	1	—	4	5	7,44
Malmö "	1	1	1	1	6	6	14,50
Wisby "	1	—	1	—	1	1	7,50
Summa	9	4	10	6	47	60	

Antalet läkare är detsamma, som under 1861; vid Wadstena har blifvit anställd en andre uppsyningsman, hvadan detta hospital för 1862 haft tvenne uppsyningsmän. Förestånderskornas antal är lika som under föregående året; en ny sjukvaktare har tillkommit vid Wadstena och en ny sjuksköterska vid Upsala och Wexiö. Den för den speciela sjukvården afsedda betjeningen uppgår vid samtliga hospitalen till 107. Ut i redogörelsen för 1861 har en misräkning insmugit sig på sid. 44, der sjukbetjeningens antal uppgifves till 114 i st. f. 104, af hvilka 47 manlig, 60 qvinlig. Som någon tillökning uti denna personal ej förr än under 1863 skulle antagas för de vid 1862 års slut nyupprättade sjukplatserna i Hernösands och Wadstena, böra dessa platser (118) afräknas från det å samtliga hospitalen ofvan uppgifna befintliga antal sjukplatser vid sistnämnde års slut, för bestämmandet af medelförhållandet mellan antal sjukbetjening och antal sjukplatser; efter denna beräkningsgrund visar sig att i medeltal för alla hospital sammanslagne 10,17 sjukplatser komma på hvar och en af sjukbetjeningen. Inom hvarje särskildt hospital är detta förhållande ganska olika, såsom tabellen utvisar; vid fyra af hospitalen komma mellan 7—8 sjuke på hvar och en af betjeningen; vid de öfriga 10 å 16 på hvar och en. Denna olikhet beror hufvudsakligen på respektive läkares anmälan om behof af ett större eller mindre antal, allt efter som hospitalet innesluter flere eller färre lugne, orolige eller våldsamme. Då förhållanden inträffa som göra en större sjukvaktarepersonal vid något hospital behöflig, antages för tillfället extra betjening.

Vetenskapliga iakttagelser.

I. Sjukdomsfall.

Meddelade af Öfverläkaren, Dr Lénström i Hernösand.

a) *N* 57. Gustaf Nilsson, bonde, 45 år gammal, från Björnböhle by, Sidensjö socken, Wester-Norrlands län, intagen den 12 Januari 1862.

Vid inkomsten Diagnos: Melancholia maniaca. *Status antecedens.*

Gustaf Nilsson föddes 1816 i Bredbyn, Anundsjö socken; hans föräldrar voro väl bergade hemmansegare. Modren under några veckor vid 55 års ålder rubbad till sina sinnen. Hans morbror mördade under nästan samma sinnesstämning och förhållanden, som här nedan i afseende på Gustaf Nilsson skola omförmas, hustru och sju barn. Fadren på sednare åren sjuklig, ehuru icke lidande af någon aberration i själsförmögenheterna. Gustaf Nilssons helso-tillstånd har från barndomen varit godt; han har alltid haft ett godt förstånd och sundt omdöme, varit till lynnet foglig, men uppretad häftig. Han har varit lyckligt gift. På sednare åren har han lidit af bröstvärk med qual under bröstet, då och då påkommande kräkningar och rubbad matsmältning. Han har alltid begagnat spirituosa, men på sista åren supit allt mer och mer, isynnerhet tiden som närmast föregick sonens mord. Han har supit säger han, emedan qvalet under bröstet derigenom blifvit lindrigare. Under ofta skeende ombyte af vistelseort, köpande och säljande af hemman, då han stundom blef narrad, började han grubbla öfver sin ställning, och i synnerhet väckte hans sista köp af Björnböhle grämelse hos honom, då han ansåg, att han genom sina olyckliga spekulationer hade utarmat hustru och barn. Närmaste tiden, som föregick mordet, hade han besynnerliga utlätelser, såsom att han var vriden i hjernan, och att han ville taga lifvet af sig. Vid ett sådant tillfälle hade hans hustru blifvit rädd för honom och gått till grannarna för att söka hjälp, då hon vid hemkomsten finner honom hållande i handen den blodiga knif, hvarmed han dödat sin son. Straxt derefter, liksom återkommande till sig sjelf, hade han vridande händerna utropat, »hvad har jag gjort som dödat min son». Han fördes då till cellfängelset i Hernösand, hvarest han af vederbörande förklarades otillräknelig och intogs på hospitalet härstädes.

Status præsens.

Patienten är starkt byggd, ansigtet blekt med slappa anletsdrag och något svärmodigt i blicken. Sömmen lugn, sedan inkomsten ej störd af drömmar. Vid sinnesorganerna ingenting att anmärka. Klagar öfver värk under bröstet med då och då påkommande äckel och kräkningar, samt trög afföring. Han är fullkomligt redig och omtalar ofta huru han af olyckliga hemmansbyten blef dyster och trodde sig med hustru och barn vara nästan ruinerad. Supare som han förr varit i mindre grad, hade han blifvit i högsta grad. Då han var nykter, blef han ytterst svärmodig och stundom liksom vriden, och en dag kom han på den tanken, att han borde afdagataga sin son. Förr, men ej vid detta tillfälle hade han tänkt, att det vore bäst att barnen vore undan och sluppe lida nöd. Sedan inkomsten fullkomligt klar tankegång, ehvad än talet må falla på. Cura: pulv. anticardialgicus + morfin, hvaraf bröstvärken blef bättre; men han vill ej gerna arbeta. Sedan en tid denna medicin blifvit använd, utböts den mot Inf. Ligni Quassiae + Træ Nuc. vom. Han har på sednare tiden varit flitigare i arbetet, och är nu fullt frisk.

Det mest märkvärdiga i denna sjukdomshistoria är det besynnerliga i dess ärftlighet, att samma själstillstånd för 2:dra gången i samma familj fört till samma ohyggliga handling. — Hvad sjelfva pathogenesisen beträffar, så

synes tydligt att den rubbade digestionen med cardialgiska plågor jemte hämmade afsöndringar från abdominalviscera, möjligen till en början en följd af bränvinets missbruk, här varit det protopathiska momentet, som framkallat rubbningar i functionerna af en genom arf dertill prædisponerad hjerna, gifvande sig tillkänna med det melancholiska tillstånd, hvilket exploderat i ett maniakaliskt anfall, hvarunder han begått den brottsliga handlingen. — Att mannen, som med lugn och klarhet rasonerar öfver sitt fordna tillstånd och den fasansfulla handling han begått, nu mera är till helsan återställd, är otvifvelaktigt. En annan fråga är huruvida mannen bör skiljas från hospitalet. Jag tror ej att det är tillrådigt, enär mannen efter hemkomsten ganska lätt kunde återfalla i sina fordna fyllerivanor, som åter skulle framkalla rubbningar i underlivets organer, hvilka kunde frambringa ett hjernlidande med samma olyckliga följder som förra gången.

b) Den andra brottslingen är P. Sjöström, anklagad, att med hugg och slag hafva öfverfallit sin moder, samt därför förklarad otillräknelig, och hit remitterad. Han lider af Ecnioa, och som denna form hos honom är särdeles utbildad, så må sjukdomshistorien till sina hufvuddrag här anföras.

N 58. Pehr Sjöström, f. d. styrman, 36 år gammal, född i Anundsjö socken af Wester-Norrlands län, intagen den ²⁸/₂ 1863. Diagnos vid intagningen: Ecnioa.

Status Antecedens.

Sjöström föddes i Fanby, Anundsjö socken, af friska föräldrar, uppfostrades i föräldrahuset, och har sedan år 1844, med särdeles godt vitsord om sig för skicklighet, tillbragt sin tid på sjöresor, med undantag af det år han vid Navigationsskolan i Hernösand genomgick sin styrmansexamen. Han har alltid varit frisk, men af ett häftigt lynne. Lätt uppretad kom han 1858 i gräl med sin kapten i Callao i Syd-Amerika och skiljde sig der från fartyget. Under hemresan föll han från märsrån i däck, mot hvilket han våldsamt slog hufvudet, hvarefter han en längre tid låg sjuk, men tillfrisknade slutligen. Efter återkomsten till fäderneslandet har han vistats de 2:ne sista åren i Götheborg, der sinnessjukdomen först utbröt, och som han icke kunde erhålla någon hyra, har han råkat i stort ekonomiskt betryck, ofta frusit och svultit samt legat ute om nätterna. Flere gånger instämd för polisen har han genom sina i vissa fall besynnerliga svar väckt deras tanke på att han var rubbad till sina sinnen, hvarför han med kronoskjuts återsändes till sin födelseort Anundsjö, der han af föräldrarna mottogs med öppna armar. Snart började han äfven der hafva besynnerliga utlåtelse, och nekade helt och hållet att sysselsätta sig med någonting. Han påstod sig vara syndfri och en högt uppsatt man, och att hans moder icke var hans rätta moder, utan endast hans »så kallade moder». Vid ett tillfälle då han sjelf ville taga mat ur ett skåp, bad modren honom vänta, tills hon ordentligt fått sätta fram åt honom, hvarvid han hastigt vände sig mot henne, och med ett våldsamt knytnäfveslag i ansigtet sträckte henne till golfvet. Fasttagen och förd till ransakning, förklarar han sig hafva en helt annan moder, än den sig så kallande, att han var syndfri samt ett af Gud utkoradt redskap. Förklarad otillräknelig, remitterades han af Konungens Befallningshafvande till härvarande hospital.

Status præsens.

Sjöström är af stark undersättsig kroppsbyggnad, liflig blick med ett visst öfvermodigt småleende, och för öfrigt ingenting i hans ansigte som antyder sinnesrubbning. Pupillerna normala, Sclerotica icke injicierad, hufvudets temperatur normal. På venstra sidan af hufvudskålen har han ett ärr af nära fem tums längd med en lindrig intryckning, sträckande sig från tinningen snedt uppåt och framåt till andra sidan af pilsömmen, samt en ojämnhet på arcus zygomaticus, sannolikt en rest efter en fractur. Hans förmåga att utsträcka högra armen är också något inskränkt, allt sviter efter det svåra fallet. Han klagat icke öfver något fysiskt lidande, tvärtom säger sig må förträffligt. Matlust och sömn goda. Se- och excreta ordentliga. Han yttrar sig i allt klart, redigt och sammanhängande, utom i det som rör hans föräldrar och hans religionsbegrepp, då han anser sig stå öfver alla andra, och vara syndfri samt född af en utkorad moder. Dock talar han aldrig sjelf om dessa ämnen, så vida man icke leder honom in derpå, och för öfrigt kan man med honom underhålla sig i timmar utan att upptäcka minsta aberration i intelli-

gensen. Han vill icke arbeta, »ty hvarföre skulle en sådan som han behöfva det», och sysselsätter sig icke med något annat än promenader och läsning. — Ingen medikamentös behandling.

Vi se således här en idiopatisk sinnessjukdom med det för densamma utmärkande högmodet, orsakad utan tvifvel af den våldsamma læsion i hjernan, som han erhöill vid det svåra fallet. Att behandlingen här endast kunde vara expektativ, var naturligt, när så lång tid efter det akuta tillståndet förlupit, den enda tidpunkt då sådana former af sinnessjukdom med något hopp om framgång kunna med medikamenter behandlas. Jag anser således här prognosen, som vanligt i sådana fall, mycket dålig, och mannen torde för alltid komma att på inrättningen qvarblifva.

2. Anmärkningar.

Af Öfverläkaren, Professor Kjellberg i Upsala.

Bland de aflägsnare eller de så kallade prædisponerande orsakerna till sinnessjukdom anser jag synnerlig uppmärksamhet böra fästas vid anæmien, i hvars ökade utbredning man utan tvifvel har att söka en af anledningarne till den ökade psykiska sjukdomsfrequensen. Betraktar man sinnessjukdomens första utbrott såsom ett symptom af cerebral irritation, så är det tydligt att denna irritation desto lättare måste komma till stånd, ju mindre resistance organet besitter, och att energien och uthålligheten inom hvarje del af det cerebro-spinala systemet är minskad under ett tillstånd af anæmie, torde svårligen kunna bestridas. Hos personer, inom hvilkas familjer ett ärftligt anlag för sinnessjukdom förefunnits, har jag haft tillfälle att observera sund och kraftig blodbildning vid tiden för det första utbrottet; men vid sådana fall der man varit berättigad att betrakta sinnessjukdomen såsom *acquisit*, har den anæmiska typen nästan aldrig saknats och verklig tillfriskning har der stadgat sig i samma mån som de anæmiska symptomerna gifvit vika.

Hvad åter angår de orsaker, som ligga till grund för den anæmiska diathes, som under de sista årtiondena blifvit så allmän öfver hela vårt land, ej blott i städerna der en sund lefnadsordning alltid måste blifva mer eller mindre svår att upprätthålla, utan äfven bland landsortens förr så härdiga och blomstrande befolkning, så tror jag att man hittills fästat allt för liten uppmärksamhet vid dietetiska missbruk, som på sednare tider blifvit alltmera allmänna bland massan af landets befolkning. Bland dessa missbruk torde dock intet för närvarande vara mera olycksbringande än den oerhörda förbrukningen af kaffe, som bland stora massor af befolkningen utgör snart sagdt det hufvudsakliga näringsmedlet. Likasom suparen under fortsatt missbruk af alcohol småningom förlorar all känsla af behovet utat verkliga födoämnen och endast tränar efter en ny dosis som, så länge dess stimulerande verkan räcker, förtager den plågsamma känslan från hans sjukligt afficerade inelvor; på samma sätt kan äfven kaffedrinkaren endast i den kära kaffekoppen finna lindring för den sugande och oroande smärta i præcordium, som blifvit en följd af det i öfvermått njutna retmedlet.

Sedan den chroniska magcatarrhen en gång fullständigt utvecklats, kunna eljest goda och naturliga födoämnen ej längre fördragas och blodbildningen måste blifva ofullständig tillfölje af rubbningarne inom digestionen, hvarefter de anæmiska symptomerna ett efter annat framträda. Sådant har jag tyckt mig finna förloppet varit hos en stor del, isynnerhet qvinnliga patienter, som blifvit på hospitalet intagna och jag kan ej undertrycka den åsigten, att mången af dem skulle hafva undgått att duka under för de mera tillfälliga orsaker, som framkallat sinnessjukdomen, om icke deras motståndskraft på förhand blifvit så djupt undergräfd.

De indikationer för behandlingen, som kunna hemtas från denna anæmiska komplikation, äro både enkla och direkta. Vanligen gör den kroniska magcatarrhen det envisaste motståndet; men sedan det lyckats häfva denna, ger anæmien tydligen lätt vika för enklare jernmedel och jag har dervid ofta funnit symptomerna af hjernirritation

samtidigt aftaga och försvinna. Vid mera invetererade fall är dock ej förhållandet så enkelt och prognosen blir i allmänhet sämre i samma mån som hjernirritationen kvarstått längre tid.

Bland de orsaker åter som kunna anses mera direkt verksamma vid sinnessjukdomarnes första uppträdande framstå i främsta rummet de deprimerande inflytelserna af näringsbekymmer, religionsgrubbel och olycklig kärlek, hvarjemte det fortfarande visat sig, att det ärftliga anlaget bibehåller sin stora betydelse såsom sjukdomsorsak.

Redan i min föregående årsberättelse har jag antydt min förmodan att syfilitisk lues stode i causalt förhållande till den hos oss temligen ovanliga form af sinnessjukdom, som fått namn af Paralyisie generale och för denna min förmodan har jag funnit ytterligare stöd af sednaste årets iakttagelser, hvadan jag trott mig böra fästa en allmännare uppmärksamhet på frågan huruvida Paralyisie generale är att betrakta utslutande såsom en cerebral form af syfilitisk degeneration.

3. Iakttagelser.

Af Öfverläkaren, Dr Hjertstedt i Wadstena.

Sjukdomsorsakerne hos de under förra året intagne hafva varit, såsom vanligt, flerehanda, dervid ärftliga anlag, religionsgrubbel och missbruk af starka drycker mest framstående, äfvensom epilepsi.

Sårad egenkärlek och blygsel synes i ett fall gifvit anledning till ett särdeles hastigt utbrott af sinnesrubbing, som i korthet må anföras.

En 45 år gammal, ogift tjenstqvinna från Linköpings län, hvilken lång tid varit behäftad med s. k. saltflussartade eller tertiära ulcerationer å axlar och knäveck, inskickades nästliden sommar af vederbörande kommunalstyrelse till Wadstena kurhus för att derstädes erhålla hjälp och bot. Den sjuka, som tycktes ega enfalldigt förstånd och fromt sinne, var vid hitkomsten fullkomligt sinnesredig, men ängslade sig mycket öfver att man skulle anse sjukdomen vara af venerisk natur. Nöjaktiga upplysningar om sjukdomens uppkomst och långvarighet, eller huruvida patienten förut lidit af primär smitta, kunde icke erhållas, men stora och djupa ärr på bröst, skuldror och andra kroppsdelar gifvo anledning förmoda, det sjukdomen varat ganska lång tid. Hon var af klen kroppsbyggnad, blek och mager samt till lynnet mycket nedstämd, såsom förut är nämndt. Under begagnande af grötomslag å de djupa stygga sårnaderne och invärtes bruk af jodkalium artade sig ulcerationerne redan efter några dagar bättre, men patienten var alltjemt orolig och plågade sin omgifning med jämmer öfver skammen att blifva behandlad såsom en »med fransoser smittad» person. Detta tillstånd fortfor omkring en veckas tid, då hon helt plötsligt utbröt i så häftig sinnesyra, att flere personer hade svårt kvarhålla henne i sängen. Hon skrek, larmade och väsnades förfärligt, och hennes osammanhängande och förvirrade prat rörde sig mest kring religiösa ämnen. Några timmars remissioner inträffade understundom, hvarunder hon låg tyst och sluten liksom djupt begrundande, men snart återföll hon i förut beskrifne våldsamma paroxysmer. Läkemedel bortstötte hon med häftighet, och då hon med hvarje dag blef obändigare med begär att kasta sig utför fönster och på andra sätt skada sig, förflyttades hon ofördröjligen till hospitalet, hvarjemte upplysningar infordrades från vederbörande församling angående den sjukas fordna lefnadsförhållanden, men hvilka uppgifter, då de slutligen anlände, befunnos vara torftige och otillfredsställande. — Under båda första veckorne å hospitalet fortforo samma vilda utbrott med skrik och osammanhängande prat jemte böjelse att förstöra och osnygga. Medicin var ej möjligt bibringa henne, samt endast med stor svårighet lyckades man stundom kunna mata henne, och i anseende till hennes ständiga försök att skada sig och klösa sina svåra sår, måste tvångströja ofta begagnas. Efter en månads tid minskades de vilda utbrotten och sjukdomen öfvergick småningom till stupidité, hvarunder hon ej tycktes kunna uppfatta det ringaste af hvad föregick kring henne, liggande i en slags

dvala, ytterst aftärd och svag. Arnica och jodkalium kunde hon nu förmås taga samt sedermera china och jern, hvarunder krafterna småningom tilltogo, och ulcerationerne förbättrades, men slöheten och apathien i förening med mycken osnygghet qvarstodo oförändrade vid årets slut. Huruvida förutnämnde saltflussartade åkommor sjukligt afficerat hjernan och dymedelst medverkat till sinnesrubbnigen, kan vara oafgjordt, men sannolikare synes vara, att den olyckliga qvinnan, hvars föregående lefnad lærer varit anständig, och hvars åkommor möjligen voro af ärftlig natur, icke kunnat bära vanäran, som hon ansåg skulle bli följderna af vistelsen på kurhuset, som af många af allmogen betraktas såsom en särdeles skam.

Ibland andra sinnessjuka må nämnas en moder jemte dess son, den förra 50 och den sednare 16 år gammal, hvilka inom få dagar efter beivrandet af en läsaressammankomst båda angreps af så våldsamt sinnesrubning att de måste såsom trängande fall till hospitalet afföras. Sjukdomssymptomen yttrade sig hos båda ungefärligen på enahanda sätt genom osammanhängande prat, skrik och sång, våldsamma muskelrörelser, förstöringsbegär och osnygghet. Båda återvunno inom några veckors tid utan någon egentlig medicamentös behandling, lugn och sans, samt blefvo såsom friske snart derefter utskrifne. Ingendera hade, så vidt man af de knapphändiga ansökningshandlingarne kunde finna, förr lidit af dylik sjukdom, men begge tycktes ega enfaldigt förstånd och känsligt lynne.

En under förra året inkommen dräng tycktes genom en karbunkelartad böld i nacken hafva förfallit till sinnesrubning. Nämnde patient, 23 år gammal, hade, enligt meddelade upplysningar, från yngre åren haft jemnt gladlynt lynne och god helsa tills i Maj månad sistlidet år, då han utan känd orsak angreps af svullnad i nacken, som utvecklade sig till en ytterst stor böld, hvarefter han inom få dagar förföll i så våldsamt sinnesoreda, att han måste såsom trängande fall till hospitalet insändas. Vid hitkomsten led patienten af allmän förvirring med exaltation, besvarade frågor på det mest bakvända sätt och kunde ej uppfatta rum och tidsförhållande på ringaste rediga vis. Hans förvirrade prat rörde sig mest kring religiösa ämnen, dervid han tycktes betrakta sig som en ny Johannes, men hans predikningar voro ytterst narraktiga och vittnade om fullkomlig incoherens i tankegången. Utan att egentligen visa sig våldsamt, var han dock ytterst orolig, afklädde sig ständigt kläderna och var derjemte oblyg och osnygg. I fysiskt hänseende kunde hos den vid godt hull och goda krafter varande ynglingen icke något sjukligt upptäckas med undantag af en till suppuration öfvergången karbunkel i nacken nära hårfästet. Under Juni månad fortfor samma förvirrade och exalterade tillstånd jemte föga sömn och ro. Hallucinationer plågade derjemte den sjuke och uppfattningsförmågan var fortfarande alldeles förvänd; matlusten var dock god, öppningen ordentlig men pulsen något agiterad. Digitalis jemte glaubersalt och till nätterna stigande doser af opium tycktes nu verka välgörande, och i Juli månad blef patienten småningom lugnare, då exaltationerna efterföljdes af slapphet och apathi. Såret i nacken artade sig väl och började hastigt läkas. Han fick nu begagna arnica och jodkalium samt deretter åtskillige tonica, hvarunder han återvann alltmera sinnesredighet och utskrefs fullkomligt tillfrisknad Oktober månad samma år.

4. Rättsmedicinskt utlåtande.

Af Öfverläkaren, Dr Liedholm i Wexjö.

Utlåtande angående för barnamord tilltalade Eva Lisa Jonasdotters sinnesbeskaffenhet.

Af ransakningshandlingarne i målet inhemtas: att Eva Lisa Jonasdotter, enligt hennes faders Jonas Peter Anderssons uppgift, under sin späda barndom lidit af en svår höftsjukdom och deraf blifvit halt; att denna sjukdom för 5—6 år sedan återkom, då, enligt fadrens förmenande, symptomerna till sinnesförvirring derjemte för första gången förmärktes, yttrande sig uti ofta återkommande religionsgrubbel och misströstan om salighet, hvilket grubbel under

under tillfrisknandet småningom upphörde, hvarefter fadren fann henne klok och förständig ända tills hennes giftermål. Efter denna tid föreföll hon fadren allt mera grubblande och vid ett besök hos föräldrarna var hon mycket förtviflad och hade ett »besynnerligt» uttryck i ögonen.

Eva Lisa Jonasdotters man, sockenskomakaren Algot Petersson, som alltifrån barndomen känt Eva Lisa Jonasdatter, hade hos henne icke förmärkt någon själsrubbing förrän efter ingånget äktenskap, hösten 1860, då han förnam, hurusom hon grubblade i religionen, hvilket yttrade sig i förtviflan öfver hennes syndaförderf och misströstan om nåd. Under denna tid läste hon flitigt i religiösa skrifter, alltid uppsökande sådane ställen, som bestraffade synden, utan att lyssna till mannens uppmaningar, att söka tröst i evangelii löften, af hvilka hon påstod sig ej hafva någon uppbyggelse.

Vid påsktiden förlidet år nedkom hon, under svårt förlossningsarbete, med ett gossebarn. Glädjen deröfver tycktes något lugna henne och hon visade barnet den största ömhet, samt ammade det sjelf, äfven sedan hon vid midsommartiden svårt insjuknade med värk i ena höften, hvaraf hon låg till sängs 6 à 7 veckor, under hvilken tid hon åter föll i ett djupt svärmod af förtviflan öfver sin syndaskuld. Såväl svärmodet som ömheden mot barnet fortfor oförminskad till den 22 November, då Eva Lisa Jonasdatter och barnet fördes till mannens föräldrar i Lenhofda Nöbbeled för att der vistas, medan mannen var borta på arbete. Från den 22 November intill den 11 December visade sig Eva Lisa icke grubblande, utan syntes klok och förständig; men hennes ständiga göromål på lediga stunder var läsning af religiösa skrifter. Barnet visade hon en öm, moderlig omvårdnad. Den 11 December på morgonen gick Eva Lisa ut och dröjde ovanligt länge, hvarföre svärmodern blef orolig, och fruktande att Eva Lisa skulle göra sig något ondt, skyndade till närboende korporalen Attack, för att bedja honom söka Eva Lisa, som dock vid svärmoderns återkomst i sällskap med Attack redan befanns vara hemkommen. Eva Lisas kläder voro då våta, och tyckte Attack, att hennes blick röjde själsförvirring. Emellertid visade Eva Lisa, enligt svärmodern Malena Petersdotters uppgift, under förmiddagen ingenting ovanligt i sitt uppförande. Efter intagen middagsmåltid sutto Eva Lisa och svärmodern vid spiseln. Den sistnämnda hade gossen i knäet, men lemnade honom på anmodan till Eva Lisa, som efter att hafva gifvit gossen di, lade honom i sängen och tycktes jollra med honom. I detsamma hörde Malena Petersdotter barnet skrika till, skyndade till sängen och fann gossen blödande ur ett djupt sår i halsen. Eva Lisa ville då rusa ut ur rummet, men hindrades derifrån utaf en af svägerskorna, som sedan måste med våldsamme medel förmå henne till stillhet. Malena Petersdotter tog då barnet och gick fram till Eva Lisa, som på svärmoderns fråga: »hvad har du gjort?» svarade: »jag gjorde det endast med handen». Efter en stunds sökande hittades i sängen en blodig knif. Malena Petersdotter förde barnet till Lenhofda apothek, men återkom snart och fann då Eva Lisa liggande i sängen, tyst och orörlig, endast ett par gånger yttrande: »gossen blir väl bra?» Eva Lisas fader, som ej var hemma när olyckan skedde, besökte sent på eftermiddagen sin dotter i hennes svärfaders, Påfves, hemvist, men kunde ej förmå henne att yttra ett ord. Samma envisa tystnad fortfor sedan Eva Lisa blifvit förflyttad till föräldrarnes hus, dock fällde hon några yttranden, hvaraf man kunde sluta, att hon önskade taga lifvet af sig, äfvensom hon en gång försökte springa i elden. Eva Lisas moder, Katarina Johansdotter, hade en gång hört Eva Lisa yttra: »det vore väl om gossen finge dö, medan han är liten, så att han måtte få komma till Gud», och ville hon icke lyssna till modrens uppmaning att lemna detta i Herrans hand.

När vittnet, korporal Attack, vid tvåtiden (den 11 December) åter blef kallad till Påfves hus, fann han Eva Lisa bunden liggande i sängen. Eva Lisa begärde då att blifva lössläppt, hvilken begäran vittnet efterkom, hvar- efter han satte sig med henne vid spiseln och länge samtalade med henne. Hon syntes då redig och svarade på alla vittnets frågor, endast afbrytande dem esomoftast med uttryck af förtviflan öfver sina synder och misströstan om nåd. Hon syntes vara särdeles angelägen om sonens vederfående och sände flera bud till apotheket, för att efterhöra hans tillstånd. På vittnets fråga, hvar hon varit på förmiddagen, omtalade hon, att hon begifvit sig ut i

skogen i afsig att skära halsen af sig, medhafvande en svärfadren tillhörig rakknif; men måst afstå från sitt uppsåt, emedan hon tappat knifven. Vid anställd undersökning saknades en rakknif, der Eva Lisa uppgaf sig hafva tagit den. Vittnet vände härefter samtalet på hennes under sista tiden visade religionsgrubbel och frågade henne om orsaken dertill var, att hon hade något brott på sitt samvete. Eva Lisa berättade då, att hon två år förut förqvåft ett barn, som varit lefvande framfödt, hvarvid så skulle hafva tillgått, att sedan hon framfödt barnet i en utstuga och der gifvit det di, hade hon af fruktan för fadren, som hon hörde nalkas, lagt sig öfver barnet och qvåft det. Liket hade hon länge haft hemma, innan hon lät begrafva det på kyrkogården.

Vittnet Helena Nilsson inkom en stund efter olyckshändelsen till Eva Lisa, som då syntes redig. Hon frågade vittnet hvad det trodde skulle blifva påföljden af hennes brott, samt förklarade, att hon ville ge till hela världen, om saken varit ogjord. — För omkring 2 år sedan tyckte vittnet sig märka, att Eva Lisa var hafvande, hvarom vittnet ock med henne hade ett samtal, dervid hon först skrattade åt vittnets förmodan, men sedan frågade, om vittnet verkligen trodde, att Eva Lisa var hafvande.

Då Algot Petersson den 12 December kl. 2 e. m. vid hvilken tid barnet ännu lefde, ankom till föräldrarne, låg Eva Lisa i sängen, och när mannen med barnet på armen gick fram till henne, sökte hon dölja sig för hans blickar, men yttrade ingenting. Vid ankomsten till hennes egna föräldrar märktes, enligt Algot Peterssons berättelse, ingen annan sinnesrörelse hos Eva Lisa, än att hon yttrade: »om barnet kommer sig, blir det väl icke så svårt?»

Tillfrågad om han hade vetskap om, att hans hustru haft barn före äktenskapet, förklarade Algot, att hustrun för honom omtalat att hon framfödt ett barn, och först uppgifvit, att detta varit dödfödt, men efter ett samtal med kyrkoherden bekänt, att hon qvåft barnet.

Den 15 December intogs Eva Lisa Jonassdotter på hospitalet på begäran af hennes man, som då icke medhade de i Kongl. Maj:ts nådiga stadga 5 Mars 1858, § 8, 1:sta och 2:dra mom. föreskrifne handlingar. Den 20 December inkom Herr Kyrkoherden A. W. Bergvalls i Nottebäck svar å de frågor, som finnas upptagne i ofvannämnde nådiga stadga Bil. Litt. B., samt den 22 sistlidne Februari t. f. Provincialläkaren Herr Doktor N. J. Nilssons intyg angående Eva Lisa Jonassdotter. Dessa handlingar innehålla:

att det icke är känt, att någon af Eva Lisas närmaste anhöriga lidit af sinnessjukdom, utom ett hennes syskonbarn, en dräng, som är hvad man kallar »tungsint», folkskygg och icke vid sina sinnens fulla bruk, utan att dock vara i någon mätto våldsam. (Kyrkoherde Bergvall. Enligt doktor Nilssons uppgift lära 2 hennes kusiner visat tecken till sinnessjukdom); —

att Eva Lisa vid 5 eller 6 års ålder lidit af svår värk och röta i högra lårbenet (höftleden?), hvarunder hon låg 4½ månad till sängs och att hon under sin uppväxt och äfven sedermera ofta varit mer eller mindre deraf plågad, svårast år 1856 och sednast sistlidne höst. (Kyrkoherde Bergvall, doktor Nilsson); —

att Eva Lisa tyckes varit utrustad med goda naturgåfvor, men till sinnelaget inbunden och illslug, lätt uppretad, dock utan att under vreden kunna kallas våldsam, synnerligen känslig för både glädje och sorg, häftig, något egensinnig och envis, samt något lättsinnig. (Kyrkoherde Bergvall, doktor Nilsson); —

att Eva Lisa vid 15—16 års ålder, under det hon 8—10 veckor var sängliggande af den ofvannämnda värken i höften, led af grubblerier, yttrande sig isynnerhet i bristande vilja eller förmåga att taga till sig evangeliu tröst (kyrkoherde Bergvall), hvarjemte hon ville gömma sig undan, springa bort o. s. v. utan att kunna uppgifva någon giltig orsak till detta sitt förehafvande. (Doktor Nilsson); —

att Eva Lisa under förliden sommar och höst lærer varit mera sluten och tyst än vanligt, började längta efter att komma hem, ständigt talande om, att hon blifvit förskjuten af sina föräldrar och mindre gynnad än sin syster; att hon en dag efter medlet af sistlidne Oktober tog sig före att bränna upp penningar för mannen och upp-diktade sedan, att en främmande person inkommit och gjort det, men föregaf på mannens tillfrågan, vid flera tillfällen derefter, olika ställen, der hon undangömt penningarne, äfvensom att hon, ej långt derefter, kastat en del svafvel-

sticksbundtar i kokande kaffe, och då de hemmavarande, varnade af den besynnerliga lukten från kaffet, nekade att förtära detsamma, gjorde hon det sjelf, hvarefter hon en tid lidit af uppsvälld buk, svimningar och röda ögon; och att hon förut vid ett tillfälle sistlidne höst, enligt mannens uppgift, nedstoppat ett ben i halsen på sitt barn, sannolikt i afsigt att qväfva detsamma. (Doktor Nilsson); —

att närmaste orsaken till Eva Lisas sinnessjukdom synes vara bekymmer och grämelse öfver något hemligt förhållande under sednare åren näst före äktenskapets ingående, hvilket förhållande under hemlig bekännelse blifvit för hennes själasörjare yppadt;

att Eva Lisas religionsgrubbel yttrat sig i misströstan om Guds nåd; hvarföre hon trodde sig göra en god gerning, i det hon oftare gjorde försök att afhända sitt 4 år gamla barn lifvet; och att presterskapet efter sådane försök allvarligen varnade Eva Lisas omgifning, att icke låta modren vidare hafva barnet om händer;

att Eva Lisa flera veckor före sjukdomen varit plågad af värk i höften och tidtals af hufvudvärk på sistone; (Kyrkoherde Bergvall).

Vid doktor Nilssons besök hos den sjuka låg hon afklädd, var tyst och sluten, men gaf rediga, ehuru knappa svar på frågor, som ställdes till henne. Ansigtshyen var blek, blicken slö, sömrig, pupillerna dilaterade. Ingen ojemn temperaturförhöjning å hufvudets olika delar; pulsen 72 slag i minuten. Patienten klagade endast öfver smärta i venstra mamma, hvars körtelknippor voro starkt ansvälde, isynnerhet i öfra segmentet; mjölk i båda brösten. Å yttersidan af högra låret fanns i betäckningen ett par djupare och grundare gropar, med orörlig botten, en större dylik grop å framsidan, närmare ljumskvecket.

Vid intagningen på hospitalet var Eva Lisa Jonasdotters i ett mycket agiteradt tillstånd, hvilket fortför 10—12 dagar. Under denna tid ville hon ogera förtära någon mat, sof föga, var osnygg och ref sönder sina kläder. Vid tilltal gaf hon intet svar, blicken var dyster och stirrande; pulsen omkring 70, svag; händerna blå och kalla; trög öppning. Å högra lårets främre och yttre sida 4 ärr, ett femte midt för troehanter major; lärledens rörlighet inskränkt; venstra höften starkt utskjutande.

Efter ofvannämnde tid förbättrades hennes tillstånd i så måtto, att hon blef stilla och mindre osnygg, sofver lugnt, har god matlust och i allmänhet ordentlig öppning samt ett friskare utseende; dock fortför hon att vara tyst och sluten, kan icke förmås att arbeta, och endast med stor möda att svara på frågor. Några gånger, då hennes närmaste anhöriga besökt henne, har hon yttrat den önskan, att få följa med dem hem. Någon gång har det händt, att hon velat gömma mat, och, på tillfrågan, hvad hon ämnade göra dermed, svarat, att hon skulle gifva den åt sitt barn.

Af det ofvan anförda synes man kunna sluta, att inom Eva Lisa Jonasdotters släkt existerar en viss disposition för sinnessjukdom, då ett, om icke två, hennes syskonbarn deraf lidit; att detta sjukdomsanlag hos Eva Lisa utvecklats genom den rent fysiska sjukligheten, som sedan spädare år följt henne och redan vid 15—16 års ålder beledsagades af en melancholisk sinnesstämning, hvarunder hon misströtade om nåd och salighet, (uppgiften om hennes benägenhet att springa bort och gömma sig står ej väl tillsammans med den samtidigt existerande höftsjukan), samt att ånger och samvetsagg öfver det barnamord hon före äktenskapet begått — om man får antaga riktigheten af hennes, för öfrigt obevisade uppgift — ytterligare undergrävt hennes fysiska helsa, särdeles sedan hon i äkta säng framfödt ett barn, hvarvid äfven den puerperala processen kan hafva verkat såsom causalt moment.

Redan innan Eva Lisa intogs å hospitalet, hade hennes man hos mig sökt hjälp för henne, dervid hon sjelf medföljde. Algot Petersson tillkännagaf då, att hon traktade efter tillfälle, att afdagataga sitt barn, hvarföre Algot varnades att lemna henne utan sträng och oafbruten uppsigt.

Under vistelsen på hospitalet har Eva Lisa röjt otvetydiga symptom af sinnessjukdom, ehuru hon numera kan anses något förbättrad.

På grund häraf får jag förklara:

Att Eva Lisa Jonasdatter lider af sinnessjukdom (Melancholia), att hon under inflytelse deraf afdagatog sitt $\frac{3}{4}$ år gamla barn, samt att hon, ehuru något förbättrad, ännu icke är i det sinnestillstånd, att hon inför domstolen kan personligen höras; och intygas detta icke allenast på aflagd embetsed, utan bekräftas äfven med denna edliga förpligtelse: så sannt mig Gud hjelpe till lif och själ.

Wexiö Hospital den 13 Juni 1862.

J. F. Liedholm.

Redogörelse

för religionsundervisning och självvård vid Stockholms hospital.

Af Hospitalspredikanten Carl Joh. Petersson.

Jemte den offentliga gudstjensten hafva på hospitalet dagliga böne- och bibelstunder blifvit hållna, särskildt på 2:dra mans- och 2:dra qvinnoafdelningen dervid såsom grund blifvit lagdt något ställe ur den H. Skrift merendels hemtadt från de Davidska psalmerna, öfver hvilket en enkel och såvidt sig låtit göras, populär utläggning blifvit hållen med särskild tillämpning på åhörarenas hjerta, sinne och vandel. Vid dessa andaktsstunder har jag isynnerhet låtit mig vara angeläget, att Evangelii rika trösteämne i all sin enkelhet måtte träda fram för de betungades och nedtrycktas sinnen och om möjligt vända deras tankar hän till omsorgen om det ena nödvändiga, bort från de mångahanda omsorgerna, hvilka merendels af en helt timlig och jordisk karakter plågat och oroat deras sinnen. Såväl den allmänna gudstjensten som dessa bönestunder hafva oftast fått förflyta i oafbruten stillhet och uppmärksamhet och har det varit en särskild fröjd att förnimma, det en och annan, som i början visade sig avvogt stämd i synnerhet för de dagliga andaktstillfällena, nu gerna och själfmant infinner sig för att deltaga uti dem. På 2:dra mansafdelningen har jag under hösten och vintern sökt om aftnarne sysselsätta patienterna genom föreläsande af lättfattligare ställen ur reformationens historia, eller karaktersskildringar och små resebeskrifningar eller och kortare uppsatser ur tidskrifter af allmänt moraliskt och religiöst innehåll; och att de sinnessjuka med uppmärksamhet åhört hvad som sålunda blifvit dem föreläst, kan slutas derutaf, att vid de korta samtal som sedan deröfver blifvit anställda, en och annan kunnat redogöra äfven för de namn, som under läsningen förekommit. För dem som varit sängliggande sjuka och således urståndsatta att bevista de gemensamma bönetillfällena, har jag anställt andaktsstunder vid deras sängar, sökt att trösta och förmana dem till tålmod och hopp genom att hänvisa dem till nåden i Christo, såsom den outtömliga källan till all sann vederqvickelse, helbregdagörelse och upprättelse. Vid dessa tillfällen hafva de sjuka andaktsfullt lyssnat till det gudomliga ord, som blifvit uppläst och tillämpadt på deras närvarande tillstånd; ja en qvinna har från sitt sjukläger till och med uttalat den önskan, det hon gerna såge att dessa andaktstillfällen blefve så talrika som möjligt, emedan hon efter dem kände en varm och innerlig åstundan. Ynglingen A. J. C. B. 22 år gammal har njutit enskild undervisning, att för af mig beredas till sin första nattvardsgång. Så förslöad hans tankeverksamhet synes vara genom ofta inträffande fall af Epilepsi, så varmt och lifligt uttalar han ofta sin åstundan att genom detta nådemedel träda i lifsgemenskap med sin Frälsare. Åtskilliga personer af de sinnessjuka hafva begått den H. Nattvarden efter med dem anställdt communionförhör och skriftemål och sedan jag af Öfverläkaren blifvit förvissad, att deras fysiska tillstånd icke lade något hinder i vägen för att på ett värdigt sätt anamma detta nådens medel.

Om af det nu anförda något allmänt omdöme skulle tillåtas mig, så, utan att tilltro mig kunna bestämma, hvad inflytande den andeliga vården utöfvar på själfva sinnessjukdomens gång, utveckling eller förändring, måste dock såsom oförnekligt faktum erkännas, att den religiösa uppbyggelsen här såsom alltid är af en genomgripande och herrlig betydelse och detta så mycket mera som det icke kan bestridas, att demensens stadium icke sällan befinnes framkalladt, dels af ett för sig till mer eller mindre klart medvetande kommet religiöst behof, som genom att sakna sin tillbörliga näring och ledning kommit att förlora sig på villovägar, dels af svåra i sjäslifvet djupt ingripande moraliska förvillelser. Och om å ena sidan det måste medgifvas, att patientens tillstånd befinnes så försvagadt att all tanke på religiös och moralisk vård får försvinna, så bör dock å den andra erkännas, att i analogi

med det fysiska lifvet en rubbning kan hafva inträdt i den ena af själens förmögenheter, under det att flera andra fortfara i sina funktioner om än icke i hela sin fulla kraft och styrka. Känslan kan ännu slå varmt för lifvets högsta angelägenheter och viljan sträcka sig längtande derefter, hvilken omständighet redan i och för sig påkallar andelig läkedom; men om nu dessa förmögenheter, som i någon måtto synas ännu skyddade för detta hemlighetsfulla lidande, riktas på föremål af hög, ren och helig beskaffenhet, framför allt på Honom som redan i sin person är sanningens, visdomens och helighetens renaste urbild, så bör väl detta icke vara utan sitt stora inflytande för återställandet af jemnvigten i det rubbade själstillståndet. Med den ringa och ytliga kännedom jag kunnat förskaffa mig på det närvarande arbetssättet, har dock den omständigheten fäst min uppmärksamhet, att såvidt patienten röjer det han under sitt friska tillstånd känt något af sin varelses djupare behof, så att, om han än icke skulle kunnat tillägna sig den djupa, egendomliga åskådning af lifvet och tillvarelsen som är Christendomens, han ändock stått öppen för inflytelsen af hög, ren och andelig beskaffenhet, han då icke kan ens på vansinnets ståndpunkt undvara sjelfva den yttre uppbyggelsen, ej heller sjelfva den yttre sinnets lyftning som är oskiljaktig för gudstjensten och den christeliga gudsdyrkan i allmänhet. Bestämde fakta gifva detta vid handen. Flera af sådana sinnessjuka hafva under förtroligare samtal med mig gifvit tillkänna, att de ljufvaste stunderna under veckans lopp voro förflutna i kyrkan; en och annan har gripits af stilla vemodsfull längtan när han hört tempelsången stiga men måst afhålla sig ifrån kyrkan på grund af sin sjukdom och svaghet; och om, tillfölje af någon tillfällig anledning, den gemensamma bönestunden för dagen måste inställas, hvilket sednare jag låtit mig vara angeläget att så sällan som möjligt måtte ske, så har det verkligen inträffat, att jag den följande dagen blifvit blottställd för en lindrig anmärkning från någon af patienterna med tillkännagifvande, att de kände mycken saknad efter den försummade bönestunden och att den dag, då detta uraktlåtes, förflöt under helt sorgligare förhållanden än den, som invigdes medelst bön och Guds ords betraktande. På ett helt annat sätt gestaltar sig saken, när det tydligen ådagaläggas, att patienten under det normala sinnestillståndets skick sjunkit ned i utsväfningar och laster, kommit att förgåta att ett lif rör sig i menskligheten, som fordrar andelig och himmelsk näring, utan snarare ansett allt sådant utom hans vanliga synkrets gående såsom någonting sjukligt, som borde nedtystas och qväfvas; i detta fall måste det erkännas, att hans närvarande sinnesförfattning icke lämpar sig för väckandet och framkallandet af sådana lefnadsgrundsatser och en sådan lefnadsåskådning, som har sin grund i menniskoandens gemenskap med Gud; kommer så dertill att sjukdomen inträdt i ett mera utbildadt stadium af sin tillvaro, eller öfvergått i ursinnighet eller medvetlöshet, då blifver det nödvändigt att förbida tiden tilldess de ljusare ögonblicken återvända, då själen dyker upp ur sina mörka förvirringar eller enligt läkarens vitsord konvalescensens och det fulla tillfrisknandets tillstånd nalkas. I allmänhet har det förefallit mig, att all offentlig gudaktighetsöfning utöfvar ett bestämdt välgörande inflytande på alla dem, som kunna deltaga deruti till att höja deras sinnen äfven öfver den djupa nöd hvori de sig befinna och tända hoppets ljus i deras hjertan, hoppet att en gång inträda i den krets af salighet och lif, der alla lidanden återvända. Ett enda undantag från det nu sagda utgöres verkligen af en patient på hospitalet härstädes, en f. d. Provisor, hvilken under sin föregående lefnad, innan han såsom patient intogs på hospital, förvisso, såvidt menniskor kunna döma, varit i yttre måtto en redlig, ordentlig och för sina pligter såsom make, fader och samhällsmedlem varmt nitälskande man, dertill icke obenägen för sådan tankeverksamhet, som kunde utöfva ett välgörande inflytande på hans inre menniska; men icke desto mindre har han aldrig kunnat förmås att deltaga i den offentliga gudstjensten, eller öfvervara en enda bönestund. Men detta hans missaktande af det andeliga lifvets kraf sammanhänger med de mest förvirrade religiösa föreställningar. Han säger sig nemligen sjelf vara Messias, den af Judarne förbidade och att han icke kan höra den predikan, som går ut på Christi namns förherrligande eller deltaga i den christeliga gudstjensten, utan att känna sin Messianska värdighet förnärmas. Troligtvis har han under sitt friska tillstånd varit intagen af höga föreställningar om egen ofelbarhet och sin stora menskliga förmåga, hvilken sinnets benägenhet funnit sin näring i den omständigheten att åtskilliga hans företag så lyckats,

att han i utlandet blifvit föremål för offentlig uppmärksamhet och hedersutmärkelse. Tyvärr har han väl aldrig kommit att tillfullo erkänna Christi gudomsmagt och herrlighet och såsom en ångerfull botfärdig syndare för honom ödmjuka sitt hjerta, utan i Honom vant sig att se endast och allenast en blott menniska, ehuru utrustad med utomordentliga gåfvor, hvarföre det vid sinnessjukdomens utbrott låg nära tillhands att på sig öfverflytta alla de höga och herrliga samt underbara egenskaper han förut i Christi person funnit. Utan att våga tillskrifva nämnda omständigheter såsom enda och uteslutande orsakerna till hans iråkade sinnesförvirring, fruktar jag dock, att den form, hvari sjukdomen uppträder, i väsendtlig mätto motiveras af nämnda förhållande.

Såsom fall af mera enskild art torde jemte det nu nämnda följande förtjena att uppmärksammas. Timmerkarlen Abraham Petersson var behäftad vid min hitkomst förliden vår och försommar med svårt utbrott af sinnessjukdom, så att han vid särskilda tillfällen råkade i raseri och ursinnighet, dervid han sönderslet sina kläder, täcken och lakan och i allmänhet greps af en okufvig lust att förstöra allt, som fanns i hans väg. Likväl skedde allt detta, icke under den förutsättningen att tillintetgöra och utrota föremålen, utan endast för att sedan ombilda dem efter en nyare och ändamålsenligare plan, efter som han befann dem i sitt närvarande skick behäftade med så stora och väsendtliga brister, att de i sin nuvarande gestalt icke kunde befordra utan snarare motverka det ändamål för hvilket de blifvit danade. Vid särskildta tillfällen tog raseriet nästan en religiös prägel, så att han under fårar utropade, det man borde hudflånga och korsfästa honom, såsom skedde med vår Herre och Frälsare. Vid de lugnare ögonblicken syntes hans karakter vara opålitlig och behäftad med svåra moraliska lyten, såsom ett falskt inställsamt väsende, oärlighet, hämndlust o. d. — Då jag besökte honom i sin cell, anmodad af Öfverläkaren och der medelst Guds ord sökte att verka på hans sinne och bibringa honom Evangelii sanningar, så emottog han dessa mina undervisningar på det mest vänliga och beredvilliga sätt. De frågor och spörsmål, som han i anledning af mina ord anställde, vittnade tydligen om ett sinne, som ännu icke tillfullo insomnat i förhärdelse och ligkiltighet, utan ännu frågade efter den sanning, som sprider ljus äfven i lifvets mest förvirrade förhållanden. Under fortgången af den enskilda andeliga vård jag egnade honom, tycktes hans kärlek för det gudomliga ordet växa, hans sinne blifva lugnare, hans omdöme om dem som omgäfvade honom, blifva mildare. Då i bredd med hans fysiska tillfrisknande man icke kunde undgå att märka en stilla tillväxt i hans inre utveckling, kunde jag icke utan med glädje gå hans önskan till mötes, då han begärde att i slutet af förliden sommar få begå H. H. Nattvard, kort därefter blef han såsom frisk från hospitalet utskrifven och antagen i tjenst såsom timmerkarl på Lilla Essingen. Troligtvis har han der ådragit sig förkylning eller hans arbetskrafter blifvit för starkt anlitade, så att han åter förliden höst såsom ytterst svag och sängliggande sjuk blef intagen på Conradsberg. från hvilken sjukdom han nu tillfrisknat, fortfar att förhålla sig lugn och stilla samt att troget bevista bönen och gudstjensten och i allmänhet ådagalägga ett välartadt och oklanderligt lefverne. — Samtidigt med omskrifne Petersson befann sig arbetskaren Jonas Jansson på cellafdelningen, äfven, såsom den förre, stadd i ett ursinnigt utbrott af sinnessjukdom, men olik Peterssons att han alltid visat sig ärlig, pålitlig och redbar samt med punktlighet och ordentlighet fullgjort till allmänt nöje, efter som hans helsa och krafter det tillätit, de sysslor som på hospitalet blifvit honom ålagda. Nämnde Jansson var vid åtskilliga tillfällen inne i Peterssons cell, då jag besökte honom. Och i sanning vemodsfyllt men äfven rikt på fröjder var att skåda dessa båda medmenniskor försänkta i det djupaste timliga elände, i utblottadt tillstånd sittande på sin halmbädd på golfvet, andaktsfullt sträckande sina törstande hjertan efter lifvets rätta tröstekälla, anställande frågor öfver det som dem förelästes, dels ur Nya Testamentet, dels ur Luthers predikningar eller Roos' Andaktsbetraktelser, frågor af den beskaffenhet, att hvarje Evangelisk lärare bör känna sitt hjerta vidgas till fröjd och tacksamhet emot ordets Herre, äfven när de frågorna uppstiga från ett människohjerta, som är i besittning af sina sinnens fulla bruk. Janssons vid samma tid som Peterssons förbättrade helsotillstånd har sedan oafbrutet fått fortfara, ehuru väl det beklagligen är att befara, att den periodiska sinnessjukdom, hvaraf de båda lida, i sinom tid ånyo utbryter.

Mamsell M. A. N. intagen på Conradsberg förliden höst 49 år gammal, klagar beständigt att hon helt och hållet förstört sin framtid genom att icke på ett tillbörligt sätt hafva skött sina timliga angelägenheter. Dels kan hon icke, såsom hon säger, för någon längre tid få vistas på Conradsberg och sedan kan hon omöjligt erhålla något hem vidare på jorden, utan måste derefter uppehålla sig i skogen och der ömkeligen af svält och köld omkomma. Omöjligt vore, att Gud skulle kunna hjälpa henne ur denna nöd, detta vore enligt hennes tankar ett talesätt af ingen betydelse. För att kunna reda sig i lifvet måste man hafva något, af intet kan man icke lefva; man måste åtminstone hafva friska och öfvade arbetskrafter, hvilka hon saknade. Möjligt hade det varit, att Gud fordom kunnat hjälpa henne, nemligen på den tiden, då hon sjelf kunde sköta sig, ty detta sednare hade ändock varit det viktigaste och den säkraste utvägen för henne att undgå sin framtida ruin; nu är allt ohjelpigen förloradt. Ofta gå svordom och förfärliga eder öfver hennes läppar af oro och förtviflan framkallade. Hon ångrar sedan detta bittert och angifver vid vissa stunder såsom en af orsakerna till sin olycka, att hon icke kan låta bli att svärja. Hon säger sig icke kunna afstå derifrån ens under bönen, ehuru det sker tyst. Hon har en eller några få gånger måst föras i stillhet från bönen, emedan man tycktes förmärka svordom från hennes mun. Bönen och gudstjensten bevistar hon beredvilligt, ehuru hon säger sig veta att detta till intet gagnar. Efter någon tids förlopp antog sorgen helt oförmodadt en förändrad karakter. Den blef mildare, så att patienten blef mera tillgänglig för de trösteämnen, som henne dels ur Guds ord och dels ur den allmänna erfarenheten kunde meddelas. Slutligen förklarade hon: att hon verkligen trodde det hennes olycka hörrörde från den sorgliga omständigheten att hon för litet satt sin förtröstan till Gud. Hon hade under helsodagen icke brukat Guds ord, utan endast tänkt på det jordiska. Då jag sökte framhålla för henne, huru dåraktig och otillbörlig denna näringsorg vore, som nu nedtryckte henne och huru ringa det vore för Gud att skänka hvad som vore nödigt till detta lifvets uppehälle, då han i den högsta nöden visat sig så huld emot oss, att han skänkt oss det bästa han egde, sin enfödde Son, så förklarade hon att hon hädanefter ville vara lugn och stilla och mera anförtro sin sorg åt Gud. Så förfliöto några dagar i lugn och stillhet. Nu har hon åter beklagligen sjunkit neder i samma tröstlösa förtviflan som fordom, endast upptagen med den ovissa framtiden och den timliga nödens hotande förebud.

Enkan S. sedan flera år intagen och vårdad på hospital, stod färdig att efter återvunnen helsa derifrån förliden höst utskrifvas. Då det bud som skulle afhämta henne något fördröjde sin ankomst, eller icke infann sig på den tid hon väntade det, blef hon uppbragt af ursinnig vrede (måhända ett återfall i sinnessjukdom) och efter att med kränkande tillvitelser förolämpat Öfverläkaren blef hon på cell insatt. Hon förklarade då, att hon aldrig vidare ville förtära något lifsmedel på detta ställe, utan att hon tvärtom skulle försöka att på detta sätt beröfva sig lifvet, emedan åtnjutandet af lifsmedel blott skulle tjena att förlänga hennes vistande på hospitalet och med detsamma hennes olyckliga lif på jorden. I denna föresats framhårdade hon under loppet af några och 40 dygn, utan att till sitt lifs uppehälle emottaga annat än hvad som med våld och kraft henne tilldelades. Då i följd af detta en ytterlig fysisk förslappning uppstod och i förbidan att härutinnan skönja någon förändring ansåg jag rådligt att något fördröja med den enskilda andeliga vård, jag trodde mig vara henne skyldig. Man då dag efter dag vecka efter vecka framskred och hon framhårdade i sina föresatser, ville jag icke öfver höfvan uppskjuta härmed utan besökte henne sednaste tiden på sitt sjukläger. Vid mitt första sjukbesök hos henne kunde jag icke upptäcka några bestämda symptom till sinnesrubning, men så mycket mera ett sinne, som var upptändt af den oförsonligaste vrede och bitterhet. Alla bemödanden att mildra hennes sinne, alla förmaningar till henne att ändra sitt beslut och emottaga lifsmedel voro fruktlösa och afvisades blott med ett hänfullt förakt. Till en oerhörd grad intagen af höga tankar om sig sjelf och förlitande sig i allt på sina gerningar samt dertill omgifvande sig med falskt gudaktighetssken stålsatte hon sig i det yttersta mot alla bättre inflytelser. Hon visste, sade hon: hvad det är att vara en christen och af hennes ord framgick otvunget den slutledningen, det hennes innersta tanke var att hon aldrig hade på det namnet satt någon fläck. Då jag således fann henne oätkomlig för alla kärlekens förmaningar,

öfver gick jag till ett skenbart motsatt behandlingssätt. Jag sökte nemligen förvissa henne att den salighet hon förbidade och som skulle möta henne på andra sidan om denna tidens gräns, aldrig kunde uppnås på den väg hon valt, sjelfmordets väg, utan vore den väg som säkrast ledde bort derifrån. Med Guds ords klara, enkla ljus lade jag mig vinning om, att det förvillande sken af gudaktighet måtte blifva skingradt, som hindrade henne från att se sitt lif i sanningens ljus, genom att visa henne det alla de gerningar, som hon på sednaste tid lagt i dagen, tydligen vittnade om ett helt annat ursprung, än ett af Herren, Hans ord och hans anda pånyttfödt hjerta och sinne. Med lefvande exempel från Guds ord sökte jag tydliggöra för henne, att hon saknade flera af de egenskaper som grundväsendtligen tillhöra en christen, sökte att ställa emot hvarandra den skärande motsatsen som röjde sig i hennes tal och de trognas i Bibeln; christenhetens störste apostel talar om sig såsom den störste af syndare och kunde icke se hän till en enda dag i sitt lif med tillfredsställelse eller berömma sig af en enda god gerning, då hon deremot oupphörligt vände åter till talet om sig, om sin egen förträfflighet och det myckna goda hon uträttat under sin lefnadsdag på jorden. Hon behöfde derfore tid att komma till en annan erfarenhet om sig, tid till bättre sjelfkänedom, till uppriktig ånger och till klarare insigt, hvad Christus är för de hjertan, som honom anamma. Långt ifrån att hon derfore borde förkorta sitt lif, skulle hon snarare bedja Herren, att nådens dag förlängdes, på det att nådens ljus måtte tändas i hennes hjerta och hon omsider i en sann och verklig, icke i en falsk och inbillad tro måtte anamma sin Frälsare. — Redan det fästade med förundran min uppmärksamhet, att hon vid detta ordet förstummades och icke såsom fordom med svåra och kränkande tillvitelser bad mig lemna sig i frid; men ännu mera intogs jag af tacksam glädje, då jag vid nästa besök af sjuksköterskan hugnades med den underrättelsen, det enkan S. tagit till sig lifsmedel och åstundade mera deraf än man efter läkarens föreskrift fick meddela henne. Vid de förnyade besök jag sedan anställde hos henne, fann jag henne alltid vänligt stämd och uppmärksam på det ord, som ur den H. Skrift henne förelades. Då jag vid ett tillfälle läste för henne en kort, af någon bland reformatorerna hållen predikan, uttryckte hon sin synnerliga glädje deröfver med det tillägg: att hon handlat mycket emot Guds vilja, det hon allt framgent ville ångra. Inom en ganska kort tid blef hon från hospitalet såsom frisk utskrifven.

Åtskilliga personer, såväl på mans- som qvinnoafdelningen, befinnas svårt lidande af religiös melancholi, svärmod och förtviflan, seende sig redan i detta lifvet försatta i den eviga dödens natt. Detta tillstånd befinnes ofta framkalladt af svåra moraliska förvillelser, som nedtynga samvetet och förtaga de olycklige christendomens tröst. Vid vissa tillfällen emottaga de med glädje och uppmärksamhet den religiösa undervisningen och öppna hjertat för dess fröjdeämnen, ehuru allt varder af kort varaktighet; deras tillstånd befinnes städse vexlande mellan mörker och ljus.

Berättelse

rörande religionsöfningarne och undervisningen vid Wadstena hospital under år 1862.

Afgifven af Predikanten C. A. Bånge.

Högnesso-gudstjenst har, jemnlit den för Predikanten utfärdade instruktion, förrättats hvarje Sön- och Helgedag uti hospitalets kyrka, och gudstjensten i allmänhet bevistats af alla de patienter, hvilka ansetts kunna deraf hemta någon uppbyggelse. Antalet sjuke, som i gudstjensten deltagit, har varit omkring 60 män och 70 qvinnor. Dessutom har hospitalets vakt- och tjenstepersonal turvis varit vid den offentliga gudstjensten tillstädes.

Allmän nattvardsgång har, enligt föreskrift, hållits 4 gånger under året. Det antal sjuke som, efter Predikantens pröfning och tillstyrkan af Öfverläkaren, kunnat till H. H. Nattvard admitteras, har varit 24 män och 22 qvinnor. Dagen före hvarje nattvardsgång hafva, enligt nästföregående Söndag skedd pålysning, i kyrkan infunnit sig de patienter, hvilka velat i communionen deltaga, för att blifva antecknade samt öfvervara det communionförhör, som vid samma tillfälle anställts. Till sådana sjuke, som kunna begagna sig af H. H. Nattvard, men icke förmått gå i kyrkan, har sakramentet utdelats enskildt på deras rum, efter förutgående undervisning om den heliga handlingens vigt och betydelse. Med den i nästföregående årsberättelsen omnämnde ynglingen har undervisningen i religionens hufvudsanningar fortgått för att bereda honom till sin första nattvardsgång. Ännu har han icke kunnat till H. H. Nattvard admitteras, förnämligast af det skäl att, som han är blind född, undervisningen icke annat kunnat än gå, och väl bort gå, långsamt; dock är den förhoppning för handen, att han under loppet af innevarande år skall kunna confirmeras och blifva till H. H. Nattvard admitterad.

Morgon- och aftonbön har på de flesta afdelningarne dagligen förrättats af dertill lämplige sjukvaktare, der vid Predikanten gång efter annan varit tillstädes på det ena eller andra stället. Äfven har blifvit sörjdt därför att andaktsböcker varit tillgängliga på de rum, hvarest de sjuka kunnat sig af sådana begagna.

Beträffande den egentliga själavården, som, enligt lydelsen i den mig gifna instruktion, bör — och kan — »ega rum endast med sådana sjuke, hvilkas sinne oafbrutet, eller på längre mellantider, eger en viss grad af själf verksamhet, eller med sådana, hvilka redan befinna sig under convalescens och som nalkas ett fullkomligt tillfrisknande», så har jag vid utöfningen deraf sökt att gå till väga med all den urskiljning, som denna maktpåliggande sak kräfver, heldst då, såsom här, själavård skall utöfvas på ett område, hvarest utom de svårigheter, som i allmänhet förekomma vid själavård, hinder af alldeles särskild art möta själasörjaren. Angående hvad jag såsom själasörjare kunnat uträtta under den tid, denna berättelse omfattar, har jag visserligen intet särdeles märkligt att anföra; men hoppas dock, att icke allt skall vara fruktlöst af det som blifvit taladt, så väl vid Guds ords offentliga förkunnande i templet som enskildt vid besöken hos de sjuka. Hafva också flera af dem, bland hvilka själavård egentligen kunnat ifrågakomma, visat sig otillgängliga för emottagande af religionens sanningar till upprättelse och tröst, så har det deremot varit hugnande att se andra lyssna till hvad jag kunnat utur Guds ord för dem framlägga såsom för deras tillstånd lämpligt. Detta sednare glädjande förhållande eger, såsom lätt förklaradt är, vanligast rum med de convalescenter, hvilka äro tillfrisknandet närmast; när desse i allmänhet snart utskrifvas och lemna inrättningen, så betages härigenom själalasörjaren tillfället att se varaktig frukt af sitt arbete, der han hade största förhoppning att finna en sådan. Dock må icke därför hans arbete anses hafva varit gagnlöst hos desse tillfrisknade; ty genom den undervisning och de föreställningar, som blifvit dem meddelade, hafva måhända hos dem frön blifvit utsädda, hvilka efter inträdet i deras förra lefnadsförhållande kunna uppgå och bära frukt.

Uti den i föregående årsberättelser omförmälde, för hospitalet inrättade skola har undervisningen äfven detta år fortgått ett par timmar dagligen, under samma lärares ledning som förut och under tillsyn af Predikanten. Undervisningen, som naturligtvis måste lämpas efter hvar och en lärjunges särskilda ståndpunkt och tillstånd, har meddelats uti de första grunderna för stafning och innanläsning, hvarjemte man sökt bibringa de mera försigkomne en enkel utredning af christendomens grundsanningar. Då det visat sig, att de flesta lärjungarne villigt och med nöje infunnit sig i skolan, kan man hoppas, att sysselsättningen derstädes utöfvat på de sjuke ett välgörande inflytande. Isynnerhet hafva de sångöfningar, hvilka för inlärandet af Psalm-melodier varit med skolundervisningen förenade, af eleverna med nöje omfattats, och hvarvid det visat sig, huru en naturlig musikalisk fallenhet äfven under förståndets slöhet och förvirring kan göra sig gällande. Skolan har hållits på 2:ne ställen inom anstalten, så att den kunnat bevistas ena dagen af lärjungar af mankönet, andra dagen af qvinnor.

Antalet elever, som under året kunnat sig af skolundervisningen begagna, har varit 23, nemligen 12 af det manliga och 11 af det qvinliga könet.

Beskrifning

af

Hernösands Hospital.

Af Öfverläkaren, Doktor A. A. Lénström.

(Med 3 plancher.)

I. Byggnader.

Då under året nya stora Hospitalshuset blifvit färdigt och afsynadt, och i sammanhang dermed åtskilliga förändringar blifvit vidtagna med det äldre huset, anser jag mig nu böra afgifva en fullständigare beskrifning på hela inrättningen.

De hospitalet tillhörande byggnader äro:

- A) Nya Hospitalshuset
- B) Äldre Hospitalshuset
- C) Portvaktarstugan
- D) Bad- och Tvätthuset
- E) Stora Uthuset
- F) Magasinet
- G) Ved- och Halmbodrar.

Sedan det af erfarenheten blifvit ådagalagdt, att äldre Hospitalshuset, som endast rymmer 50 platser och var ämnadt att upptaga sinnessjuka från de fyra nordligaste länen, var alldeles otillräckligt, framställde Kongl. Maj:t, på Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts förslag, för Rikets Ständer behofvet af Inrättningens utvidgning, och beviljades dertill vid 1854 års Riksdag Sjuttiofem Tusen (75,000) Riksdaler Riksmünt.

Efter i nåder gillad plan och sedan nödig jord i omgifningen af gamla Hospitalstomten blifvit förvärfvad, påbörjades våren 1857 arbetet, hvilket vid 1858 års slut hade så framskridit, att yttermurarne voro uppförda och huset under tak. Som under dessa år, här liksom annorstädes, en hastig och betydlig prisstegring både på råämnen och arbetslöner hade inträdt, så hade vid sistnämnde tidpunkt icke allenast hela det af Rikets Ständer beviljade anslag åtgått, utan dertill en betydlig summa blifvit af Hospitalsfonden förskjuten, uppgående till icke mindre än 46,096 Riksdaler 75 öre. Arbetet afstannade således, och först sedan Rikets Ständer vid 1860 års Riksdag beviljat nya medel, kunde arbetet fortsättas. Detta nya anslag uppgick till en summa af Etthundratusen Trehundraättatiosju (100,387) riksdaler 29 öre, af hvilka, sedan den af Hospitalsfonden förskjutna summan blifvit afdragen, Tretiofyatusen fyrahundradenittionio riksdaler voro ämnade till husets fullbordan, Fyratusen tvåhundradenittio (4,290) riksdaler 54 öre till nödiga uthusbyggnader, samt Femtontusen femhundradeen (15,501) riksdaler voro beräknade för stängsel och planering etc. Begge anslagssummorna uppgå alltså till Etthundrasjuttiofemtusen trehundradeättatiosju (175,387) riksdaler 29 öre. På hösten 1861 började arbetet ånyo och var vid 1862 års slut så färdigt, att det den 29 December afsynades.

A) *Nya Hospitalshuset*, å hvilken façad och planritnigar medfölja, har en längd af 184 fot, bredd 39 fot med 14 fots utspringande flyglar å ändarne, och innehåller, utom ekonomie-afdelningen och sex stycken verkstäder, fem sjukafdelningar, fördelade i en souterainvåning, 2:ne större våningar och en frontespis.

Souterain-våningen innehåller i sitt mittelparti ett större kök med rum för kokerska, samt tvenne badrum, ett för män och ett för kvinnor. I männernas badrum finnes den tryckpump, som från en straxt utom huset befintlig brunn förser husets alla våningar med vatten, dels medelst en större reservoir i männernas badrum, hvarifrån badrummen och köket erhålla sitt vattenbehof, dels medelst 2:ne mindre reservoirer, belägna i öfversta våningarnes tvagningsrum, ett vid hvarje ända af byggnaden. Vidare finnas i souterainen sex stycken verkstadsrum, samt fyra smärre förvaringsrum för arbetsinrättningens råämnen, 2:ne större källarerum för matvaror, 2:ne smärre serveringsrum, hvarigenom maten med en enkel mekanik upphissas i våningarne samt slutligen 2:ne kloakrum. Dessa rum äro på lika sätt fördelade på båda sidor om mittelpartiet, den ena sidan för män, den andra för kvinnor.

1:sta våningen innehåller i mittelpartiet vid stora uppgången en stor rymlig antichambre med tvenne kakelugnar, ämnad till mottagningssal, samt 2:ne rum för biträdande läkaren. På hvardera sidan vidtagna sjukafdelningarne för *lugne och convalesc. nter*, till höger för kvinnor, till venster för män. Hvardera sidan innehåller en stor ljus och vacker korridor, tillika dagrum, 6 alnar bred, 29 alnar lång och 6 alnar hög, med 5 fönster, samt 3:ne sofrum, ett för 10 patienter, ett för 6 och ett för 2. Mellan de båda större rummen finnes ett rum med ett litet derutanför beläget kök för sköterska eller vaktkarl. Vidare ett tvagningsrum med tvättskålar af förtennt koppar med kranar, inledande friskt vatten, och afledande det begagnade vattnet, samt slutligen en latrin, hvarjgenom uttömningarne genom blyrör leda_s ned i kloakrummet.

2:dra våningen innehåller i mittelpartiet en större sal, inredd till en enkel och pryddlig kyrka, samt ett större rum tjenande till konversationsrum och matsal för 1:sta klassens patienter. På sidorna vidtagna, liksom i 1:sta våningen, sjukafdelningar för *oroliga och remliga*, alldeles lika anordnade som i första våningen.

Frontespisen innehåller sex rum, af hvilka fyra äro ämnade till sjukrum för 1:sta klassens patienter, och 2:ne åt vaktbetjeningen, en sköterska på ena och en vaktkarl på den andra sidan. På hvarje sida finnes ett afträdesrum med kloset_{er}.

Alla afdelningarne äro skiljda från mittelpartiet genom ljusa afstängda trappgångar, och har hvarje afdelning sin utgång. Fönstren äro stora och innehålla 42 små rutor med jern infällda i spröjsarne, och kunna endast öppnas medelst nycklar. Rummen på de stora afdelningarne hafva 6 alnars höjd, de för 1:sta klassens patienter 6½.

Ifrån serveringsrummen, som äro belägna i souterainen i grannskapet af köket, går en trädtrumma genom hvilken maten uppbringas på de olika afdelningarne, der dörrar äro anbringade, hvarigenom den uttages för att genast framsättas på matborden.

B) *Äldre Hospitalshuset*, som genom inflyttningen i nya huset måst undergå åtskilliga förändringar, finnes i sitt närvarande skick på följande sätt anordnad.

I nedre våningen vid stora ingången en större förstuga med 2:ne rum till höger för förestånderskan och 2:ne dito till venster för uppsyningsmannen. På hvardera sidan vidtagna först afdelningen för *lugne och osnggje*, fördelade i 2:ne större rum på hvarje sida, med sex sängar i hvarje, samt ett rum för en sköterska, och på mansafdelningen äfven ett rum för en vaktkarl. Derefter kommer cellafdelningen för de *våldsamma* med 6 celler på hvarje sida om korridoren, således tillsammans på båda sidorne 24 celler. På högra sidan äro mans- och på den venstra kvinno-afdelningarne. Öfre våningen innehåller sysslomannens boställsvåning, utgörande sex rum och kök, af hvilka ett begagnas till expeditionsrum och ett till Direktionens sammanträden. Vidare finnas der 2:ne rum till infirmeri med plats för fyra sängar i hvarje, och dertill ett rum för en sköterska.

Ehuru visserligen de rum, som nyligen blifvit apterade till sitt ändamål i detta hus, äro i godt skick, äro dock åtskillige förbättringar på sjuksalarne och cellafdelningarne af högsta nöden. Dessa förbättringar äro:

a) Golfvet i de flesta cellerna måste omläggas, och boiseringens omses och målas samt fönstren förser med ett galler af messing- eller stål-tråd.

b) I alla 4 sjuksalarne måste golfven omläggas, tapeterna repareras och målningen förbättras.

c) Alla korridorer och förstugorna i nedre våningen måste repareras och målas.

d) Ett rum, som förr varit begagnadt till köks-skafferi, måste tapetseras och målas samt användas till rum för en sjuksköterska, hvarför en dörr måste upptagas till korridoren.

e) Yttre brädklädnaden måste å mittelpartiet omses och hela huset målas.

C) *Portvaktstuga* är under byggnad enligt af Kongl. Ordens-Gillet fastställd ritning, och är på entreprenad öfvertagen för att vara färdig till den 1 Juli 1863.

D) *Bad- och Tvätthus*. Detta hus är beläget på sjelfva sjöstranden och till en del byggdt på pälverk i sjön. Det innehåller utom en större tvättstuga, ett rum för tvätterskorna, ett för gårdsdrängen, ett duschrum och ett mindre obductionsrum. Detta hus tarfvar åtskilliga reparationer, af hvilka en del äro af den art, att de ej längre kunna uppskjutas.

1) Måste pälverket, som till en del är uppruttet, efterses och nya stockar deri inläggas.

2) Nytt golf måste inläggas i tvättstugan och väggarne ombonas.

3) I öfrige boningsrum böra golven repareras och målningen upphjelpas.

4) Brädklädnaden bör efterses och huset öfverstrykas med rödfärg.

5) Vid ena sidan af badhuset, der botten är särdeles lämplig till anläggning af en badbassin, bör ett enkelt plank till afstängande af en dylik uppföras.

De öfrige husen äro till en del nyss uppförda och till den återstående delen i fullgodt skick.

I afseende på de arbeten, som redan äro beslutna, må nämnas, att planket, dels omkring hela inrättningen, dels omkring de nya promenadgårdarne, redan af entreprenör är öfvertaget till utförande för ett ganska moderat pris och skall arbetet vara färdigt till den 1 Juni innevarande år. I afseende på förändringen af de gamla promenadgårdarne och uppförande af soltälten, har Direktionen ansett dessa arbeten förmånligare kunna verkställas enligt räkning, emedan dels en god del af det förra planket dertill kan användas, dels dessa arbeten till någon del här kunna uppföras med patienternas tillhjälp. Sak samma är förhållandet med flyttningen af de till de gamla gårdarna hörande små afträden.

Medföljande plan visar huru promenadgårdarne lämpligast, i afseende på terrängens beskaffenhet, hafva blifvit utstakade.

Uppförandet af en liten smedja torde lämpligast ske nere vid sjöstranden vid sydvestra hörnet af tomten. Som de flesta materialerna till en sådan finnas i öferskott efter stora nybyggnaden, torde kostnaden derfor blifva obetydlig.

2. Utrymme.

I sitt utvidgade skick bör inrättningen godt och beqvämt rymma 124 patienter, deri dock ej inberäknade de 8 platser, som rymmas i infirmeri-rummen, enligt följande fördelning:

I nya huset:

	Män.	Qvinnor.	Summa.
Af 1:sta Betalningsklass.....	2	2	4
Af 2:dra och 3:dje klassen. Lugne och convalesscenter	18	18	36
” ” ” Obotlige och snygge	18	18	36

I äldre huset:

Af 2:dra och 3:dje klassen. Osnygge och lugne.....	12	12	24
” ” ” Våldsamme	12	12	24
	62.	62.	124.

Utrymmet inom hus anser jag vara fullt motsvarande behovet; möjligen skulle utrymmet i ett afseende kunna anses mindre tillfredsställande, om nemligen alla afdelningarnes i nya huset patienter af 2:dra och 3:dje klassen skulle fortfarande hela dagen vistas tillsammans i de stora till dagrum ämnade korridorerna; men efter hvad erfarenheten under de veckor, som huset varit begagnadt, redan visat, är utrymmet fullt tillräckligt, enär endast få der behöfva vistas, då de flesta under dagen befinna sig på verkstäderna, och endast om söndagarne der vistas tillsammans.

I afseende på den luftmassa, som kommer på hvarje sjuk i det nya husets större sjukafdelningar, så utgör den omkring 1,242 kubikfot, något olika för olika rum; för 1:sta klassens patienter utgör den till och med 2,431 kubikfot.

Utrymmet i verkstadsrummen i nya huset bör, äfven då alla platser blifva upptagna, blifva mer än tillräckligt.

I afseende på utrymmet utom hus, så är detta i alla afseenden tillräckligt: hvarje afdelning får sin promenadgård. De fyra promenadgårdarne till gamla huset blifva snarare för stora än för små, och äfven de, som äro utstakade vid nya huset, lemna ingenting öfrigt att önska i detta afseende. Vid den stora uthusbyggnaden är en ekonomiegård tillämnad, emedan den vid de andra uthusen liggande gården för detta ändamål är allt för aflägsen.

Större delen af den odlade jorden, som i omgifningen af Hospitalstomten är för Inrättningen inköpt, får icke tillträdas, förr än efter de nuvarande innehafvarens (tvenne äldriga torpare) död; men inrättningen lider deraf intet mehn, enär den jord, som för närvarande disponeras, ännu i många år lemna tillräckligt arbete med planeringar och trädgårdsanläggningar.

Att antalet nya platser, som genom nybyggnaden nu äro upplätne, för en tid kommer att motsvara behovet för de fyra nordligaste länen, anser jag otvifvelaktigt; dock torde erfarenheten dervidlag ensamt kunna gifva full upplysning. I afseende på antalet af de afvisade, som, innan nya huset blifvit öppnadt, icke kunnat intagas, får jag hänvisa till förra årsberättelsen.

3. Uppvärmning, Upplysning och Luftvexling.

Hvad angår uppvärmningen, sker den i nya husets alla lokaler medelst kakelugnar, som eldas med ved. Kakelugnsluckorna äro utan draghål och så inrättade, att de ej kunna aflyftas samt endast öppnas med en nyckel, som alltid är i vaktkarlens eller sköterskans ego. Spjällen kunna ej åtkommas af de sjuke och öppnas med en krok på eldgafflarne, som inträdas i vid spjälltenarne anbringade ringar.

Belysningen sker medelst oljelampor, hvilka dels fritt nedhånga från taket såsom i dagrum och trappor, dels, såsom i verkstadsrummen och köket, äro hängande på väggen. Sjukrummen upplysas genom lampor, som hänga i vakrummen, i de små observationsfönster, som vetta åt de förra.

Luftvexlingen försiggår, utom genom eldstäderna, genom i fönstren anbringade ventiler, som öppnas med en egen nyckel af sjukvakten. Luftvexlingen i latrinrummen försiggår genom ett dubbelt rörsystem, som i murarne sammanlöper med eldstadsrören, och är denna så lyckad, att till och med i sjelfva latrinrummen föga elak lukt hittills har förnummits.

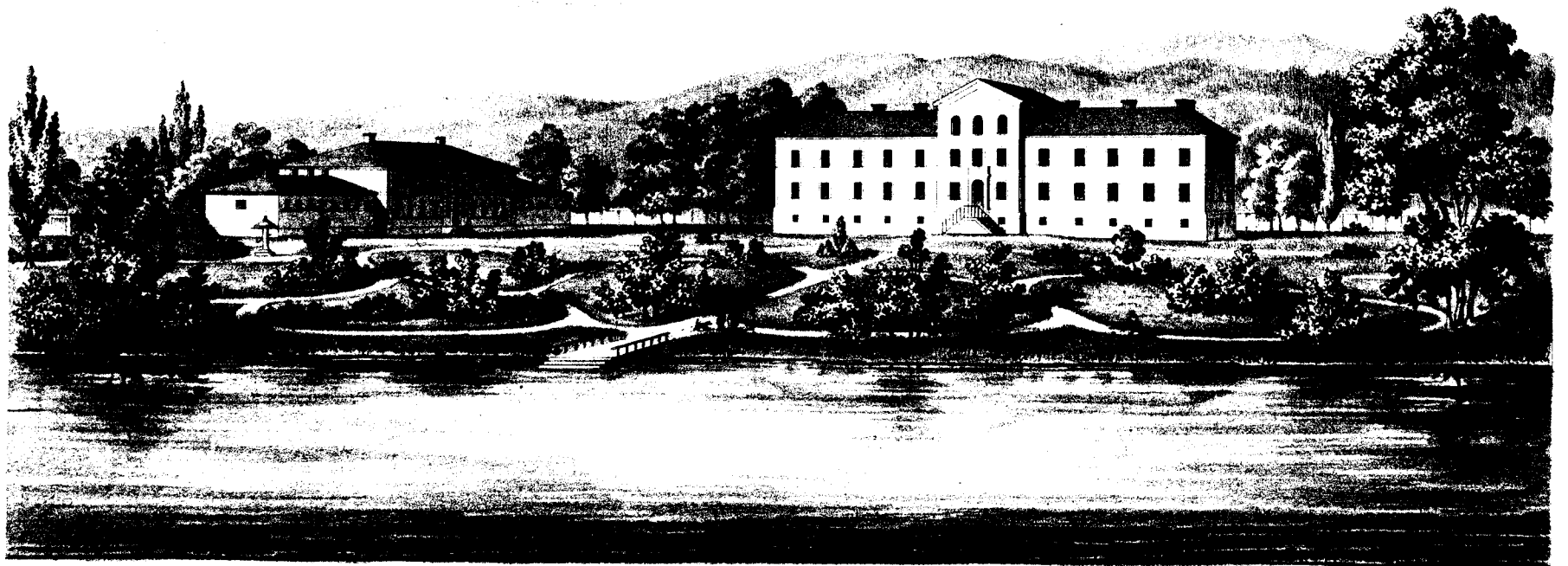
I afseende på alla de i denna punkt berörda förhållanden är i gamla huset sedan förra året ingen förändring vidtagen.

4. Bad- och Tvättanstalter.

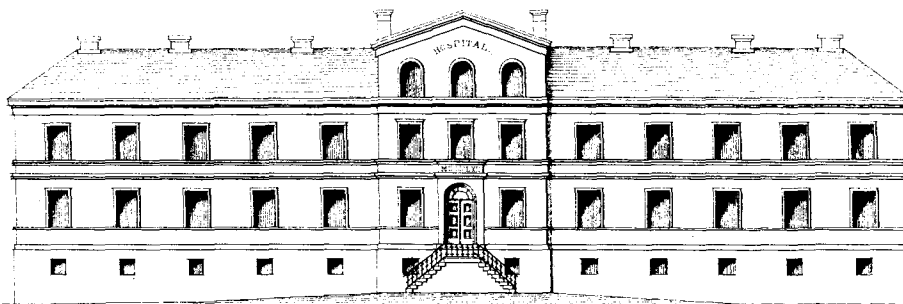
Badlokalerna i nya huset äro 2:ne, en för vardera könet, i souterainen. Hvarje badrum har 2:ne oljemålade, järnbandade ekbadkar, till hvilka medelst kopparrör så väl kallt som varmt vatten inledes, och finnes

dessutom ett aftappningsrör från hvarje kar. I badhuset nere vid sjön finnes ett särskildt duschrum, men som endast under sommaren kan begagnas. En liten bassin vid badhuset saknas, men torde med ringa kostnad kunna åstadkommas.

Tvätten försiggår i en större tvättstuga i det vid sjön belägna badhuset, der äfven tvätterskorna hafva sin bostad. Tvätten försiggår för närvarande efter gamla methoden, men arbetet dermed är så tungt, att väl knappast 2:ne tvätterskor torde blifva tillräckliga, isynnerhet som den ena mest måste sysselsättas med strykning. Då inrättningens alla platser blifva upptagna, blir således nödvändigt att antaga ännu en tvätterska, såvida icke någon lämplig mindre tvättinrättning kommer att anskaffas. De smärre Amerikanska tvättinrättningar, som kunna erhållas för ett pris af Trehundrade (300) Riksdaler riksmünt, berömmas mycket, och torde här vara lämpliga, ehuru jag sjelf i denna sak ej eger någon erfarenhet.

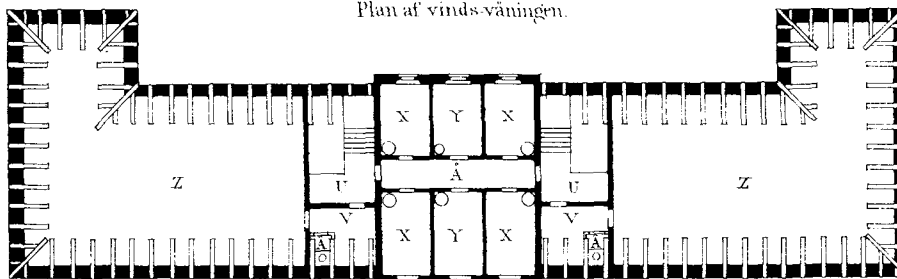
Hufvud-façade

KÄLLARE-VÅNINGEN.

- A. Arbets-salar.
- B. Förråds-rum.
- C. Klack.
- D. Skatleri.
- E. Serverings-rum.
- F. Förstuga.
- G. Kök.
- H. Lökarskans-rum.
- I. Badrum.
- J. Linneförrådsrum.
- K. korridor.

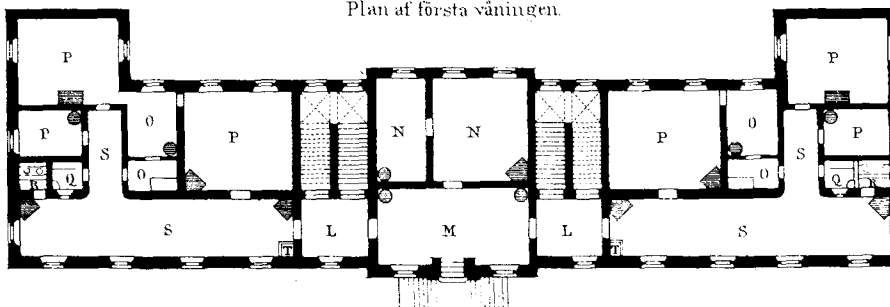
Plan af vinds våningen.

FÖRSTA VÅNINGEN.

- L. Förstuga
- M. Anti-chambre.
- N. Biträdande Läkarns rum.
- O. Taktrum.
- P. Svårum för 2de & 3de klassen.
- Q. Vättrum.
- R. Latrin.
- S. Sällskapsrum & Matsalar.
- T. Matbiss

Plan af första våningen.

ANDRA VÅNINGEN.

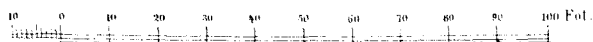
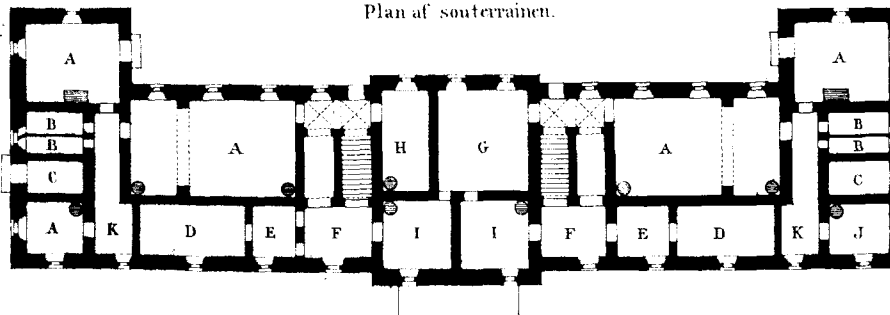
Lika med den första, med undantag af

- N & N, inredd till kyrkot och
- M. Sällskapsrum för 1de klass patienter

VINDS VÅNINGEN.

- U. Förstuga.
- V. Vätkontor.
- X. Rum för 1de klassens patienter
- Y. Taktrum.
- Z. Vind.
- Å. Korridor.
- Ä. Latriner.

Plan af souterrainen.

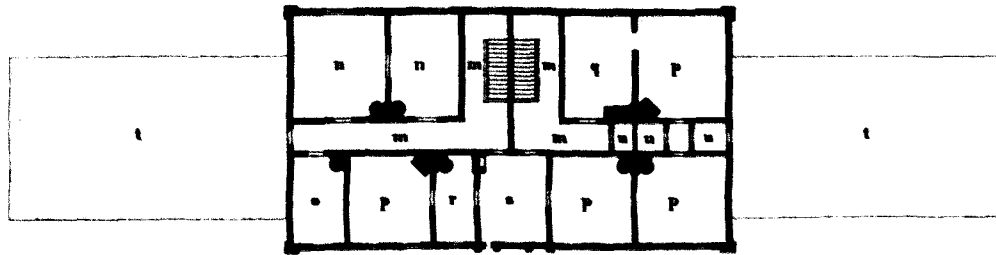

ÄLDRE HOSPITALSBYGGNADEN
vid Hernösand.

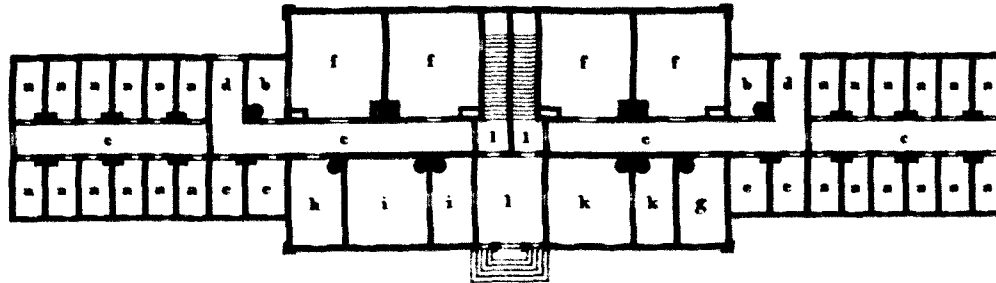
NEDRE VÅNINGEN.

- a. Utter för värdinnan.
- b. Väkttrum för cellafdelningen
- c. Korridor
- d. Utyningar till Fruensandgården
- e. Herrsida rum
- f. Sjukrum för lugna och senare
- g. Väkttrum för d^l d^l
- h. Nöjeslokt Väkttrum för d^l
- i. Rum för Uppsyningsmannen
- k. d^l för Hinderhinderhan
- l. Kåstuga.

ÖFRE VÅNINGEN

- m. Färdiga och korridorer
- n. Infirmeri.
- o. Väkttrum för d^l
- p. Beställrum för Sjukmannen
- q. Vård för d^l
- r. Hospitalkvarter
- s. Direktörens Serniorum.
- t. Vård över cellafdelningen
- u. Coster och Garderobes

Utspisningslista

a) för Upsala hospitals 2:dra och 3:dje patientklass samt betjäning.

	Helportion.			Halfportion.				Helportion.			Halfportion.		
	Kub. tum.	Ort.	Korn.	Kub. tum.	Ort.	Korn.		Kub. tum.	Ort.	Korn.	Kub. tum.	Ort.	Korn.
Frakest hvarje dag:													
Välling af mjölk.....	12	—	—	12	—	—							
Kornmjöl.....	—	7	—	—	7	—							
Rågbröd, torrt.....	—	40	—	—	20	—							
Smör.....	—	5	—	—	5	—							
Sill.....	—	15	—	—	—	—							
Middag hvarje dag:													
Rågbröd, torrt.....	—	20	—	—	20	—							
Söndag:													
Färskt kött.....	—	65	—	—	35	—							
Potatis.....	20	—	—	20	—	—							
Sås af pepparrot.....	—	6	—	—	6	—							
» » hvetemjöl.....	—	2	—	—	2	—							
Soppa kokt på köttet med korn- gryn.....	1	—	—	1	—	—							
Rötter.....	5	—	—	5	—	—							
Hvetemjöl.....	—	3	—	—	3	—							
Måndag:													
Kokt sill.....	—	40	—	—	20	—							
Potatis.....	25	—	—	25	—	—							
Sås af mjölk.....	4	—	—	4	—	—							
Hvetemjöl.....	—	2	—	—	2	—							
Lök.....	—	—	30	—	—	30							
Ärtsoppa med fläsk.....	—	20	—	—	20	—							
Ärter.....	4	—	—	4	—	—							
Hvetemjöl.....	—	2	—	—	2	—							
Mejram efter behof. <i>Tisdag lika med Söndag.</i>													
Onsdag:													
Kabeljo.....	—	50	—	—	25	—							
Potatis.....	25	—	—	25	—	—							
Hvetemjöl till sås.....	—	3	—	—	3	—							
Senap.....	—	—	50	—	—	50							
Grynvälling af mjölk.....	10	—	—	10	—	—							
Korngrön.....	4	—	—	4	—	—							
Hvetemjöl.....	—	2	—	—	2	—							
Thorsdag:													
Salt kött.....	—	65	—	—	35	—							
Kålrötter.....	25	—	—	25	—	—							
Ärtsoppa, kokad på köttet af ärter.....	4	—	—	4	—	—							
Hvetemjöl.....	—	2	—	—	2	—							
Mejram efter behof. <i>Fredag lika med Söndag.</i>													
Lördag:													
Kokt strömming.....	—	50	—	—	25	—							
Potatis.....	25	—	—	25	—	—							
Sås af mjölk.....	4	—	—	4	—	—							
Hvetemjöl.....	—	2	—	—	2	—							
Lök.....	—	—	30	—	—	30							
Ölsoppa af dricka.....	12	—	—	12	—	—							
Mjök.....	6	—	—	6	—	—							
Hvetemjöl.....	—	6	—	—	6	—							
Sirup.....	—	5	—	—	5	—							
Aftenvard hvarje dag:													
Bröd, torrt.....	—	40	—	—	20	—							
Smör.....	—	5	—	—	—	—							
Dricka.....	25	—	—	25	—	—							
Söndag, Tisdag, Fredag:													
Gröt af korngrön.....	8	—	—	8	—	—							
Mjök.....	10	—	—	10	—	—							
Måndag, Onsdag, Thorsdag, Lördag:													
Gröt af rågmjöl.....	—	25	—	—	25	—							
Mjök.....	10	—	—	10	—	—							

b) För Stockholms hospital för år 1862.

I:o. Första klass.

a) Tjenstemän och högre betjening.

Frukost:

4 ort kaffeböner.
5 » melis-socker.
1½ tum grädd.
7 ort smör.
10 » ost.
50 » mjukt rågröd.

Söndag-middag:

Fruktsockpa.

6 ort farin-socker.
5 » potatismjöl.
10 » sviskon.
½: dels citron.
¼ ort kanel.
Kalfstek med gröna ärter.
5 ort matsmör.
2 » hvetmjöl.
6 tum gröna ärter.
75 ort kalkkött.
Risgrynskaka.
4 ort farin-socker.
2 » matsmör.
10 tum mjölk.
3 ort russin.
10 » risgryn.
½ st. ägg.

Måndag-middag:

Salt köttsockpa.
3 ort hvetmjöl.
5 » korngryn.
10 tum potatis.
5 ort morötter.
Grönsaker för 2 öre.
Salt kött med bruna bönor.
3 ort farin-socker.
1 » hvetmjöl.
20 » bruna bönor.
½ tum ättika.
75 ort salt kött.
¼ » senap.
Fruktcompott.
5 ort farin-socker.
25 » sviskon.
½: dels citron.
¼ ort kanel.

Tisdag-middag:

Hafresoppa.
5 ort farin-socker.
10 tum mjölk.
3 ort russin.
10 » hafregryn.
1 » mandel.
Biffstek med potatis.
3 ort matsmör.
1 » hvetmjöl.
20 tum potatis.
75 ort oxkött.
1 » röllök.

Stufvade sviskon.
5 ort farin-socker.
25 » sviskon.

Onsdag-middag:

Färsköttsockpa.
3 ort hvetmjöl.
5 » korngryn.
10 tum potatis.
5 » morötter.
Grönsaker för 2 öre.
Pepparrotkött med sås.
3 ort matsmör.
1 » hvetmjöl.
3 » pepparrot.
75 » oxkött.
Pannkaka med socker.
5 ort farin-socker.
3 » matsmör.
15 » hvetmjöl.
6 tum mjölk.
½ st. ägg.

Thorsdag-middag:

Fläsk och ärter.
3 ort hvetmjöl.
5 tum gula ärter.
50 ort fläsk.
1 » röllök.
Stufvade sviskon = med Tisdag.

Fredag-middag:

Fruktsockpa = med Söndag.
Oxstek med gröna ärter.
3 ort matsmör.
2 » hvetmjöl.
6 tum gröna ärter.
75 ort oxkött.
Risgrynskaka = med Söndag.

Lördag-middag:

Hafresoppa = med Tisdag.
Cabiljo eller färsk fisk.
4 ort matsmör.
2 » hvetmjöl.
20 tum potatis.
75 ort kabiljo.
Pannkaka med socker = med Onsdag.
Hvarje middag: 50 ort mjukt rågröd.
Hvarje eftermiddag: 1 kopp kaffe.

Quällsmat för 1 quäll:

7 ort matsmör.
10 » ost.
12 tum mjölk.
4 » dricka.
40 ort bröd.
Gryngröt och mjölk för en quäll:
10 tum mjölk.
25 ort korngryn
Hvarje dag: 5 ort salt.

b) För lista klassens patienter lika portion
ntom på morgonen i stället för kaffe:

7 ort smör.

10 ort ost.
50 » bröd.
15 tum mjölk.

2:o. 2:dra och 3:dje klass.

a) För patienter.

Frukost:

5 ort matsmör.
20 tum dricka.
50 ort mjukt rågröd.

Söndag-middag:

Färskt kött och soppa.

4 ort hvetmjöl.
5 » korngryn.
10 tum potatis.
Grönsaker för 1 öre.
50 ort färskt oxkött.

Måndag-middag:

Salt kött och soppa = med Söndag.

Tisdag-middag:

Färskt kött och soppa = med Söndag.

Onsdag-middag:

Sill och gröna ärter.

25 ort sill.
8 tum gröna ärter.
Grynvälling.
3 ort hvetmjöl.
10 tum mjölk.
10 ort korngryn.

Thorsdag-middag:

Fläsk och ärter.

3 ort hvetmjöl.
5 tum gula ärter.
38 ort fläsk.
1 » röllök.
Fredag-middag = med Söndag.
Lördag-middag = med Onsdag.
Hvarje middag: 50 ort bröd.
Hvarje eftermiddag: 20 tum dricka.

Quällsmat:

10 tum mjölk.
25 ort korngryn.
Hvarje dag: 5 ort salt.

b) För betjeningen, 1 vecka lika med
2 och 3 kl. patienter.

Tillkommer:

Hvarje morgon en kopp kaffe:
3 ort kaffeböner.
3 » socker.
1 tum grädd.
Hvarje eftermiddag:
5 ort smör.
50 » bröd.
Hvarje quäll till grötdopp:
3 tum mjölk.

Uppgift å de under år 1862 af sjuke verkställda arbeten.

a) Upsala hospital.

1:o. På mansafdelningen.

Snickarverkstaden:

- 4 st. Nattstolar.
- 30 » Harfvar.
- 1 » mindre Pump.
- 2 » Trädgårdskrattor.
- 3 » Vedlårar.
- 1 » Köksbord.
- 1 » Lock till ett brandkar.
- 6 » Skottkärror.
- 1 » Duschskåp.
- 2 » Innanfönster.
- 1 » väggfast Nattstol.
- 30 » Sängar, reparerade.
- Brädpanelning å ett celltak, samt diverse celler, dörrar, stolar och bord m. m. lagade.

Smedjan:

- 2 st. Hyfveljern.
- 4 » större Hörnjern.
- 6 » Ristgaller i köket.
- 17 » Åmbar-fattor.
- Pinnar till trädgårdskrattor.
- 10 st. Hakkrampor till en afloppsränna.
- 9 » Dörrnycklar.
- 3 » Hängseljern.
- 31 » Jernankare till nytt plank.
- 6 par större Gångjern med hakar.
- 2 st. Bombhållare,
- 1 » Lås och en skjutregel, } till portar.
- 2 » Krampor och 2 handtag, }
- 5 » Skottkärror, beslagna.
- 1 » Gånggrind »
- 43 » Nycklar, lagade.
- 55 » Dörrlås »
- m. fl. mindre reparationer.

Skomakarverkstaden:

- 135 par nya Kängor.
- 16 » dito Skor.
- 213 » Halsfulade sk oplagg.
- 1 » Fotremmar.

Skräddarverkstaden:

- 24 st. Kavajer.
- 39 par Byxor,
- 58 st. Västar af vadmal.
- 63 » Mössor
- 15 par Byxor af buldan.
- Lagning i flere omgångar af klädespersedlar.
- Sammanräknade dagsverken under året af manspersonalen utgöra 7197.

2:o. På kvinnoafdelningen.

Spånad:

- 80 Lispund Lin.
- 159 » Ull.

Väfnad:

- 921 alnar Lärftsväf.
- 791 » Blångarnsväf.
- 273 » Band.

Sömnad:

- 60 par Lakan
- 2 Örngott.
- 12 Handdukar
- 100 Skjortor.
- 100 Lintyg.
- 41 Madrass- och
- 40 Kuddputor.
- 40 st. Buldanskjortlar.
- 9 Tvångtröjor

Stickning:

- 184 par hel- och
- 85 » dito halfstrumpor.
- Dessutom äro under årets lopp utgjorda 1822 st. dagsverken med diverse arbeten, såsom häckling, kårning, varpning, huggning, tvätt, lagningar af kläder, skurning m. m.

b) Stockholms hospital.

	Dagsverken.		
	Mans-	Qvinno-	Summa.
<i>Sängkläder:</i> Lagning af madrasser, lakan och örngottsvahr m. fl. persedlar	—	1704	1704
<i>Beklädnad:</i> sömnad af 50 st. Arbetsförkläden, 11 st. Tvångtröjor; <i>stickning</i> af 195 par Halfstrumpor och 2 par långa strumpor af bomull, samt 117 par långa yllestrumpor; <i>Förfotning</i> af 121½ par långa ullstrumpor och 32 par Bomullsstrumpor. <i>Lagning</i> af 104½ par Ullstrumpor. <i>Fällning</i> af 6 Borddukar, 88 Servietter, 40 lufter Gardiner. <i>Tvinning och nystning</i> af 80 \mathfrak{c} . Bomullsgarn 120 \mathfrak{c} . Ull samt tvättning af dito. <i>Lagning</i> å diverse klädespersedlar och tvångtröjor m. m.	13	2844	2857
<i>Eldning och Lyshållning:</i> Emottagning af ved, pålassning och inbärning i vedbodarne af dito samt sågning, huggning och bärning af dito. Emottagning och inbärning i cokesskjulet samt pålassning och inskottning i källarne af cokes, biträde med eldning af varmapparaten m. fl. arbeten	780	—	780
<i>Renhållning:</i> Biträde åt sjukvaktare och sjuksköterskor samt i köket, med skurning, sopning och städning i patientlokalerna; mat- och vattenhemtning m. m., rengörning af lyktor och lampor, diskning, biträde vid tvätten, mangling och strykning af kläder och linnepersedlar m. m.	981	1066	2047
<i>Planteringar:</i> Bortschaktning af grus och otjenlig jord m. m., planering med matjord och gödsel för plantering af häckar m. m. å promenadgårdarne samt utbredning af fin grus å desamma, anläggning af 243 alnar ny körväg m. m.	541	—	541
<i>Reparationer:</i> Biträde i snickeriverkstaden med lagning af möbler	188	—	188
<i>Diverse:</i> Löfräfsning och renhyfsning af marken omkring hospitalet, biträde vid höbergningen med räfsning, på- och aflässning samt inläggning på foderskullen af hö, m. fl. arbeten	635	—	635
Summa	3138	5614	8752

c) Wadstena hospital.

1:o. På mansafdelningen.

Skräddarverkstaden:

- 45 st. Rockar af kläde.
- 42 par Byxor »
- 57 st. Västar »
- 31 » Rockar af vadmal
- 51 par Byxor »
- 24 st. Västar »
- 12 » Rockar af bomullstyg.
- 11 par Byxor »
- 4 st. Västar »
- 19 » Rockar af buldan.
- 40 par Byxor »
- 14 st. Tvångtröjor »
- 50 » Karlförkläden»
- 28 » Spännhalsdukar af gamla kläder.

Härförutom all erforderlig lagning af gamla klädespersedlar.

Skomakarverkstaden:

- 117 par Skor, nygjorda.
- 225 » gamla skor och kängor, halfsulade samt lagade.

2:o. På qvinnoafdelningen.

Spånad:

- 20 L \mathfrak{c} 16 \mathfrak{c} Linnegarn, hvaraf 5 L \mathfrak{c} 10 \mathfrak{c} Tåggarn samt 15 L \mathfrak{c} 6 \mathfrak{c} Blångarn.
- 19 L \mathfrak{c} 11 \mathfrak{c} Ullgarn.
- 23 L \mathfrak{c} Nöthårgarn.

Väfnad:

- 32 alnar Linneväf.
- 628 » Halfflinneväf.
- 382 » Halffylletyg.
- 600 » Hårgarnsväf.

Sömnad:

- 58 st. Qvinnoklädnigar af halfflinneväf.
- 32 » Dito förkläden »
- 32 » Dito halsdukar »
- 48 » Qvinnoklädnigar af halffylletyg.
- 36 » Dito förkläden »
- 94 » Hårväfstäcken.
- 24 » Qvinnoklädnigar af buldan.
- 22 » Dito rockar »
- 132 » Madrasser »
- 129 » Putvar »
- 231 » Lakan af blångarnsväf.
- 241 » Skjortor »
- 206 » Lintyg »
- 8 » Dito af linnelärf.
- 36 » Borddukar af blångarnsväf.
- 96 » Handdukar »
- 60 » Örngottsvär »

503 par Ullstrumpor stickade, deraf 317 par långa, och 186 par korta.

- 108 » Vantar »
- 14½ \mathfrak{c} Skogarn af hampa spunne.
- 1796 alnar Band, väfde.

44 st. Manshallsdukar, fällade.
Ull- och nöthårskardning, väfnaders och garns bykning, kläders och strumpors lagning, uppässning vid väfnad, spolning och nystning, tvinning af ull- och tåggarn m. m.

Sammandrag af Dagsverkslängderna vid Wadstena hospital, upptagande förrättadt arbete af manliga personalen: med upptagande af hospitalets ved, densammas inbärande i de särskilde vedbodarne, sågning och sönderhuggning; mathemtning till lista klassens afdelningar; vattenbärning samt handtlångning och handräckningsbiträden af hvarjehanda slag; skyffling och putsning af öppna platser, promenader och gårdar äfvensom renhållning af latriner jemte dithörande gårdar; upptagning och grusning af gångar i parkanläggningen vid afdelningarne för de olika klassernes mankön äfvensom grusning och underhåll af gångarne i qvinnökönets större och mindre parkanläggning; plantering af träd, buskar och blommor samt tillsyn och vård om desamma; transport af sand och grus; dikens gräfning och uppremsning; gatsopning, snöskottning och spansmålsskofing; sysselsättning å skomakare-, skraddare- och snickareverkstäderna äfvensom i smedjan; golfskurning, tvätt, mangling och biträde vid sjukvakt m. m. Af qvinliga personalen: med handarbeten såsom spånad, väfnad, sömnad, strumpstickning m. m.; tvätt, mangling och strykning; golfskurning, städning, åtskillige handräckningsbestyr efter förefallande behof, biträde vid sjukvakt och mera dylikt år 1862.

						Antal Dagsverken.
Dagsverkslängden för Januari	månad	upptager,	förutom en	mängd	handräckningsgöromål	1,407
»	» Februari	»	»	»	»	1,637
»	» Mars	»	»	»	»	1,531
»	» April	»	»	»	»	1,816
»	» Maj	»	»	»	»	1,863
»	» Juni	»	»	»	»	1,961
»	» Juli	»	»	»	»	2,096
»	» Augusti	»	»	»	»	1,975
»	» September	»	»	»	»	1,877
»	» Oktober	»	»	»	»	2,008
»	» November	»	»	»	»	1,876
»	» December	»	»	»	»	1,911
Summa Dagsverken						21,958

Sammandrag öfver Allmänna Hospitals-

	A f s k r i f n i n g .												U t									
	Grundrän- tor & för- arrendera- de lägen- heter.		Afgångs- procenter.		Dispone- rad ränta.		Remissläge & leverera- de medel.		Förminska- de inven- tarie- värden.		Extra af- skrifningar		Summa.		Aflöning.				Pensioner.			
	Kontant.		Diverse proviant- persedlar med värde.		Summa.																	
	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.		
Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts kassa														9,025				9,025				
Dito: upplupne men ej betalde räntor.....																						
Stockholms hospital								1,083	17			1,083	17	15,257	91			15,257	91			
Upsala »			829	83				1,837	16	65	54	2,732	53	13,411	86			13,411	86	284	77	
Weckholms f. d. hospital.....			9	83								9	83	469	19	265	50	734	69			
Westerås »										102	44	102	44									
Linköpings »							14	95				14	95	275		347	75	622	75			
Norrköpings »							7	97				29	55	37	52							
Söderköpings »							11	11				76	37	87	48							
Wadstena hospital			143	26	18			52	318	51		480	29	14,131	29	1,382	86	15,514	15			
Fahlu f. d. hospital											3	57	3	57	75			75				
Nyköpings hospital							11	63	1,129	46	1	61	1,142	70	1,751	50	804	74	2,556	24		
Örebro f. d. hospital.....													100				100					
Wisby hospital.....								202	74	234	51	437	25	1,671				1,671				
Karlstads f. d. hospital.....													90				90					
Skara »							15	80				15	80	300				300				
Wexiö hospital.....							21	33	276	45		297	78	10,147	72			10,147	72	150		
Jönköpings f. d. hospital.....							19	60				19	60	160				160				
Malmö hospital och Kristianstads f. d. hospital	2,436	70						1,270	94	5		3,712	64	8,090	92			8,090	92	996	92	
Halmstads f. d. hospital.....					243	75						243	75	50				50				
Götheborgs hospital.....	410	93						49	86			460	9	5,547	66			5,547	66			
Karlskrona f. d. hospital.....																						
Hernösands hospital.....								69	5			69	5	2,642	84			2,642	84			
Malmö Barnhus.....					709	25						709	25	200				200				
Redogörelsen för Barnuppfostringshjelpen.....																						
Summa	2,846	93	982	92	971		102	91	6,859	34	518	59	12,281	69	83,396	89	2,800	85	86,197	74	1,431	69

Stockholm af Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts

och Barnhus-Fondens Utgifter år 1862.

g i f t e r.																															
Uppfost- ringshjälp för fattiga barn.		Understöd för sjuk- vårdsan- stalterne.		Underhåll.		Medika- menter.		Beklädnad.		Ved och lyshållning.		Skrifmate- rialier och expenser.		Begräf- ningskost- nader.		Nybyggnad- er och re- parationer.		Rese- och trakta- mentskost- nader.		Ränta å in- satta kni- pialer.		Återlefve- rerade me- del.		Inventa- riers upp- handling.		Diverse utgifter.		Summa.			
R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.		
		300		144	73					206	64	718	80			25,500		2,246	98	110							1,131	84	39,383	99	
																				553	63								553	63	
				24,858	10	353	27	402	63	15,955	18			61	75	7,562	64			1,200		1,358	32	58	36	2,424	66	69,492	82		
				19,359	48	487	14	2,108	58	5,348	59	440	61	13	50	8,035	75	172	31			417	50	1,555	7	3,204	56	54,839	72		
				1,060	42	14	90	91	75	140		17	22			6	20											50	75	2,115	93
												15																	15		
												22	50			21	11	11	60									209	69	887	65
				37,769	88	537	9	5,365	80	5,864	82	130	50	80	38	8,066	94	158	58			254	31	1,916	78	4,877	10	80,536	83		
				75								10																	160		
				6,609	50			1,328	49	919	75	7	40	32	50	1,735	35					256	7	429	59	328	00	14,203	79		
																													100		
183	600	2,366	1	24	85					431	47					299	23							594	34	252	51	6,422	41		
		205	77									4	73														1	301	50		
																											80	380			
				20,503	76	102	42	743	67	5,659	72					4,297	55	25				274	63	2,062	52	2,506	83	46,473	82		
				52	58																								212	58	
				25,666	82	323	43	2,875	35	3,096	16	109	99	253	33	3,004	53	342	27			464	2	1,542	45	2,819	39	49,585	58		
												7	50															2	27	59	77
				10,075	46	97	89	1,494	67	1,010		55		28	50	307	32	51	84					80	94	1,685	6	20,434	34		
				18																									18		
				7,337	43	46	64	2,655		2,100	83	55	63	22	50	1,692	46							7,189	18	900	16	24,642	67		
				123	75							12	50																336	25	
17,866	75																												17,866	75	
18,049	75	900		156,226	69	1,987	63	17,065	94	40,733	16	1,607	38	492	96	60,529	8	3,008	58	1,863	63	3,024	85	15,429	23	20,474	72	429,023	3		

Kamererare-Kontor den 8 November 1864.

Sammandrag öfver Allmänna Hospitals- och Barnhus-Fondens Inkomster år 1862.

	Jordebokshemmantals och andra grundrätter.		Krono- och kyrkotionde.		Statsanslag.		Private donationer.		Arrende-medel.		Hyresmedel och tomtören.		Kollekt-medel.		Inskriftspenningar och årsavgifter.		Ersatt underhåll.		Ränta & lån.		Arfa- och kvarlätningsmedel.		Ersättning för genom Götha-kanalens anläggning förlorad jord.		Tillkommen upp börd.		Diverse.		Summa Riksmyn.			
	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.	R.dr.	ö.		
Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts kassa					47,500				360				1,628	84			7,500		1,008	33	236	81	3,615	36			390		62,231	34		
Dito: upplupne men ej inftutne räntor																		360	67													
Stockholms hospital															17,501	30	24,000										1,436	11	42,937	41		
Upsala »	85		6,669	29					4,007	53	135		4,304	42							3,931	99			445	3	309	12	19,753	33		
Weckholms f. d. hospital			1,382	85					429	25			210												50				2,072	10		
Westerås »	277	93	8,774	91					2,332	77	246														392	23			11,780	30		
Linköpings »	51	51	4,818	38					7,365	30															170	89	84	30	12,490	18		
Norrköpings »	182	58	3,065	78					4,884	7															112	17			8,244	60		
Söjerköpings »	526	66	6,805	68					2,197	56	21	77													272	28			9,823	93		
Wadstena hospital	391	35	5,516	47					16,753	81					9,300	61					391	59			213	61	2,202	17	34,769	61		
Fahlu f. d. hospital	473	36	4,325	72	179	22			190																151	92			5,320	22		
Nyköpings hospital	26	67	9,250	62	391	25	50		1,539	53	2				2,050										22	20	335	87	234	71	13,902	55
Örebro f. d. hospital			4,250	20	20				1,690	65																138	98	10		6,109	83	
Wisby hospital	1,972	97							6,545	62	255	34			608	34														9,382	27	
Karlstads f. d. hospital			640	7					234	92																24	22			899	21	
Skara »	397	65	7,153	93	30				4,014	81																253	72	692	92	12,543	3	
Wexjö hospital	210	2	6,557	53					1,839	7					9,042	13										217	64	308	86	18,175	25	
Jönköpings f. d. hospital	468	81	4,348	94					1,344	76																145	38			6,307	89	
Kalmar »			1,325	39					565	39				75	34											58	6			2,024	18	
Malmö hospital och Kristianstads f. d. hospital	4,112	92	13,317	89	2,346	33	575		35,558	15	5	50	11	67	6,037	52			993	10	1,304	78			612	54	1,693	74	66,569	14		
Halmstads f. d. hospital			473	94					770	13	3	37														21	2			1,268	46	
Götheborgs hospital	641	52	2,506	91	750				3,255	28				56	81	2,475	57					177	70			178	91	6	63	10,049	33	
Gefle f. d. hospital			362	69																							11	33			374	2
Hernösands hospital					150				79	86	19		215	89	817	10												37	46	1,319	31	
Malmö Barnhus			22,322	93																						867	60	38	24	23,228	77	
Summa	9,819	5	113,870	12	51,366	80	625		95,958	46	310	79	1,988	55	52,346	99	31,500		2,362	10	6,065	7	3,615	36	4,673	40	7,444	26	381,945	95		

Stockholm af Kongl. Serafimer-Ordens-Gilletts Kamererare-Kontor den 8 November 1864.

Rättelser och tillägg (i Bilagorne).

Sid. 1 rad 10 nedifrån, införes efter 48: vid Wisby med 1,

» 4 » 12 »	står: äro	läs: är
» — » — »	(1861 = 23,54 %; 1862 = 24,16 %)	» 1862 = (23,54 %; 1861 = 24,16 %)
» — » 10 »	4,75 %	» 4,35 %
» — » — »	9,58 %	» 10,77 %
» 12 sista raden	» Tab.	» Tab. 8,
» 14 rad 8 uppfifrån,	» efter 3	» efter mindre än 3
» 15 » 4 nedifrån,	» vårdade,	» vårdade (se Tab. 8),
» 18 » 22 »	» efter Wisby; tillägges: vid de tre förstnämnde fanns till och med en sjuk å hvardera utöfver platsernas antal;	
» 35 » 11 »	» 47	läs: 46
» 35 » 10 »	» 60	» 58
» 43 » 22 »	» trochanter	» trochanter
» 52 » 3 »	» å hvilken	» å hvilket

